

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**YETİŞKİN BİREYLERDE KİŞİLERARASI İLİŞKİLER
İLE İLGİLİ BİLİŞSEL ÇARPITMALAR VE
EBEVEYNLEŞME OLGUSU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**
Yüksek Lisans Tezi

Tezi Hazırlayan
Aycan GEYİK

İstanbul, 2023

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
PSİKOLOJİ ANABİLİM DALI
KLİNİK PSİKOLOJİ BİLİM DALI

**YETİŞKİN BİREYLERDE KİŞİLERARASI İLİŞKİLER
İLE İLGİLİ BİLİŞSEL ÇARPITMALAR VE
EBEVEYNLEŞME OLGUSU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN
İNCELENMESİ**
Yüksek Lisans Tezi

Aycan GEYİK

Öğrenci No

2020039023

Orcid ID: 0000-0001-8150-5569

Danışman

Prof. Dr. Pervin NEDİM BAL

İstanbul, 2023

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans Tezi olarak “**Yetişkin Bireylerde Kişilerarası İlişkiler ile İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Ebeveynleşme Olgusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi**” başlıklı bu çalışmanın bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmamın içerisinde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım. 31.03.2023

Aycan GEYİK

T.C.
İSTANBUL BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

31/03/2023

Enstitümüz *Psikoloji* Anabilim Dalı *Klinik Psikoloji* Programı yüksek lisans öğrencilerinden **2020039023** numaralı *Aycan GEYİK*'in "*Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim – Öğretim Yönetmeliği*"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak, Enstitümüze teslim ettiği "*Yetişkin Bireylerde Kişiler Arası İlişkiler ile İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Ebeveynleşme Olgusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 28/03/2023 tarih ve 2023/13 sayılı toplantısında seçilen ve On-Line toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince 45 dakika süre ile Zoom programı aracılığıyla on-line olarak aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "*OYBİRLİĞİ*" ile "*KABUL*" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Prof. Dr. Pe*** Ne*** BA***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Dr. Öğr. Üyesi Hü*** EB***
(İstanbul Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Dr. Se*** BU***
(İbn-i Haldun Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : Aycan GEYİK
Danışman : Prof. Dr. Pervin NEDİM BAL
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans Tezi, 2023
Alanı : Klinik Psikoloji
Anahtar Kelimeler : Yetişkin Bireyler, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar, Ebeveynleşme

ÖZ

YETİŞKİN BİREYLERDE KİŞİLERARASI İLİŞKİLER İLE İLGİLİ BİLİŞSEL ÇARPITMALAR VE EBEVEYNLEŞME OLGUSU ARASINDAKİ İLİŞKİNİN İNCELENMESİ

Bu araştırmada; yetişkin bireylerde, kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve ebeveynleşme olgusu arasındaki ilişki ve bu değişkenlerin demografik özelliklere göre farklılaşmaları incelenmiştir.

Araştırmanın örneklemini kardeşe sahip 515 yetişkin birey oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplamak amacıyla; Demografik Bilgi Formu, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri kullanılmış olup, araştırma modeli olarak ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Katılımcılardan elde edilen veriler SPSS 21.0 istatistik programı ile analiz edilmiştir. Verilerin analizinde Bağımsız Örneklem T-Testi, Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Pearson Korelasyon Analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve ebeveynleşme arasında orta düzey, pozitif yönlü korelasyon olduğu görülmüştür. Değişkenlerin demografik özelliklere göre farklılaşmaları incelenmiştir. Elde edilen bulgular literatür çerçevesinde tartışılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Name Surname : Ayca GEYİK
Supervisor : Prof. Dr. Pervin NEDİM BAL
Degree and Date : Master Thesis, 2023
Major : Clinical Psychology
Keywords : Adults, Cognitive Distortions About Relationships,
Parentification

ABSTRACT

INVESTIGATION OF THE RELATIONSHIP BETWEEN COGNITIVE DISTORTIONS RELATED TO INTERPERSONAL RELATIONSHIPS AND THE PARENTING EVENT IN ADULT INDIVIDUALS

In this study; The relationship between cognitive distortions and parenting in adults and the differentiation of these variables according to demographic characteristics were examined.

The sample of the study consists of 515 adult individuals with siblings. In order to collect data in the research; Demographic Information Form, Cognitive Distortions Related to Relationships Scale and Parenting Inventory were used, and the relational survey model was used as the research model. The data obtained from the participants were analyzed with the SPSS 21.0 statistical program. Independent Sample T-Test, One-Way Analysis of Variance (ANOVA) and Pearson Correlation Analysis were performed to analyze the data.

When the findings of the study were examined, it was seen that there was a moderate, positive correlation between cognitive distortions related to relationships and parenting. The differentiation of the variables according to demographic characteristics was examined. The findings were discussed within the framework of the literature and various suggestions were presented.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

TABLolar LİSTESİ.....iv

KISALTMALAR.....vii

SÖZLÜK.....viii

GİRİŞ.....1

Araştırmanın Amacı2

Araştırmanın Önemi.....2

Araştırmanın Problemleri.....3

Araştırmanın Hipotezleri.....3

Araştırmanın Sayıtları.....5

Araştırmanın Sınırlılıkları.....5

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ebeveynleşme.....6

1.1.1. Ebeveynleşmenin Tanımı.....6

1.1.2. Ebeveynleşmenin Türleri.....7

1.1.3. Ebeveynleşmeye Yol Açan Faktörler.....8

1.1.3.1. Göç ve Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu.....8

1.1.3.2. Ailedeki Alkol ve Madde Kullanımı.....8

1.1.3.3. Ailedeki Fiziksel/Psikolojik Rahatsızlıklar.....9

1.1.3.4. Ebeveynler Arasındaki Sorunlar/Boşanma.....9

1.1.3.5. Cinsel/Fiziksel İstismar ve Güvensiz Bağlanma.....10

1.1.3.6. Ailedeki Çocuk Sayısı ve Çocukların Cinsiyeti.....10

1.1.4. Ebeveynleşmenin Sonuçları.....11

1.1.4.1. Ebeveynleşmenin Olumlu Sonuçları.....11

1.1.4.2. Ebeveynleşmenin Olumsuz Sonuçları.....	12
1.1.5. Ebeveynleşme Üzerine Yapılan Araştırmalar.....	14
1.2. Kişilerarası İlişkiler ile İlgili Bilişsel Çarpıtmalar.....	19
1.2.1. Kişilerarası İlişkiler ve Tanımı.....	19
1.2.2. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Kuramsal Çerçeve.....	20
1.2.2.1. Psikoanalitik Kuram Çerçevesinde Kişilerarası İlişkiler.....	20
1.2.2.2. Sullivan'ın Teorisi Çerçevesinde Kişilerarası İlişkiler.....	22
1.2.2.3. Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Kişilerarası İlişkiler.....	23
1.2.2.4. Bilişsel Kuram Çerçevesinde Kişilerarası İlişkiler.....	23
1.2.3. Bilişsel ve Davranışçı Yaklaşımlar.....	25
1.2.4. Albert Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Modeli	25
1.2.5. Aeron Beck'in Bilişsel Modeli ve Temel Kavramlar.....	27
1.2.5.1. Bilişsel Model.....	27
1.2.5.2. Bilişsel Şemalar.....	27
1.2.5.3. Temel İnançlar.....	28
1.2.5.4. Ara İnançlar.....	29
1.2.5.5. Otomatik Düşünceler.....	29
1.2.5.6. Bilişsel Çarpıtmalar.....	30
1.2.5.7. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar.....	32
1.2.6. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Üzerine Yapılan Çalışmalar.....	33
1.3. Ebeveynleşme ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Üzerine Yapılan Araştırmalar	40

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

2.1. Araştırmanın Modeli.....	45
2.2. Evren ve Örneklem.....	45
2.3. Veri Toplama Araçlarının Tanıtımı.....	45
2.3.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	46
2.3.2. Demografik Bilgi Formu.....	46
2.3.3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği.....	46

2.3.4. Ebeveynleşme Envanteri.....	46
2.4. Verilerin Analizi.....	47

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR.....	48
----------------------	-----------

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA.....	70
----------------------	-----------

SONUÇ VE ÖNERİLER.....	76
-------------------------------	-----------

KAYNAKÇA.....	79
----------------------	-----------

EKLER

Ek-1: Etik Kurul Onayı.....	99
------------------------------------	-----------

Ek-2: Bilgilendirilmiş Onam Formu.....	100
---	------------

Ek-3: Demografik Bilgi Formu.....	101
--	------------

Ek-4: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği.....	102
--	------------

Ek-5: Ebeveynleşme Envanteri.....	103
--	------------

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler.....	48
Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı.....	50
Tablo 3. Ölçek Puanlarına İlişkin Korelasyon Analizi.....	51
Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Ölçek Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi.....	52
Tablo 5. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik ANOVA Analizi.....	53
Tablo 6. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Homojenlik Testi Tablosu.....	54
Tablo 7. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Yakınlıktan Kaçma Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi.....	54
Tablo 8. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi.....	55
Tablo 9. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Algılanan Yarar Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi.....	55
Tablo 10. "Çocukluğunuzun geçtiği yerleşim yerini nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Ölçek Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi.....	56
Tablo 11. İlişki Durumu Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik ANOVA Analizi.....	57
Tablo 12. İlişki Durumu Değişkenine İlişkin Homojenlik Testi Tablosu.....	58
Tablo 13. İlişki Durumu Değişkenine Göre Yakınlıktan Kaçma Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi.....	58

Tablo 14. İlişki Durumu Değişkenine Göre Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi.....	58
Tablo 15. İlişki Durumu Değişkenine Göre Zihin Okuma Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi.....	59
Tablo 16. "Kiminle yaşıyorsunuz?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi.....	59
Tablo 17. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik ANOVA Analizi.....	60
Tablo 18. Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Homojenlik Testi Tablosu.....	61
Tablo 19. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Algılanan Yarar Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi.....	61
Tablo 20. "Kendinizi sosyal açıdan nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Ölçek Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi.....	62
Tablo 21. "Ailenizin size karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik ANOVA Analizi.....	63
Tablo 22. Aile Tutumu Değişkenine İlişkin Homojenlik Testi Tablosu.....	64
Tablo 23. Aile Tutumu Değişkenine Göre Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi.....	64
Tablo 24. Aile Tutumu Değişkenine Göre Zihin Okuma İlişki Beklentisi Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi.....	65
Tablo 25. Aile Tutumu Değişkenine Göre İİBÇÖ Toplam Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi.....	66

Tablo 26. Aile Tutumu Değişkenine Göre Algılanan Yarar Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi.....	66
Tablo 27. Aile Tutumu Değişkenine Göre EE Toplam Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi.....	67
Tablo 28. "Çocukluk ve gençlik dönemlerinizde anneniz/babanız ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yaptınız mı?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi.....	68
Tablo 29. "Çocukluk ve gençlik döneminizde aile üyelerinizden birinin fiziksel/psikolojik bir rahatsızlığı var mıydı?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Ölçek Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi.....	69

KISALTMALAR

- ADDT** : Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi
EE : Ebeveynleşme Envanteri
İİBÇÖ : İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

SÖZLÜK

Kişilerarası İlişkiler ile İlgili Bilişsel Çarpıtmalar: Kişilerarası ilişkilerde bireylerin deneyimlerini yorumlarken ve karar alırken sistematik bir şekilde mantığa aykırı bir düşünce yapısını takip etmeleri anlamına gelir.

Ebeveynleşme: Çocuğun gelişim düzeyine uygun olmayan rol ve sorumluluklar üstlenerek, ebeveyninin fiziksel ve/veya duygusal isteklerini ve ihtiyaçlarını gidermeye çalıştığı bir ebeveyn-çocuk etkileşimi örüntüsüdür.

GİRİŞ

Günümüzde bireylerin kişilerarası ilişkilerde rol karmaşası yaşadığı ve ilişkileri sürdürmekte zorlandığı görülmektedir. Bireyler ilişkilerde kendisine düşen sorumlulukları yerine getirdiğini fakat yine de çeşitli çatışmaların önüne geçemediğini düşünebilmektedir. Kişilerarası ilişkilerde rol karmaşasının altında birçok sebep yatabilmektedir. Çocukluk çağında ebeveynleşme olgusunun içselleştirilmesinin bu sebeplerden biri olduğu öngörülmektedir. Bilişsel çarpıtmaların çocukluk çağındaki şemalardan ileri geldiği düşünüldüğünde kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar ile ebeveynleşme olgusu arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı düşünülebilmektedir. Bu noktada kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar konusunda yapılacak olan araştırmalarda bireylerde ebeveynleşme olgusu değişkenine yer verilmesi gerekliliği söz konusudur. Bu araştırmada “Yetişkin Bireylerde Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Ebeveynleşme Olgusu Arasındaki İlişki” incelenmiştir. Kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtma düzeyi ile ebeveynleşme olgusu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının anlaşılması amaçlanmaktadır. Kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtma düzeyi ile ebeveynleşme olgusu arasındaki ilişkinin anlamlandırılmasının, ebeveynleşme olgusunun yetişkinlik dönemindeki ilişkiler ile ne düzeyde bağlantılı olduğunu inceleyebilmek açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın konu ile ilgili daha derin çalışmalara öncülük etmesi hedeflenmektedir. Ebeveynleşme olgusu, toplumda çocukluk dönemine dayanan ve yetişkinlik döneminde ilişkilerdeki rolü etkileyen bir kavram olarak görüldüğü için araştırmada bu olguya yer verilmiştir. Kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar ise bireylerin ilişkilerde karşısındaki bireye yaklaşımını önemli ölçüde belirleyen bir mekanizma olarak görülmektedir. Yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerinde bilişsel çarpıtmaları ile ebeveynleşme olgusu arasındaki ilişkiyi görebilmek, kişilerarası ilişkilere yönelik rol karmaşasının nedenlerini öngörebilmek ve çağımızın yaygın bir problemi olan ilişkilerde çatışmaların dinamiğini çözümleyebilmek amacı ile bu iki değişken bu araştırmaya konu olmuştur. Ayrıca çalışma genelinde istatistiksel analizler ile bu probleme cevap aranmıştır. Bu araştırma literatürde bu alanda yapılan araştırmaların yetersizliği ve gündelik hayata adapte olabilmeyi sağlayan önemli faktörlerden biri olan kişilerarası ilişkilerdeki dinamiklerin anlamlandırılması açısından oldukça

önemli bir yere sahiptir. Araştırma 18 yaş üstü ve kardeşe sahip 515 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeline göre yürütülmüştür. Araştırmadaki kuramsal açıklamalar literatür bilgilerine başvurulmuş ve yapılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri kullanılmıştır. Bu ölçekler katılımcılara çevrimiçi olarak Google Formlar aracılığıyla iletilmiştir. Veri toplamak üzere Twitter, Facebook, LinkedIn ve WhatsApp isimli sosyal medya uygulamaları kullanılmıştır. Veriler Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstü bireylerden toplanmıştır. Araştırmada kullanılmak üzere elde edilen veriler IBM SPSS Statistics Versiyon 21 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenler arası ilişkinin anlamlı olup olmadığına bakılmış ve verilerin literatür ile uyumluluğu tartışılmıştır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada “Yetişkin Bireylerde Kişilerarası İlişkiler ile İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Ebeveynleşme Olgusu Arasındaki İlişki” incelenmiştir. Kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtma düzeyi ile ebeveynleşme olgusu arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığının anlaşılması amaçlanmıştır. Kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtma düzeyi ile ebeveynleşme olgusu arasındaki ilişkinin anlamlandırılmasının, ebeveynleşme olgusunun yetişkinlik dönemindeki ilişkiler ile ne düzeyde bağlantılı olduğunu inceleyebilmek açısından önemli olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın konu ile ilgili daha kapsayıcı çalışmalara öncülük etmesi beklenmektedir.

Araştırmanın Önemi

Günümüzde bireylerin kişilerarası ilişkilerde rol karmaşası yaşadığı ve ilişkileri sürdürmede zorlandığı görülmektedir. Bireyler ilişkilerde kendisine düşen sorumlulukları yerine getirdiğini fakat yine de çeşitli çatışmaların önüne geçemediğini düşünmektedir. Kişilerarası ilişkilerde rol karmaşasının altında birçok sebep yatabilmektedir. Çocukluk çağında ebeveynleşme olgusunun içselleştirilmesinin bu sebeplerden biri olduğu öngörülmektedir. Bilişsel çarpıtmaların çocukluk çağındaki şemalardan ileri geldiği düşünüldüğünde

kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar ile ebeveynleşme olgusu arasında anlamlı bir ilişkinin varlığı düşünülmektedir. Bu noktada kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar konusunda yapılacak olan araştırmalarda bireylerde ebeveynleşme olgusu değişkenine yer verilmesi gerekliliği söz konusudur. Bu araştırma literatürde bu alanda yapılan araştırmaların yetersizliği ve gündelik hayata adapte olabilmeyi sağlayan önemli faktörlerden biri olan kişilerarası ilişkilerdeki dinamiklerin anlamlandırılması açısından oldukça önemli bir yere sahiptir.

Araştırmanın Problemi

Ebeveynleşme olgusu toplumda çocukluk dönemine dayanan ve yetişkinlik döneminde ilişkilerdeki rolü etkileyen bir kavram olarak görüldüğü için araştırmada bu olguya yer verilmiştir. Kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar ise bireylerin ilişkilerde karşısındaki bireye yaklaşımını önemli ölçüde belirleyen bir mekanizma olarak görülmektedir. Yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerinde bilişsel çarpıtmaları ile ebeveynleşme olgusu arasındaki ilişkiyi görebilmek, kişilerarası ilişkilere yönelik rol karmaşasının nedenlerini öngörebilmek ve çağımızın yaygın bir problemi olan ilişkilerde çatışmaların dinamiğini çözümleyebilmek amacı ile bu iki değişken bu araştırmaya konu olmuştur. Ayrıca çalışma genelinde istatistiksel analizler ile bu probleme cevap aranmıştır.

Araştırmanın Hipotezleri

Bu araştırmada “Yetişkin bireylerde kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve ebeveynleşme olgusu arasındaki ilişki”nin incelenmesi amaçlanmış ve bu amaç doğrultusunda aşağıdaki hipotezler oluşturulmuştur.

1. Kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtmalar ve ebeveynleşme olgusu arasında anlamlı bir ilişki vardır.
2. Cinsiyete göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
3. Cinsiyete göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

4. Çocukluğunda ailesinin gelir seviyesine göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
5. Çocukluğunda ailesinin gelir seviyesine göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
6. Çocukluğunun geçtiği yerleşim yerine göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
7. Çocukluğunun geçtiği yerleşim yerine göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
8. İlişki durumuna göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
9. İlişki durumuna göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
10. Kiminle yaşadığına göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
11. Kiminle yaşadığına göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
12. Kardeş sayısına göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
13. Kardeş sayısına göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
14. Sosyal açıdan kendini nasıl hissettiğine göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
15. Sosyal açıdan kendini nasıl hissettiğine göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
16. Çocukluğunda ailesinin tutumuna göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.
17. Çocukluğunda ailesinin tutumuna göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

18. Çocukluk ve ergenlik döneminde ailesiyle ortak etkinliklerde bulunmaya göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

19. Çocukluk ve ergenlik döneminde ailesiyle ortak etkinliklerde bulunmaya göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

20. Çocukluğunda fiziksel veya psikolojik rahatsızlık geçiren aile üyesine sahip olmaya göre bireylerin kişilerarası ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtma düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

21. Çocukluğunda fiziksel veya psikolojik rahatsızlık geçiren aile üyesine sahip olmaya göre bireylerin ebeveynleşme düzeyleri anlamlı derecede farklılaşmaktadır.

Araştırmanın Sayıtları

Ebeveynleşme Envanteri'nin ebeveynleşme düzeyini, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtlamar Ölçeği'nin ise bilişsel çarpıtmaların düzeyini ölçtüğü varsayılmıştır.

Seçilen örneklem grubunun evreni temsil ettiği varsayılmıştır.

Araştırmaya katılan yetişkinlerin, demografik bilgi formu, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtlamar Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri'nde yer alan soruları gerçek durumlarını en iyi şekilde yansıtarak cevaplandırırları varsayılmıştır.

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma verileri, yetişkinlerin kişilerarası ilişkilerinde bilişsel çarpıtlamar ve ebeveynleşme olgusu düzeylerini ölçmek için kullanılan “İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtlamar Ölçeği” ve “Ebeveynleşme Envanteri” sonuçlarıyla ve araştırmacı tarafından oluşturulan demografik bilgi formuna verilen cevaplar ile sınırlıdır. Araştırma örneklemini yetişkin bireylerin internet üzerinden online anket yöntemi kullanılarak değerlendirilme yöntemi ile sınırlı tutulmuştur.

BİRİNCİ BÖLÜM

KURAMSAL ÇERÇEVE

1.1. Ebeveynleşme

Bu bölümde ebeveynleşme olgusu tanımlanmış olup, ebeveynleşmenin türleri, olumlu ve olumsuz sonuçları, ebeveynleşmeye yol açan faktörler ele alınmıştır. Son olarak ebeveynleşme ile ilgili yapılan araştırmalara değinilmiştir.

1.1.1 Ebeveynleşmenin Tanımı

Bireyler sosyal çevresinde toplumla beraber hareket edebilmek adına birçok sosyal yapı içerisinde yer almaktadır. Bireylerin doğdukları andan itibaren yer aldıkları ilk sosyal yapı aile olarak görülmektedir. Bireyler içerisinde yer aldığı bu sosyal yapının değerlerini, kültürünü deneyimleyip içselleştirmekte ve hayatının geri kalanını bu doğrultuda şekillendirmektedir (Sarıkaya, 2019, s. 1). Bu sosyal yapı içerisinde bir çocuğun, bakım veren tarafından çeşitli ihtiyaçları karşılanmaktadır. Çocuk geliştikçe bu sosyal yapı içerisinde çeşitli sorumluluklar da üstlenmektedir. Çocuğun gelişimi boyunca üstlendiği sorumluluklar yaşıyla orantılı miktarda ve gereken zamanda verildiği takdirde çocuğun gelişimi için faydalı ve gerekli görülmektedir. Fakat çocuklar yaşına uygun olmayan sorumluluk ve ebeveyn rolü üstlendiğinde ebeveynleşme kavramı karşımıza çıkmaktadır (Hooper, 2008, s. 35).

Çocukluk döneminde ebeveynleştirilme kavramı birçok araştırmacı tarafından değerli görülmüş ve bu kavramın tanımı birçok kez yapılmıştır (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973; Chase, 1999). Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973, s. 152) tarafından ebeveynleşme olgusu, aile içerisindeki sistemlerde meydana gelen sınır eksikliğinden kaynaklanan, çocukların ebeveynlerin rol ve sorumluluklarını üstlenmesi olarak ifade edilmiştir. Chase (1999, s. 3) ebeveynleşmeyi, çocukların başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarından daha öncelikli görmeleri ile birlikte, ilerleyen yıllarda kendi istek, ihtiyaç ve ilişkilerini arka plana atmaları şeklinde açıklamaktadır. Farklı kuramlar eşliğinde ebeveynleşme olgusuna farklı açılardan bakmak mümkün olmaktadır (Minuchin vd., 1967; Chase, 1999; Hooper, 2007; Akün, 2017).

Minuchin vd.. (1967, s. 355), yapısal aile sistemleri kuramı çerçevesinde ebeveyn ile çocuk arasındaki rol ve sorumluluklara dikkat çekmiş ve ebeveynlerin duygusal, psikolojik ve davranışsal olarak eksik olduğunu belirtmiştir. Ebeveynleştirilmiş çocuklar, genellikle evdeki diğer çocuklara yönelik bakıcılık rolünü üstlenmekte (Jurkovic, 1997, s. 15); bazen de bir ebeveynin bakımını da üstlenebilmektedir (Barnett & Parker, 1998, s. 146). Akün (2017, s. 221) de ebeveynleşme olgusunu aile sistemleri çerçevesinde ele almış, kişilerarası ilişkilerdeki sınırların belirsiz olmasının ebeveynleşmeyi hızlandıran bir faktör olduğuna değinmiştir. Hooper (2007) ebeveynleşme olgusunun duygusal, davranışsal ve her iki yönüne de dikkat çekmiştir. Çocukluk döneminde ebeveynleşme kavramına psikanalitik yaklaşımın varsayımlarından biri olan ‘narsistik yaralanma’ çerçevesinden de bakmak mümkün olabilmektedir (Miller, 1981; Burt, 1992). Chase (1999), ebeveynleşmeyi psikodinamik yaklaşımlarla beraber ele alarak; nesne ilişkileri, kendilik kavramı, bağlanma ile alakalı çalışmalar ortaya koymuştur. Ebeveynleşme olgusu genel ve en temel haliyle çocuk ve ebeveyn arasındaki gelişimsel ve duygusal olarak uygunsuz değerlendirilen bir rol değişikliği olarak karşımıza çıkmaktadır (Morris & Gould, 1963; Minuchin vd., 1967; Mika vd., 1987; Chase, 1999; Hooper & Wallace, 2009).

1.1.2. Ebeveynleşmenin Türleri

Ebeveynleşmiş çocuklar duygusal olarak ebeveynlerine destek olmak, fiziksel olarak onlara bakım vermek ve onları kollamak gibi sorumluluklar üstlenmektedir. Ebeveynleşme olgusu çocuğun üstlendiği sorumluluk ve rol bakımından, duygusal ve araçsal olarak iki tür olarak incelenmektedir (Hooper, 2007, ss. 217-218). Araçsal ebeveynleşmede çocuklar, ev işi yapmak, çocuk bakmak, para kazanmak ve yemek hazırlamak gibi ebeveynlerine ait roller üstlenmektedir (Jurkovic, 1997, ss. 8-9). Duygusal ebeveynleşmede ise çocuklar, ebeveynlerine yönelik arkadaş ya da ebeveyn rolü üstlenerek, aile bireylerinin duygusal ve sosyal ihtiyaçlarını yerine getirmek için çeşitli sorumluluklar almaktadır. Duygusal ebeveynleşmede çocukların aile üyelerinin sahip olduğu psikolojik boşluğu doldurdukları ileri sürülmektedir. Bu durumun çocukların gelecekteki ilişkilerindeki rolünün temelini atılması ile yetişkin bağlanmasında etkili rol oynayacağı düşünülmüştür (Hooper, 2007). Ebeveynleşme

bir de yapıcı ve yıkıcı ebeveynleşme olmak üzere iki kategoride değerlendirilmektedir (Jurkovic, 1997). Yıkıcı ebeveynleşme çocuğa yönelik kötü bir yaklaşımın sergilendiği ebeveynleşme türü olarak görülmektedir. Çocuk ile ebeveyn arasındaki roller karışmakta, sınırlar olamamakta ve çocuğun sorumlulukları ebeveyne göre daha fazla olmaktadır. Yapıcı ebeveynleşmede ise çocuğun gösterdiği fedakarlıklar ebeveynleri tarafından görülmektedir. Bu sorumlulukların çocuğun gelişimine ve içinde bulunulan kültürün normlarına uygun olması durumunda çocuğun gelişimine katkı sağlayacağı söylenebilmektedir (Jurkovic, 1997; Hooper, 2012).

1.1.3. Ebeveynleşmeye Yol Açan Faktörler

Araştırmalar bazı ailelerde ebeveynleşme riskinin daha yüksek olduğunu göstermektedir. Araştırmanın bu bölümünde, ebeveynleşmeye yol açabilecek ve ebeveynleşmenin olumsuz bir süreç olarak deneyimlenmesine neden olabilecek bazı faktörler ele alınmıştır.

1.1.3.1. Göç ve Ailenin Sosyo-Ekonomik Durumu

Göç, yeni toplumun kültüre, diline ve yaşam koşullarına alışabilmek açısından bireyin yaşantısını zorlayan ve uyum sağlamayı gerekli kılan bir yaşam olayı olarak görülmektedir. Bu süreçten aile düzeni olumsuz etkilenebilmekte ve aile içi rol ve sorumlulukta bir takım değişiklikler ortaya çıkabilmektedir. Literatürde ebeveynleşme olgusunun gelişmesinde göç konusu bir risk faktörü olarak değerlendiren birçok araştırma yer almaktadır (Oznabishin ve Kurman, 2009; Ponizowsky vd., 2012; Walsh, Shulman, Bar-On & Tsur, 2016; Titzmann, 2012).

1.1.3.2. Ailedeki Alkol ve Madde Kullanımı

Alkol ve madde kullanımının sık ve süregelen olması durumunda alkol veya madde bağımlılığı kavramı ortaya çıkmaktadır. Alkol veya madde bağımlılığına sahip birey, aile içindeki rol ve sorumluluklarını yerine getirmekte zorlanmakta ve bazı durumlarda bu rol ve sorumlulukları çocuklar üstlenmektedir. Literatürde alkol

ve madde tüketiminin ebeveynleşme olgusu için bir risk faktörü olduğunu belirten birçok araştırma yer almaktadır. Araştırmalar ailede alkol kullanımının ebeveynleşmeye neden olduğunu ve ebeveynleşmenin olumsuz sonuçlarını ortaya çıkardığını göstermektedir (Chase vd., 1998; Kelley vd., 2007; Carroll & Robinson, 2000; Burnett, vd., 2006).

1.1.3.3. Ailedeki Fiziksel/ Psikolojik Rahatsızlıklar

Ailede bir hastalık ya da sakatlanma olması durumunda aile düzeninde bazı değişiklikler meydana gelebilmektedir. Hastalığın seyiri ve sürecine bağlı olarak çocuklar ailedeki sorumlulukları almak durumunda kalabilmektedir. Çocuklar, ailesinden bir bireyin kısa süreli ve ağır olmayan hastalık dönemi yaşaması durumunda, kronik ya da ağır geçen hastalık dönemine kıyasla az sürede ebeveyn rolüne bürünebilmektedir. Fakat hastalığın uzun sürmesi ve şiddetinin artması ebeveynleşme olgusunda daha önemli bir yere sahip olmaktadır (Rolland, 1999, s. 252).

1.1.3.4. Ebeveynler Arasındaki Sorunlar/ Boşanma

Evlilik süresinde çiftler arasında yaşanan sorunların, boşanma ve tartışmaların varlığı, çocukların ebeveynlerine yönelik destek görevi üstlenerek ebeveynleşmesine sebep olabilmektedir. Ayrıca boşanma sürecinde ve sonrasında ebeveynler rol ve sorumluluklarını aksatabilmekte ya da çocuklarının sahip olması gereken roller konusunda sınırları net çizememektedir. Boşanma sonrasında ebeveynler ve çocuklar arasındaki yoğun duygusal paylaşım çocuk için zedeleyici olabilmektedir. Çocuklar boşanma sonrasında ailede kararları alan bir otorite figürü haline gelebilmektedir. Bu durum çocukların fazla sorumluluk almasına ve yaşının üstünde çok daha üstünde rollere bürünmesine yol açarak ebeveynleşmesine fazlasıyla zemin hazırlayabilmektedir (Peris & Emery, 2005; Johnson, 1990; Jurkovic vd., 2001; Titzman, 2012; Macfie, Houts, Pressel & Cox, 2008).

1.1.3.5. Cinsel/ Fiziksel İstismar ve Güvensiz Bağlanma

Alexander, Teti ve Anderson (2000) çocukluk döneminde cinsel istismar öyküsü olan anneleri araştırmıştır. İstismar öyküsü olan annelerin, çocuklarıyla duygusal yönden bağımlılık geliştirdiğini belirtmektedir. Cinsel istismar öyküsü olan annenin yetişliklik dönemindeki ilişkilerinde sağladığı tatmin de önemli bir faktör olarak görülmektedir. Cinsel istismar geçmişi olan ve yetişkinlik döneminde yaşadığı ilişkide yeterince yakınlık kuramayan annelerin, çocuklarından daha çok duygusal destek almaya yöneldiği ve çocuklarıyla daha çok işbirliği halinde olduğu görülmektedir (Alexander vd., 2000, s. 835). Jacobvitz ve Bush (1996) çalışmasında bir ebeveyninden fiziksel istismara uğrayan çocukların diğer ebeveynine daha çok yakınlaştığını göstermiştir. Literatürde anne ve çocuk arasındaki güvensiz bağlanmanın ebeveynleşmede önemli bir rolü olduğunu gösteren araştırmalar yer almaktadır (Main & Cassidy, 1988; Macfie, Fitzpatrick, Rivas & Cox, 2008).

1.1.3.6. Ailedeki Çocuk Sayısı ve Çocukların Cinsiyeti

Ebeveynleştirme kardeşe sahip olma sonucunda meydana gelebilecek bir olgudur. Aynı zamanda ebeveynleştirme olgusunda kardeşe sahip olma faktörü koruyucu bir faktör olarak da karşımıza çıkmaktadır (Borchet vd., 2020, s. 2988). Ebeveynleştirme olgusunda bir ailedeki tüm çocuklar aynı oranda ya da aynı şekilde etkilenmemektedir. Bir çocuk, cinsiyet ya da karakter olarak ebeveynine benzemesinden dolayı bir ebeveyni tarafından ebeveynleşme rolü için seçilebilmektedir (Wasilewska, 2012, ss. 3-4). İlk çocuk genellikle ebeveyninin yardım beklentisine daha duyarlı yaklaşmaktadır (Ohntrup, Pollack & Plass, 2011, s. 381), aynı zamanda en büyük kız çocuğun da daha fazla risk altında olduğu söylenebilmektedir (Hooper vd, 2011; Byng-Hall, 2008). Kız çocukları sevdiklerinin bakımını üstlenmeye ve çevresindekilere yardım etmeye daha meyilli oldukları için bakım görevi üstlenmeye daha yatkın olmaktadır (Larsen & Krumow, 2012, s. 6543). Burton'a (2007, ss. 335-336) göre ebeveynleşme türleri cinsiyet bazında değerlendirildiğinde; erkeklerin araçsal ebeveynleşme özellikleri gösterirken, kızların daha çok duygusal ebeveynleşme özellikleri gösterdiği belirtilmektedir.

1.1.4. Ebeveynleşmenin Sonuçları

Yetişkinler ebeveyn rollerini etkin bir şekilde yerine getiremedikleri zaman ebeveynleşme olgusu karşımıza çıkmakta, bu da beraberinde çeşitli sonuçlar meydana getirmektedir (Mijl & Vingerhoets, 2017, s. 417-418). Ebeveyninin madde bağımlılığı, hastalığı veya istismarına maruz kalması durumlarında, bazı gençler aşırı derecede yüklü bir sorumluluğa hapsolmakta ve çocukluk deneyimlerinden vazgeçerek ebeveyn rolünü üstlenmeye zorlanmaktadır (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973, s. 152).

Ebeveynleştirmenin seyrinin ve sonuçlarının birkaç faktöre bağlı olduğu görülmektedir. Bunlar, çocuğun ebeveynleştirildiği yaş ve çocuğun ebeveynlik görevlerini yerine getirdiği durumun süresi, ayrıca çocuğun cinsiyeti ve bireysel yatkınlıkları olarak sıralanabilmektedir. Bir çocuğun aile hiyerarşisindeki bozulma ne kadar erken gerçekleşmişse, ebeveynleşmenin süresi ne kadar uzun olursa ve çocuk yetenekleri açısından yaşına uygun olmayan görevleri ne kadar sıklıkla yerine getirirse, ebeveynleştirmenin sonuçlarının o kadar şiddetli olduğu söylenebilmektedir (Jurkovic, 1997; Kerig, 2005; Posternak & Schier, 2014). Literatürde ebeveynleşmenin olumlu ve olumsuz bir takım sonuçları yer almaktadır. Bu bölümde ebeveynleşmenin olumlu ve olumsuz sonuçlarına değinilmiştir.

1.1.4.1. Ebeveynleşmenin Olumlu Sonuçları

Ebeveynleştirme genellikle olumsuz bir olgu olarak tanımlanmakta, çocuğa fiziksel veya duygusal olarak hazır olmadığı, istenmeyen görevler yüklenerek çocukta kalıcı duygusal hasara ve onarılamaz bir sapmaya neden olduğu söylenmektedir. Fakat ebeveynleşme olgusunun bir takım olumlu sonuçları da yer almaktadır (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973, ss. 162-163). Minuchin (1974, s. 355) ebeveynlerin çalıştığı ailelerde, ebeveynlerin çocuğun yardımına ihtiyaç duyulduğu ve sorumlulukların bazılarının çocuğa verildiği bir düzen oluşabileceğini açıklamıştır. Çocuklara verilen rol ve sorumluluklar, onların yetkinliğini geliştirme gibi olumlu işleve de sahip olabilmektedir. Boszormenyi-Nagy ve Spark (1973), çocuklarda bazı zamanlarda ebeveynleşmenin daha sık görüldüğünü belirtmiştir.

Çocuklar ebeveynleşme deneyimi sayesinde, yetişkinlik döneminde sorumluluklarıyla uyum içinde olmayı öğrenir ve bu durum duygusal yönden gelişmeyi de desteklemektedir. Çocuğun aileye olan sadakatinden ve kaygısından kaynaklı sorumluluk alma ve özverili davranmanın desteklendiği, çocuğun bakımı ve ihtiyaçlarının aile tarafından karşılanmaya devam ettiği sürece çocuk ebeveynlik rolüne adapte olabilmektedir (Boszormenyi-Nagy & Spark, 1973; Boszormenyi-Nagy & Krasner, 1986). Çocuklarda özgüvenin gelişimi ve sosyalleşme konusunda ebeveyn rolünü üstlenmenin olumlu etkileri olduğu söylenebilmektedir. Ebeveyn rol ve sorumluluklarını üstlenen çocuklar yetişkinlik döneminde daha rahat sosyal ilişkiler kurabilmektedir (Jurkovic, 1997, s. 208). Son yıllarda ebeveynleşme olgusunun sonuçları birçok boyutta incelenmektedir. Ebeveynleşme olgusu beklenen olumsuz sonuçlarının yanı sıra çocukları yetkinliklere teşvik edebilmektedir (Gladstone, 2006; Tompkins, 2007; Hooper, 2007). Çocuklar ebeveynleşme yaşantıları boyunca deneyimledikleri sayesinde olumsuzluklarla başa çıkabilme, psikolojik dayanıklılık, sağlıklı bireyleşme ve birçok yetkinliğe sahip olabilmektedir (Marotta, 2003; DiCaccavo, 2006; Tompkins, 2007).

1.1.4.2. Ebeveynleşmenin Olumsuz Sonuçları

Emre (2016), ebeveynleştirmenin çocuk gelişim süreçleri üzerindeki etkilerine ilişkin bir derleme çalışması yapmıştır. Çalışmanın sonuçları, evlilik veya boşanma sorunları olan ailelerin çocukları ile madde bağımlılığı veya kronik ruhsal ve/veya bedensel hastalıkları olan ebeveynlerin çocuklarının özellikle risk altında olduğunu göstermektedir. Çocukların hak ve özgürlüklerinden yoksun bırakılması, onların oyundan mahrum edilmesi ve yaşına uygun olmayan ebeveyn rollerinin verilmesi çocuğun gelişim sürecine zarar verebilmektedir. Bir çocuk, görev ve sorumluluklarını yerine getirirken, ebeveyninin desteğini alması ve eylemleri için takdir edilmesi çocuğun gelişim sürecine olumlu katkı sağlamaktadır. Akün (2017) tarafından çocukluktaki ebeveynleşme yaşantılarının özellikleri ve bireyler üzerindeki etkisi ile ilgili gözden geçirme çalışması yapılmıştır. Bu çalışmada ebeveynleşme yaşantılarının özelliklerinin ve birey üzerindeki etkilerinin, kuramsal yaklaşımlar ve araştırma bulguları çerçevesinde değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırmanın sonuçlarına göre, ebeveynlere ait olduğu bilinen rol ve sorumlulukların, çocuk ya da ergen tarafından üstlenilmesi anlamına gelen ebeveynleşmenin, çocuğun gelişimi üzerinde önemli etkilerinin olduğu görülmektedir. Aşırı miktarda ebeveyn rolü üstlenmek, çocuğun çocukluğundan vazgeçmesine ve yaşının gerektirdiği gelişimsel görevleri yeterince yerine getirememesine yol açabilmektedir. Buna ek olarak, Hooper vd. (2011) tarafından yapılan meta analiz çalışmasında ebeveynleşmenin etkisi yetişkin yaşamında da çeşitli olumsuz kişilik örüntüleriyle ve psikopatolojilerle kendini gösterdiği belirtilmektedir.

Ebeveynleşme olgusu, gençlerin gelişim kapasiteleri üzerinde olumsuz etkilere neden olarak çocukluk deneyimlerinde istenmeyen değişikliklere neden olmaktadır (Nebbitt & Lombe, 2010). Ebeveynleştirilmiş çocukların, içselleştirilmiş depresyon ve anksiyete belirtilerinin varlığını doğrulayan ek araştırmalarla birlikte, baş ağrısı ve mide rahatsızlıkları gibi fiziksel sorunlardan muzdarip olma olasılığının da daha yüksek olduğunu göstermektedir (Engelhardt, 2012, s. 47). Yetişkin rollerinin üstlenilmesine ilişkin stres, çocukların gelişen yetkinliklerini etkilemekte ve süregelen gelişimsel ihtiyaçlarından ödün vermesine sebep olmaktadır (Shaffer & Sroufe, 2005, s. 80). Ebeveynleşme ile ilgili literatür incelendiğinde ebeveynleşmenin kişilik özellikleri üzerinde etkisi olduğu, kişilerarası ilişkileri etkilediği ve psikopatolojik sorunlara yol açtığı görülmektedir. Ebeveynleşme olgusunun psikolojik ve fiziksel sağlık üzerinde açıklayıcı, koruyucu ve risk taşıyıcı işlevinden bahsedilmektedir (Byng-Hall, 2002; Hooper, 2008). Ebeveynleşen çocuklar ebeveynleri ile araçsal ve duygusal roller aracılığıyla işlevsel olmayan duygusal bir bağ kurmakta ve bu rolleri yerine getirmedeki yetersizliklerini gizlemektedir. Bu durum ebeveynleşen çocuğun, yetişkinlik döneminde insan ilişkilerinde başkalarını mutlu etmek için aşırı çaba sarf etmesine ve kendilerine ait olmayan bir kendilik şeması geliştirmesine sebebiyet vermektedir (Castro, Jones & Mırsalimi, 2004, s. 212). Ebeveynleşen çocukların yetişkinlik döneminde narsistik ve mazoşistik özellikler geliştirdiği görülebilmektedir (Wells & Jones, 2000, s. 21). Kız çocuklarının babaya yönelik ebeveynleşme geliştirmesi durumunda ileriki yıllarda romantik ilişkilerden alınan doyumun azaldığı ve ilişkilerdeki güvensizliğin arttığı söylenebilmektedir (Baggett vd., 2015, s. 775).

1.1.5. Ebeveynleşme Üzerine Yapılan Araştırmalar

Köyden (2015) tarafından ebeveynleşme olgusunun depresyon, kaygı, öfke ve obsesif inanış biçimleriyle ilişkisinin incelendiği bir çalışma yetişkin bireyler ile gerçekleştirilmiştir. Yapılan çalışma ile Ebeveynleşme Envanteri Türk kültürüne uyarlanmış aynı zamanda ebeveynleşme olgusu ve psikolojik sonuçları Türk örneklemini üzerinde incelenmiştir. Araştırmanın sonucu, kadınlar için Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşmenin etkisinin daha fazla olduğu ve obsesif inanışları arttırdığı; erkekler için Kardeş Odaklı Ebeveynleşmenin etkisinin daha fazla olduğu ve öfkeyi kontrol etmeyi engellediği ve son olarak Algılanan Yarar/Uyum yabancı literatür ile uyumlu olarak kaygı, depresyon ve öfke için koruyucu olabileceğini göstermektedir.

Yıldırım (2016) tarafından 371 üniversite öğrencisinin katılımıyla aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin depresyon, öfke, obsesif inanış biçimleri ve obsesif kompulsif belirtiler ile ilişkileri incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, kadın grubunda aile öngörülemezliğinin ve ebeveynleşmenin bahsedilen tüm bozukluklarda etkili olduğunu göstermiştir. Erkek grubunda, depresyon, obsesif inançlar ve obsesif-kompulsif belirtiler için aile öngörülemezliği ve ebeveynlik stillerinin etkili olduğu, öfke için ise sadece ebeveynliğin etkili olduğu bulunmuştur. Algılanan yarar/uyum boyutunun erkeklerde depresyon üzerinde koruyucu etkisinin olduğu görülmektedir. Bulguların değerlendirilmesi sonucunda, aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin çeşitli bozukluklarla ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Zencir (2018) tarafından evli bireylerin çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri ile evlilik doyumları, depresyon düzeyleri, ailesel ve kişisel nitelikleri arasındaki ilişkinin incelendiği 597 yetişkin katılımcıyla bir araştırma gerçekleştirilmiştir. Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeyleri düşük ve yüksek olan grupların evlilik doyumu düzeyleri arasında anlamlı bir fark bulunmazken, depresyon düzeyleri arasındaki farkın anlamlı olduğu görülmüştür. Çocuklukta ebeveynleştirilme düzeylerinde, anne ve baba eğitim düzeyine, ailede kalıcı rahatsızlık durumuna, ebeveynler ile vakit geçirmeye, ebeveynlerin madde

bağımlılığı durumuna, babanın çalışma durumuna, ebeveynlerinden birinin il dışında çalışması durumuna, kardeş sayısına ve kişinin çalışma durumuna göre anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra, cinsiyetin, anne çalışma durumunun ve yerleşim biriminin çocuklukta ebeveynleştirilme üzerinde bir etkisi gözlemlenmemiştir.

Köyden ve Uluç (2018) tarafından yapılan, ebeveynleşme ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide cinsiyetin ve ebeveynleşmeden algılanan yararın rolünü araştırdığı çalışmasına 301 genç yetişkin katılmıştır. Bu çalışma kapsamında deneysel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan ebeveynlik kontrol listeleri Türkçe'ye uyarlanmıştır. Analizler, ölçeğin Türkçe formunun faktör yapısının orijinal formula uyumlu olduğunu göstermiştir. Ebeveyn merkezli ebeveynlik boyutları ve kardeş merkezli ebeveynlik boyutları, tüm psikolojik problemlerle pozitif ve anlamlı bir şekilde ilişkili bulunmuştur. Ancak algılanan fayda boyutunun, tüm psikolojik sorunlarla anlamlı ve olumsuz bir şekilde ilişkili olduğu bulunmuştur. Araştırmanın sonuçları, erkekler ve kadınlar aynı düzeyde ebeveynlik aldıklarında bile, etkilerin çok farklı olduğunu göstermiştir.

Sarıkaya (2019), çalışmasında üniversite öğrencilerinde ebeveynleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasında bir ilişkinin olup olmadığını incelemiştir. Araştırmaya 504 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre; üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeyleri yaş değişkenine göre anlamlı farklılık gösterirken; cinsiyet, kardeş sayısı, doğum sırası, anne eğitim düzeyi, baba eğitim düzeyi, algılanan sosyoekonomik gelir ve en çok ikamet edilen yer gibi değişkenlerde anlamlı farklılık göstermemektedir. Ancak üniversite öğrencilerinin anne-babalık deneyimleri yaşa ve doğum sırasına göre anlamlı farklılıklar gösterirken; cinsiyet, kardeş sayısı, annenin eğitim düzeyi, babanın eğitim düzeyi, algılanan sosyoekonomik gelir ve çocukluğunun geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği görülmektedir. Bu çalışmada, ebeveynlik deneyimi de üniversite öğrencilerinin psikolojik dayanıklılık düzeylerinin yaklaşık %15'inin önemli bir yordayıcısı olarak tanımlanmıştır.

Karataş ve Gündüz (2021), ebeveynleşme ile depresyon, kaygı, stress arasındaki ilişkide benlik ayrımlaşmasının aracı rolünün incelendiği 1197 genç yetişkinin katıldığı bir çalışma gerçekleştirmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre benlik ayrımlaşmasının ebeveyn odaklı ebeveynleşme ile depresyon arasındaki ilişkide aracı rolü bulunmazken; ebeveyn odaklı ebeveynleşme ile kaygı ve stres arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolünün olduğu belirlenmiştir. Aynı zamanda, araştırma bulguları, benlik ayrımlaşmasının kardeş odaklı ebeveynleşme ile depresyon ve stres arasındaki ilişkide tam aracı rolü olduğunu göstermektedir. Kardeş odaklı ebeveynleşme ile kaygı arasındaki ilişkide ise benlik ayrımlaşmasının kısmi aracılık rolü olduğu görülmüştür. Son olarak ebeveynleşmeden algılanan yarar ile depresyon, kaygı ve stres arasındaki ilişkide benlik ayrımlaşmasının kısmi aracı rolü olduğu bulunmuştur.

Eskisu (2021) tarafından yapılan ebeveynleşme, psikolojik dayanıklılık ve psikolojik iyilik arasındaki ilişkide proaktif kişiliğin rolü ile ilgili çalışmaya 416 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmanın bulguları, ebeveynleştirme deneyiminin psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık üzerinde doğrudan olumsuz bir etkiye sahip olduğunu, proaktif kişiliğin rolünün ise psikolojik iyi oluş ve psikolojik dayanıklılık üzerinde dolaylı olarak olumlu bir etkiye sahip olduğunu ortaya koymuştur.

Ebeveynleştirme özellikleri ile dayanıklılık arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışma Polomski ve diğerleri (2021) tarafından ergenlik çağındaki Polonyalı 208 birey ile yapılmıştır. Araştırma sonucunda, ebeveynleştirme ve dayanıklılığın boyutları arasında anlamlı ilişkiler ortaya koymuştur. İlişkilerin, katılımcının cinsiyetine göre farklılık gösterdiği görülmüştür.

Engelhardt (2012), ebeveynleştirmenin çocukluktaki bağlanma üzerine etkilerini araştırmıştır. Araştırmanın sonucu, bakıcının duygusal olarak erişilebilir olmaması nedeniyle, duygusal ebeveynleştirmenin güvenli bağlanmanın gelişimini bozduğunu göstermektedir.

Qayyum ve diğerkleri (2021) tarafından ebeveynleşmeye ilişkin iyimser yaklaşımların incelendiğı araştırmada, ses kayıtları, günlük notları ve doktorla yapılan görüşmeler ile veri toplanmıştır. Araştırma sonucunda ebeveynleşmenin olumlu sonuçlarının varlığına değinilmiş ve potansiyel ebeveynleştirilmiş figürün, zihinsel hazırlık ve planlama yoluyla ebeveynleşmeyi ödüllendirici bir deneyim haline getirebileceğı öne sürölmüştür.

Ferguson (2022) tarafından çocukluk ebeveynleşmesine katkısı olan faktörler olarak ailesel özelliklerin incelendiğı bir çalışma yapılmıştır. Araştırma, ebeveynleştirilmiş çocukların aile yapılarında bulunan ortak bileşenleri belirlemeye çalışmıştır. Araştırmacı, sosyal hizmet uzmanları ve ebeveynleştirilmiş gençlerle çalışan öğrencilerden 10 katılımcı ile nitel bir çalışma yürütmüştür. Araştırmacı, ebeveynleşmeye katkı sağlayan ortak faktörleri belirlemek için açık uçlu sorular kullanmıştır. Bu çalışmada, gençlerde ebeveynleşmeye katkıda bulunan faktörler belirlenmiştir.

Çolak (2019) tarafından özel gereksinimli ve sağlıklı kardeşe sahip bireylerde ebeveynleşme olgusu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi üzerine bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini, 18 yaş ve üstü özel gereksinimli kardeşi olan 104 ve sağlıklı kardeşi olan 149 katılımcıdan oluşmaktadır. Çalışmanın sonucunda, özel gereksinimli kardeşi olanların olmayanlara kıyasla kardeşe yönelik ebeveynleşme düzeylerinin daha yüksek olduğu ve ebeveynleşmeyi daha az yararlı algıladıkları bulunmuştur. Ayrıca, psikolojik belirtiler ile ebeveynleşmenin algılanan yarar/uyum değişkeni arasında negatif bir ilişki olduğu görölmüştür. Bununla beraber, pozitif belirtiler ile öfke aracı değişkeni arasında ise pozitif ilişki olduğu görölmüştür.

İplikçi ve Acar (2019) tarafından 12 yaş çocuklarının ebeveynleşme davranışlarını yordayan etkenler üzerine yapılan bir çalışmaya, anne ve çocuk çiftlerinden oluşan 156 kişi katılmıştır. Bulgulara göre, annenin bağlanma kaygısı ve kaçınması kontrol edildiğinde, kendini daha bağımsız olarak tanımlayan kız

çocukları, daha az fiziksel ebeveynleşme davranışı gösterdiklerini belirtmiştir. Ayrıca kendini daha ilişkisel olarak tanımlayan kız çocukları daha fazla duygusal ebeveynleşme davranışı sergilediklerini belirtmiştir. Erkek çocukları için anlamlı bir fark bulunamamıştır.

Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerin kardeşlerinde tipik olarak gelişen ebeveynleştirme ile ilgili bir çalışma Beffel ve Nuttall (2020) tarafından otizm spektrum bozukluğuna sahip bir kardeşi olduğunu bildiren 108 üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Araştırmanın sonucu, cinsiyet ve geniş otizm fenotipi için kontrol edildiğinde, otizm spektrum bozukluğu fayda bulma ve kardeş odaklı ebeveynleştirme arasında anlamlı bir ilişkinin varlığını göstermektedir.

Ebeveynleştirme ve AIDS'li ebeveynlerin ergen çocukları üzerindeki etkisi ile ilgili bir çalışma, Stein ve diğerleri (1999) tarafından 183 ergen ve ebeveyni ile yapılmıştır. Araştırma sonuçları, ebeveynde AIDS ile ilgili hastalığın varlığının daha fazla eş ve ebeveyn rolü üstlenmeyi öngördüğünü göstermektedir. Yetişkin rolü üstlenme, daha fazla içselleştirilmiş duygusal sıkıntıyı öngörmüştür. Jurkovic ve diğerleri (2000) tarafından ebeveynleri boşanmış çocukların ebeveynleştirilmesi üzerine, 382 bireyin katıldığı çok boyutlu bir araştırma yapılmıştır. Ebeveynleri orta ergenlikten önce boşanmış olan 35 katılımcı veya hiç boşanmamış olan 68 katılımcı ile doğrulama örnekleminde Avrupalı ve Afroamerikan katılımcıların puanları karşılaştırılmıştır. Araştırma sonucu, boşanmış grup, boşanmamış gruba göre daha fazla duygusal ve araçsal bakım sağladıklarını ve ailelerinde daha fazla adaletsizlik deneyimlediğini göstermektedir, ancak duygusal bakım vermenin etkisi zamanla esneklik göstermiştir.

Hendricks ve diğerleri (2021) genç bakıcılar arasında ebeveynleşme ile ilgili kavram analizi çalışmasında 25 makale incelenmiştir. Araştırma, ebeveynlik olgusuna açıklık getirmek ve çok sayıda genç bakıcı olarak çalışan bireylere etkisini anlayabilmek amacıyla yapılmıştır. Araştırma sonucu, ebeveynleşmenin genç bakıcıyı etkileyen hem olumlu hem de olumsuz sonuçlarının varlığını göstermektedir.

1.2. Kişilerarası İlişkiler ile İlgili Bilişsel Çarpıtmalar

Bu bölümde kişilerarası ilişkiler kavramı, kişilerarası ilişkiler kavramıyla ilgili kuramlar, bilişsel kuramlar ve bilişsel modelin temel kavramları açıklanmıştır. Daha sonra, kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar üzerine yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

1.2.1. Kişilerarası İlişkiler Kavramının Tanımı

Kişilerarası ilişkiler kavramı, doğumdan itibaren yaşam boyu bireyin hayatında yer alan önemli bir kavram olarak ifade edilebilmektedir. Birey çevresiyle uyum sağlayabilmesi, dolayısıyla hayatta kalabilmesi için kişilerarası ilişkilerde yer almak durumundadır (Hargie, Dickson & Tourish, 2004, s. 7). Kişilerarası ilişkiler iletişimin temelini oluşturmaktadır. Sosyal varlık olarak nitelendirilen birey, çevresiyle farklı özellikte ve süreklilik gösteren bir iletişim sürecinde yer almaktadır. Pearson ve Nelson (2000, s. 12) iletişimin tanımında paylaşmaya vurgu yapmış ve iletişimi anlamın anlaşılması ve paylaşılması olarak tanımlamıştır. Dökmen (2001, s. 19) bilgiyi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecini iletişim olarak adlandırmıştır. Kişilerarası ilişkiler, insanların kendi aralarında kurdukları ilişkilerin özelleşmiş bir biçimi olarak görülmektedir. Kişilerarası iletişimde bir kaynak ve hedefin oluşturduğu sistemden bahsedilirken, kişilerarası ilişkiler, bu bağlamda yer alan bireylerin kullandığı çeşitli yöntemler olarak değerlendirilmektedir. Kişilerarası ilişkiler kavramına yakınlık derecesi bağlamında da bakılabilmektedir. İsmi anımsadığımız, denk geldiğimizde sohbet ettiğimiz, fakat duygusal ve derin bir bağın az, etkileşiminin belirli bir sınırdan olduğu ilişkileri tanışıklık olarak tanımlarken; yakınlık, güven, iş birliği, yakınlık, paylaşım, kendini açma ve özel yaşantıların daha yoğun olarak paylaşıldığı ilişkileri ise yakın arkadaşlık olarak tanımlamaktadır. (Yager, 2003, s. 27). Kişilerarası ilişkiler denildiğinde bir sınıflama yapmak da mümkün olabilmektedir. Bu sınıflandırma; özel olan ve olmayan ilişkiler ya da yakın ve yüzeysel ilişkiler olarak yapılmaktadır. Kişilerarası ilişkiler, genel manada kişilerin diğer insanlarla olan ilişkilerinde yaşadıkları duygu, düşünce ve davranış tarzları olarak tanımlanmaktadır. Herkes ile aynı düzeyde ilişki kurabilmek mümkün

olmamaktadır. Bireylerin birbirleri ile kurduğu ilişkiler farklı yakınlık ve samimiyet derecesine sahip olmaktadır.

Bireyler ile kurulan ilişkiler, kişilik özellikleri, eğitim düzeyi, hobiler, değerler gibi değişkenlere bağılı değişiklik gösterebilmektedir (Yazıcı-Çelebi & Odacı, 2016, s. 94). Aynı zamanda kişilerarası ilişkiler üzerinde iletişim sürecindeki değişkenlerin de etkisinin olduğu söylenebilmektedir. Kişilerin iletişimi hangi koşullar altında, kiminle ve ne şekilde kurdukları, sosyal algıları, kendi iletişim tarzları ve algılama biçimleri gibi değişkenler buna örnek gösterilebilmektedir (Buren & Nowicki, 1997, s. 430). Bahsedilen değişkenler sonucunda bireyden bireye farklılık gösteren kişilerarası tarzlardan söz edebilmek mümkündür. Kişilerarası tarz kavramı, bireylerin bir olay veya durum karşısında gösterdiği davranıştan ziyade, çeşitli durum ve ilişki içerisinde genel olarak takındığı temel davranış örüntüsü olarak tanımlanmaktadır (Kiesler, 1991, s. 440). Bireylerin kişilerarası tarzları, kişilerarası ilişkilerini daha da güçlendireceği gibi kişilerarası ilişkilerde bozucu etkiye de sahip olabilmektedir (Eberhart & Hammen, 2006; Zlotnick vd., 2000).

1.2.2. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Kuramsal Çerçeve

Bu bölümde literatürde kişilerarası ilişkileri konu alan teorilere değinilmiştir. Kişilerarası ilişkilerdeki sorunların ve psikolojik belirtilerin oluşumuna zemin hazırladığı düşünülen bilişsel mekanizmalar, çeşitli yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılmıştır.

1.2.2.1. Psikoanalitik Kuram Çerçevesinde Kişilerarası İlişkiler

Kişilerarası ilişkiler ile ilgili kuramsal yaklaşımların ilki psikoanalitik yaklaşım ile başlamaktadır. Freud'un psikoseksüel gelişim dönemlerini açıklaması ile beraber kişilerarası ilişkiler kavramına yönelik ilk açıklamalarda bulunulmaya başlanmıştır (Karşlı, 2008, s. 4). Daha sonra kişilerarası ilişkiler kavramı çeşitli kurumlar çerçevesinde birçok araştırmaya konu olmuştur. Psikoseksüel kurama göre gelişim dönemlerini başarıyla tamamlayan bireyler sağlıklı kişilerarası ilişkiler

kurmaktadır. Gelişim dönemlerinin herhangi birinde takılıp kalan bireyler o dönemin kazanımları doğrultusunda kişilerarası ilişkilerinde dolaylı olarak sıkıntı yaşayabilmektedir (Gander & Gardiner, 2001; İmamoğlu, 2008).

Gelişim dönemlerinden ilki oral dönem ile başlamaktadır. Oral dönemde bebekler anne ile meme aracılığıyla iletişim kurmakta ve bu dönemde bebekler anneye bağımlı olarak hayatını sürdürmektedir. Annenin bebeğin ihtiyaçlarını zamanında karşılaması bebeğin güvende hissetmesine neden olmaktadır. Bu dönemde anne ile kurulan ilişkinin samimi ve güvenilir olması bebeğin dış dünya ile güvenli ilişkiler kurabilmesi açısından önemli görülmektedir. Bu dönemde takılı kalan bebekler ilerleyen yıllarda, saplantılı kişilik örüntüsü, kişilerarası ilişkilerde fazla ilgi beklentisi ve güvensizlik, kazanca dayalı ilişkiler gerçekleştirme gibi bir takım problemlili davranışlar sergileyebilmektedir (Burger, 2006; Bee & Boyd, 2009). Bir diğer gelişim dönemi ise bebeklerin dış dünyaya vermeyi öğrendikleri anal dönemdir. Bu dönemde bebekler tuvalet eğitiminin başlamasıyla beraber ilk ürünleri olan dışkıyı dışarıya atarak ilk kez verme davranışı sergilemektedir. Bireylerin bu dönemi sağlıklı bir şekilde tamamlamaları özerklik duygusu ve diğer bireyler ile işbirliği içinde çalışabilme açısından oldukça kıymetli görülmektedir. Anal dönemde takılı kalan bireyler yetişkinlik dönemlerinde, karşıt duygulara sahip, yoğun utanç ve kırgınlık hisseden, duygu düzenlemede zorlanan ve obsesif eğilimlere sahip bireyler haline gelebilmektedir (İmamoğlu, 2008; Yavuzer & Karataş, 2012; Gander & Gardiner, 2001). Cinsel gelişimin ön planda olduğu fallik dönemde kişinin kendi cinsinden olan ebeveyn ile özdeşim kurması beklenmektedir. Bu dönemdeki çocuklar cinsel ihtiyaçlarını merkeze almakta, aynı zamanda diğer bireylerle etkileşimde bulunmaktan da keyif almaya başlamaktadır. Ebeveyni ile özdeşim kuran çocuklar olumlu üst-benlik gelişimi göstermektedir (Burger, 2006; Freud, 2012; Schultz & Schultz, 2016). Latent dönemde kişilerarası ilişkiler kurulmaya başlamaktadır. Genital dönemde ise çocuğun hemcinsinden ziyade karşı cinse ilgisinin artmasıyla beraber karşı cins ile kurduğu etkileşim çocuğa haz vermeye başlamaktadır. Çocuklar bu dönemde sosyalleşerek grup aktivitelerine katılmaktadır. Bu dönemde kişilerarası ilişkiler oldukça önemli görülmektedir (Geçtan, 2012, s. 34).

Psikoanalitik kuram çerçevesinden bakıldığında bu kuramın temsilcilerinden bir diğeri Erikson'dır. Erikson, ortaya koyduğu psikososyal gelişim dönemleri içerisinde kişilerarası ilişkilere vurgu yapmıştır. Özellikle genç yetişkinlik dönemi olarak nitelendirdiği 18-30 yaş arası dönemde bireyler yakın ilişkiler kurmaya başlamaktadır. Bu dönemde bireyler kimlik krizlerini aşarak kimliğini yitirme kaygısı duymadan sağlıklı ilişkiler kurabilmektedir. Bunun yanı sıra kimlik krizini aşamayan bireyler kişilerarası ilişkilerinde kimliğini kaybetme kaygısıyla hareket etmekte ve kişilerarası ilişkilerinde olumsuz tutum sergilemektedir (Erikson, 2014, s. 35).

1.2.2.2. Sullivan'ın Teorisi Çerçevesinde Kişilerarası İlişkiler

Psikanaliz ekolünden devam etmesine rağmen dürtüleri reddederek obje ilişkilerine değinen Sullivan, kişiliğin ilişki durumlarından bağımsız incelenemeyeceğini savunarak kişilerarası ilişkilere vurgu yapmıştır (Akdur, 2014, s. 31). Sullivan'a göre kişilerarası ilişkiler bireyin dünyaya gelmesiyle başlamakta ve bebek ilk kişilerarası ilişkisini bakım vereniyle kurmaktadır. Bebek ihtiyaçlarının giderilmesi için bakım vereni ile etkileşimde bulunmaktadır (Geçtan, 2004, s. 29). Bu kurulan ilişkiye göre bireyin zihninde, kuracağı diğer ilişkilere yönelik imgeler oluşmaktadır. Dolayısıyla bakım verenle kurulan, yani bebeğin kurduğu ilk ilişki, gelecekteki ilişkilerin niteliğini belirleyebilmektedir (Evans, 2005, s. 213). Sullivan (1953), bireyin davranışlarının geçmişteki kişilerarası etkileşimleri ile birlikte günümüzde kurduğu kişilerarası etkileşimlerin değerlendirmesiyle anlaşılabilirliğini belirtmektedir.

Sullivan psikopatolojiyi ele alırken çevresel bağlamın yanı sıra terapiye insancıl bir yaklaşım ve empati getirmiştir. Kişinin üstesinden gelemediği sıkıntıların sadece semptomları ile basit bir şekilde ele alınması yerine, ilişki örüntüleri kavramını ortaya koymuştur. Psikopatolojinin çevredeki ilişki örüntüleri ile ortaya çıktığı ve sürdürüldüğü düşüncesini bilime kazandırmıştır. Bireyin kendi kimliklerini oluşturabilmesi için başkalarına ihtiyacı olmaktadır. Bireyin başkalarıyla olan deneyimleri ideal benliği doğrulamaktadır. Net olmayan bir iletişim, kişiyi varoluşsal

bir çıkmaza götürmektedir. Bu, kişinin kendisini gerçekte nasıl gördüğü ve gerçekte kim olduğu konusunda tutarsızlıklara, düşük benlik saygısı, kaygı ve güvensizlik gibi istenmeyen sonuçlara yol açmaktadır (Sullivan, 1953, ss. 308-309).

1.2.2.3. Bağlanma Kuramı Çerçevesinde Kişilerarası İlişkiler

Bağlanma kavramı birçok kuram temsilcisi tarafından açıklanmaktadır (Hortaçsu, 1991; Hetherington vd., 1999; Erwin vd., 2001). Bowlby, bireylerin önemli olduğunu düşündükleri kişilerle kurdukları güçlü ve duygusal bağı bağlanma olarak tanımlarken (Sümer ve Güngör, 1999), Gander ve Gardiner (2001) yeni doğanlarla ebeveynleri arasında eşgüdümlü olan, gitgide artan, destekleyici ve karşılıklı olan etkileşimi bağlanma olarak tanımlamıştır. Eğer bebeğin bakım vereni ile olan ilişkisi güvene dayalı, yakın ve kabul görülen bir ilişki ise birey sevildiğini ve önemli olduğunu hissetmektedir. Bu durum da gelecekteki kişilerarası ilişkileri şekillenmekte ve kişilerarası ilişkilere katkı sağlamaktadır (Bowlby, 1980, s. 649). Bartholomew ve Horowitz (1991, s. 227), kişilerarası ilişkilerde çeşitli sorunlar yaşayan bireylerin yaşadıkları bu sorunların bağlanma geçmişlerinden kaynaklandığını ve bireyin bağlanma stilinin, yaşadığı kişilerarası ilişkilerdeki sorunlar üzerinde önemli bir etkisi olduğunu belirtmiştir. Bu süreçte Bowlby (1982, s. 667), bakım veren kişinin çocuğa verdiği tepkiler sonucunda oluşan, çocuğun bakım verenine ve kendi kişiliğine ilişkin zihinsel modellerin yaşam boyu tutarlılık gösterdiğini ve bireyin her dönemde kurduğu kişilerarası ilişkilerin nasıl ve ne şekilde olacağını belirlediğini öne sürmektedir. Aynı zamanda bireyin yetişkinlik döneminde kişilerarası ilişkilerinde diğer bireylerle kurduğu güvenli ve sağlıklı bağların veya psikoterapinin, çocukluk dönemindeki patolojik bağlanmayı iyileştirici özelliğe sahip olduğu görülmüştür (Roelens, 2009; Cozolino, 2010; Siegel, 2012).

1.2.2.4. Bilişsel Kuram Çerçevesinde Kişilerarası İlişkiler

Bilişsel kuram, düşüncelerin duygu ve davranış üzerindeki etkisini vurgulamaktadır. Bilişsel kişilerarası kuram; biliş, duygu ve davranışı kişilerarası ilişkilerde var olan ve gelişen yapılar olarak ele almaktadır. Safran vd. (1990, ss. 144-145) bilişsel kuramın temel kavramlarından biri olan bilişsel şemalar kavramını

genişletmiş ve bu kavramı “kişilerarası şema” olarak ifade etmiştir. Kişilerarası şemalar, kişilerarası deneyimlerden kaynaklanan, ben ve diğeri arasındaki etkileşimlerin genel temsilleridir. Kişilerarası şemalar, bireylerin aralarındaki ilişkileri tanımlamaya yardımcı olmaktadır. Bu teori, kişinin kendi algısı ile başkalarının algılarının etkileşime girdiğini belirtmektedir. Kişilerarası şema, ilişkileri sürdürmek için bir program olarak görülebilmektedir. İlişkiyi sürdürmek için hedefler ve planlar kişilerarası şemaya kodlanmıştır. Safran vd. (1990), şemaların erken dönemlerde bireyin bakım vereni ile olan etkileşimleri sonucu olduğunu belirtmektedir. Erken dönemlerde oluşan bu kişilerarası şemalar, yetişkinlik döneminde de yeni kurulacak olan etkileşimlere yön vermektedir. Birey bu şemalarla hareket ettiğı için genellikle farklı durumlara adapte olmakta sıkıntı yaşamaktadır. Bu durum kişilerarası ilişkilerde bilişsel bir döngü meydana getirmektedir. Bilişsel kişilerarası döngü; fonksiyonel olmayan ve uyumsuz davranışların devam ettirilmesi olarak tanımlanmaktadır (Safran vd., 1990). Kiesler (1991, s. 448), kişilerarası döngüyü iki boyutlu tamamlayıcılık ağıısından açıklamakta ve bu durumu "karşılıklılık" ilkesiyle gerekçelendirmektedir. Tamamlayıcılık ilkesine göre, bireyin eylemleri diğeriinin tepki vermesine neden olmaktadır. İletişim kuran kişilerin eylemleri ve tepkileri karşılıklı olarak birbirleri etkilemektedir. Bu etkide geçmiş deneyimlerden oluşan kişilerarası şemalar önemli yere sahiptir. Kişilerarası şemalar, kökeni kişilerarası yaşamda yer alan “ben ve diğeri” arasındaki etkileşimlerin genel temsili olarak kabul edilmektedir. Kişilerarası şemaların, kişilerarası ilişkilerin sürdürölme olasılığını artırarak kişilerarası ilişkilerde yordayıcı olduğı kabul edilmektedir (Savaşır vd., 2009).

Psikopatoloji bağlamında, psikolojik olarak sağılıklı kişilerin kişilerarası şemaları ve kişilerarası ilişkileri daha doğıru algıladıkları, psikolojik olarak sağılıksız kişilerin ise çarpıtmalara daha çok başvurduğı gözlemlenmiştir (Safran vd., 1990, s. 146). Örneğın; başkalarından düşmanlık görmeyi bekleyen kişi, tarafsız bir davranışı düşmanca yorumlayarak düşmanca bir tavırla karşılık verebilmektedir. Bu durum, başkalarının da ona düşmanca davranmasına neden olabilmektedir. Bu şekilde bireyin kendisi ve başkaları hakkındaki işlevsel olmayan inançları pekişmekte ve bilişsel kişilerarası döngünün devamlılığı sağılanmaktadır (Karşlı, 2008, ss. 12-14).

Kişilerarası döngü kavramı, teorinin altında yatan başka bir yapıyı da oluşturmaktadır. İşlevsellikten uzak bir kişilerarası şema, işlevsel olmayan kişilerarası ilişkilerin inşasına da yol açabilmektedir. Bir şemanın etkisiyle başkalarına karşı olumsuz davranışta bulunan bireyin, karşı taraftan olumsuz tutum ve davranışlar görme olasılığı daha yüksek olmaktadır (Safran, 1990, s. 91). Bilişsel kişilerarası döngüler, kişilerarası şemalarla birleşerek yeni yaşam durumlarına uyumu zorlaştırmakta, kişilerarası sorunlara yol açmakta ve farklı psikopatolojileri ortaya çıkarabilmektedir (Alkan, 2008, s. 95). Psikolojik olarak uyumlu insanlar, kişilerarası ilişkilere ilişkin uyumlu algılara sahip olmakta ve genellikle bilişsel çarpıtma sergilememektedir (Safran vd., 1990, s. 156). Psikolojik olarak uyumlu olmayan insanlar ise, uyumlu olmayan ilişki algılarına sahiptir ve daha fazla bilişsel çarpıtma sergilemektedir (Safran vd., 1990, s. 156).

1.2.3. Bilişsel ve Davranışçı Yaklaşımlar

Bilişsel kuram 1960'lı yıllarda ortaya çıkmış olmasına rağmen günümüzde de gelişerek varlığını sürdürmekte ve psikoterapide yoğun olarak kullanılmaktadır. Kuram temelini psikanaliz ekolü temsilcilerinden olan Aaron Beck ve Albert Ellis'den almıştır. Bu teorinin amacı, diğer psikoterapi ekollerinin eksikliklerinin üstesinden gelmektir. Bu teoriye göre, insanların duygu ve davranışları, olayları yorumlama biçimlerine göre şekillenmektedir. Bireyin duygularını belirleyen faktörün olayların kendisi değil, kişinin düşünce sisteminde olaylara yüklediği anlamlar olduğu belirtilmiştir (Beck, 2011, s. 50). Bireylerin düşüncelerinin, inançlarının ve beklentilerinin önemi uzun zamandan beri bilinmektedir, ancak daha sonraki zamanlarda teorik bir çerçevede ele alınmıştır (Savaşır vd., 2009).

1.2.4. Albert Ellis'in Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi Modeli

1950'lerde Albert Ellis tarafından geliştirilen Akılcı Duygusal Davranışçı Terapi (ADDT)'ye göre insanların yaşadıkları olayları nasıl yorumladıkları, psikolojik zorlukların ortaya çıkışını belirlemektedir. Ellis aynı zamanda

düşüncelerin, duyguların ve eylemlerin birbirini büyük ölçüde etkilediğini ve birbirinin ortaya çıkma nedeni olduğunu vurgulamıştır (Corey, 2019, s. 300). Ellis'e göre psikolojik sıkıntı, sonuçların yanlış değerlendirilmesinden veya gerçeğin çarpıtılmasından kaynaklanmaktadır (Gençtanırım & Acar, 2007; Köroğlu & Türkçapar, 2009).

Ellis, bireylerin düşüncelerinin temelinde duygu ve davranışlarının olduğunu belirtmektedir (Corey, 2019, s. 317). Bu kuram, bu durumu ABC modeli ile açıklamaktadır. “Bu modelde A; bir olgu, olay ya da bir kişinin davranışdır. C; kişinin duygusal ya da davranışsal tepkisi veya sonuçlardır. B ise, kişinin A (olayın kendisi) hakkındaki inancı (bilişsel inanç sistemi) ile olayı yorumlamasıdır. Bu kurama göre bir olayın kendisi (A) duygusal sonuca (C) yol açmamaktadır. Duygusal-davranışsal tepkinin (C) oluşumunda asıl rol oynayan süreç, kişinin olay ya da durum (A) hakkındaki inancı (B)’dir” (Ellis, 1994, s. 89).

Kuram çerçevesinde içsel konuşmalar kavramına da yer verilmektedir. Hem düşünceleri hem de duyguları ifade eden içsel konuşmalar, kişinin inanç sistemini oluşturmaktadır. Akılcı-duygusal-davranışsal yaklaşımda, akılcı ve akılcı olmayan inançlar olmak üzere iki inanç sistemi yer almaktadır. Akılcı bir inanç, gerçekte tamamen tutarlı veriler veya kanıtlarla desteklenen ve nesnel gözlemle doğrulanabilen bir inanç olarak açıklanmaktadır. Akılcı olmayan bir inanç, veriler, gerçekler veya kanıtlarla desteklenmeyen ve nesnel bir gözlemci tarafından doğrulanamayan bir inanç olarak belirtilmektedir (Hackney & Cormier, 2005; Szentagotai & Freeman, 2007).

Ellis, duyguların kökenlerinin inanç sistemlerinde yer aldığını, duygusal sıkıntıların akılcı olmayan inançlardan kaynaklandığını ve kökenlerinin biyolojik olmasına rağmen çoğunlukla toplumdan öğrenildiğini belirtmektedir (Sharf, 2000, s. 325). Bu nedenle çocukluk yaşantıları, genellikle akılcı ve akılcı olmayan inançların kaynağı olarak görülmektedir (Clark, 2004, s. 197).

1.2.5. Aeron Beck'in Bilişsel Modeli ve Temel Kavramlar

Bu bölümde Aeron Beck'in Bilişsel Modeli kısaca açıklanmış ve bu teoride yer alan düşünce biçimleri ile ilgili temel kavramlara değinilmiştir.

1.2.5.1. Bilişsel Model

Bilişsel terapinin temeli, depresyonlu bireyler üzerinde yapılan çalışmalarla beraber atılmıştır (Türkçapar, 2011, s. 43). Beck, Freud'un görüşünü desteklemek için depresif hastaları incelerken, bu hastaların bilişsel bilgi işleme sürecinde olumsuz önyargıları olduğu sonucuna varmıştır (Corsini & Wedding, 2012). Beck'e göre biliş, kişinin kendisi, diğer insanlar ve dünya hakkındaki algılarını, tutumlarını ve duygularını içermekte, bireyin duygularının yaşanan olayları nasıl algıladığı ve yapılandığı ile ilişkilendirilmektedir. Bilişsel terapiye göre, danışanların inançlarının büyük bir anlamı olduğu ve danışanın bu anlamı keşfetmeye yönelik bir potansiyele sahip olduğu söylenebilmektedir. Bireylerin iletişimlerinde iç gözlem yoluyla bilgi edinilebilmektedir. Bunlar bilişsel terapinin temel varsayımlarıdır (Weishaar, 1993, s. 18). Bilişsel terapi, duygularını ve davranışlarını anlamak için bireyin olaylara verdiği tepkinin bilişsel içeriğini incelemeye odaklanmaktadır. Bilişsel teoride düşünce biçimleri ile ilgili bazı kavramlar yer almaktadır: Bilişsel şemalar, temel inançlar, ara inançlar, otomatik düşünceler, bilişsel çarpıtmalar.

1.2.5.2. Bilişsel Şemalar

Bilişsel şemalar erken çocukluk döneminde oluşmaya başlayarak yaşam boyu öğrenme ve çevre aracılığıyla değişime uğramaktadır. Bireylerin ilk sosyal çevreleri, ebeveynleriyle olan ilişkileri ve kişisel yaşantıları aracılığıyla edindikleri olumlu temel inançlardan bazıları sonraki sosyal çevrelerini etkilemektedir. Ancak erken çocukluk döneminde oluşan olumsuz inançlar, bireyin yetişkinlik döneminde olumsuz yaşantılar, sağlıklı ilişkiler ve olumsuz kendilik algısı şeklinde karşısına çıkabilmektedir (Sharf, 2000, s. 365). Psikolojik açıdan bireylerin gerçekleştirdiği tüm işlevlerin en temel birimleri olarak kabul edilen şemalar çok önemlidir ve ancak

dolaylı olarak gözlemlenebilmektedir (Alford & Beck, 1997). Şemalar, uyanların, düşüncelerin ve deneyimlerin kaydedildiği içsel yapılardır ve bu yapılar aynı zamanda bireyin yaşam deneyimlerini, algılama ve kavramsallaştırma biçimini de geliştirmektedir (Murdock, 2014, s. 227). Erken çocukluk döneminde gelişen, bireyin kendisine ve dış dünyaya bakışını yansıtan, bireyin tarafından doğru olduğu kabul edilen çelişkili şemalar, değiştirilemeyeceği gibi bireyin hayatında zorluklar yaratmaktadır. Şemalar etkinleştirildiğinde, bireyler yoğun ve olumsuz duygusal tepkiler gösterebilmektedir (Sharf, 2000, s. 363).

1.2.5.3. Temel İnançlar

Ara inançların kaynağı olan temel inançlar, zihnin en derin bölümünün ana bileşenlerinde yer almaktadır. Yaşamın başlangıcından itibaren insanların kendilerine, diğer insanlara ve dünyaya ilişkin katı değerlendirmeleri temel inançları oluşturmaktadır (Beck, 2011, s. 5). Şema kavramı ile temel inançlar arasında bazı farklılıklar vardır ve bunlar genellikle karıştırılan kavramlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Beck'e göre şemalar, dünya görüşümüzü etkileyen bilişsel yapıları temsil ederken, temel inançlar kişisel deneyimlerle ilgili bilişsel yapılarımızın içeriğini şekillendirmektedir. Bireyin deneyimlerini ve durumlarını etkileyen temel inançlar, birey için tartışmaya kapalı, mutlak doğrular olarak kabul edilmektedir. Kişiler, içinde bulundukları durum ve olaylarda kendi temel inançlarını destekleyen kanıtları doğrudan algılayabilmektedir. Ayrıca bu kanıtları kendi temel inançlarını desteklemeyen gerçeklerden ayırarak çarpıtabilmektedir (Kılıç & Sevim, 2005, s. 74). Durumsal algıyı etkileyen bu temel inançlar, ara inançları oluşturmaktadır ve duruma özgü otomatik düşüncelere yansımaktadır. Otomatik düşünceler aynı zamanda kişinin duygu ve davranışlarını da etkilemektedir (Beck, 2011, s. 211). Kendimizle ilgili en temel düşüncelerimizi temsil eden temel inançlar, olumlu ve olumsuz olmak üzere iki kategoriye ayrılmaktadır. Olumsuz temel inançlar, bir kişinin psikolojik bir sorunu olduğunda daha aktif hale gelir. Normal koşullarda çoğu insanda olumlu çekirdek inançlar baskındır (Karahan & Sardoğan, 2004, s. 320). Çaresizlik temel inançları kişinin kendisini beceriksiz ve başarısız olduğunu düşünmesi gibi inançları içermektedir. Sevilmemeye ilişkin temel inançlar ise “Ben

değersizim ve sevilmem” gibi inançlardan oluşmaktadır. Bireyin temel inançlarını belirlemek için çeşitli bilişsel-davranışçı teknikler kullanmanın yanı sıra, otomatik düşünceler ve ara inançlar kişinin temel inançlarını doğrudan ortaya çıkarabilmektedir (Beck 2011, s. 314).

1.2.5.4. Ara İnançlar

Ara inançlar, kişinin kendisi, çevresindeki insanlar ve dünya hakkında geliştirdiği kurallar, tutumlar ve varsayımlar olarak tanımlanmaktadır (Beck, 2011, s. 36). Bireyin çocukluğundan itibaren içinde yaşadığı çevrenin etkisiyle oluşan ara inançlar, sonraki öğrenmeler yoluyla gelişmektedir. Temel inançlar gibi ara inançlar da nasıl hissettiğimizi, düşündüğümüzü ve hareket ettiğimizi etkilemektedir. Otomatik düşünceler ile temel inançlar arasındaki ara inançları öğrenmek için, varsayımsal cümleler sormak, kurallar ve tutumlar hakkında doğrudan sorular sormak ve aşağı ok tekniğini kullanmak gerekmektedir. Bir düşüncenin kişi için ne ifade ettiğini sormak, ara inançları ortaya çıkarmak için de kullanılabilir bir yöntem olarak görülmektedir. Otomatik düşüncelerin birincil yapısını oluşturan ara inançlar, sözel olarak değil, zihnin derinliklerindeki fikirler şeklinde ifade edilmektedir (Beck, 2011, s. 15). Ara inançlar otomatik düşünceler ile kendini göstermektedir (Karahan & Sardoğan, 2004, s. 320).

1.2.5.5. Otomatik Düşünceler

Bilişsel-davranışçı düşünce ekolüne göre otomatik düşünceler, insanların davranışlarını etkileyen durumlar hakkındaki ilk düşünceler olarak tanımlanmaktadır (Akkoyunlu & Türkçapar, 2013, s. 54). Otomatik düşünceler, insanların kendilerine ve çevrelerine ilişkin algılarını ve yorumlarını belirlemektedir. Bilişsel çarpıtmaların ürünü olan otomatik düşüncelerin kalıcı olmakla beraber gerçek hayatla uyumlu olduğu görülmemektedir (Akkoyunlu & Türkçapar, 2013). Otomatik düşünceler, konsantrasyon güçlüğü, hafıza zayıflığı, kaygı ve karar verememe gibi olumsuz özellikleriyle insanlarda psikolojik strese neden olmaktadır (Aysan & Bozkurt, 2004; Türkçapar, 2007). Otomatik düşünceler zihinde birdenbire belirmekte ve engellenememektedir. Bu düşünme biçiminin, içeriğe bağlı olarak değişen

duygularla ortaya çıkan farklı durumlar şeklinde karakterize edildiği belirtilmektedir (Türkçapar, 2011, ss. 83-84). Beck (2011, s. 19), otomatik düşünceleri; bilinçsizce ortaya çıkan, kişinin içinde bulunduğu koşullara göre şekillenen ve koşulsuz olarak doğru kabul edilen düşünceler olarak tanımlamaktadır. Otomatik düşüncenin özelliklerinden biri olumlu ya da olumsuz kişilik değerlendirmesi olarak görülmektedir. Beck (2011) insanların kendilerini, çevrelerini ve geleceklerini nasıl değerlendirdikleriyle ilgili olumsuz düşüncelerin birçok psikolojik soruna yol açabileceğini bulmuştur. Otomatik düşünceler olumsuz duygulara da yol açabilmektedir (Gökçakan & Gökçakan, 2005, s. 95). Geçmişte olumsuz durumlarla karşılaşıldığında ortaya çıkan otomatik düşünceler, benzer olaylar meydana geldiğinde kişinin durumu değerlendirmesini etkileyerek yeniden etkinleştirilebilmektedir (Beck vd., 2004, s. 321). Bireylerdeki duygusal stres, olayların ve durumların yanlış yorumlanmasına yol açarak gerçeğin çarpıtılmasına neden olabilmektedir (Beck vd., 2004; Corey, 2019). Haaga & Beck (1976, s. 216), olumsuz düşünmeyi bilişsel süreçlerimizin normal bir özelliği olarak görmektedir. Beck, olumsuz otomatik düşünceleri, bilinçli, zihinde var olan, rüyalara ve yorumlara dayanan kısa cümle biçimleri olarak görmektedir. Beck (2011, s. 293) otomatik düşünceleri üç kategoride sınıflandırmaktadır. Birinci kategoride, düşünürken bireye sıkıntı veren ve nesnel bir gerçekliği olmayan düşünceler yer almaktadır. Otomatik düşünceler genellikle bu kategoriye girmektedir. İkinci tür otomatik düşünceler doğruluğu olabileceği gibi kişiyi sonuçlarıyla rahatsız edici duruma sokabilmektedir. Otomatik düşüncenin son türü, işlevsel olmayan ama doğru olan otomatik düşünce türüdür. Otomatik düşünceler kaygıyı artırabilmekte ve işleyişi bozabilmektedir (Beck, 2005).

1.2.5.6. Bilişsel Çarpıtmalar

Beck'in temel kavramlarından biri olan otomatik düşünceler kendiliğinden ortaya çıkmaktadır. Ruh sağlığı sorunları olan kişilerde bu otomatik düşünceler genellikle çarpıtılmakta veya abartılmaktadır (Sharf, 2000, s. 390). Bireye özgü olan bilişsel çarpıtmalar otomatik olarak insan zihninde belirmekte ve bireyin duygusal durumunu etkilemektedir (Beck, 2011, s. 265). Otomatik düşünceler genellikle fark

edilmez ancak kişide uyandırdıkları duygular algılanmaktadır. Otomatik düşünceler kısa ömürlü, zihinde uçuşan hızla gelip kaybolan düşünceler olarak nitelendirilmektedir (Türkçapar, 2011, s. 4). Bilişsel çarpıtmalar kısaca, bireyin sorgulamadan doğru olarak kabul ettiği düşünce, şema veya varsayımlar olarak kabul edilmektedir. Bunlar doğrudan temel ve ara inançlarla ilişkilendirilmektedir (Beck, 2011, s. 256).

Bilişsel çarpıtmalar, insanların kendilerini ve dünyayı algılamalarında yaşadıkları gerçekçi olmayan yargıları, otomatik düşünceleri ve duygusal, entelektüel ve davranışsal sorunları açıklamaktadır (Fair, 1986). İnsanlar yaşadıkları olay ve durumlarda olumlu, olumsuz ya da anlamsız sonuçlarla karşı karşıya kalmaktadır. Olumsuz sonuçlarla karşılaşan bireyler, olayların üstesinden gelmeye başlamaktadır. Sonuç olarak birey durumu değerlendirmekte ve kişisel özelliklerini ortaya çıkarmaktadır. Durumlarla karşılaştıklarında davranışları ve bu eylemlerin sonuçları hakkındaki algıları ve tutumları, yeni durumları nasıl yorumladıklarını ve hareket ettiklerini etkilemektedir. Bu durum çeşitli uyarılar karşısında tekrarlanmaktadır (Türküm, 2001, s. 3). Bilişsel çarpıtmalar, bilgi işlemedeki hatalardan kaynaklanmakta ve uygunsuz durumlara ve duygusal sorunlara yol açmaktadır. Kişiden kişiye değişen bilişsel hatalar tüm insanlarda görülmektedir (Kılıç & Sevim, 2005; Türkçapar, 2007). Bilişler çarpıtmalar; (a) bireylerin amaçlarına ulaşmasını engelleyen düşünceleri, (b) bireylerin kendilerine, diğer insanlara ve evrene karşı tartışmalı taleplerde bulunmayı, (c) bireylerin karşılaştıkları durumları abartma ve olumsuz değerlendirmelerini içermektedir (Haaga & Davison, 1993, s. 215). Sosyal ilişkilere uyum sağlamak zorlanan bireylerin kişilerarası ilişkilerde de zorlandıkları gözlemlenmiştir (Hamamcı & Büyüköztürk, 2004, s. 301). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar; insanların sosyal ilişkileri reddetmesinden, olumsuz değerlendirmelerden endişe duymalarından ve sosyal ilişkileri yanlış anlamalarından kaynaklanmaktadır (Koydemir & Demir, 2008, s. 634). İnsanlar ilişkilere, sevgiye, kendini korumaya, ifade ve mutluluğa ihtiyaç duymaktadır. İnsanların aynı zamanda tekrarlayan hatalara, mükemmeliyetçiliğe, suçluluk duygusuna, düşük kişisel hoşgörüyeye ve kendini ihmal etmeye eğilimli olduğu görülmektedir (Altıntaş, 2006). Yaşamın her alanında var olan bilişsel çarpıtmalar, bireylerin kendilerine, geçmiş

deneyimlerine ve gelecek yaşamlarına ilişkin değerlendirmelerini etkilemektedir. Bu bilişsel çarpıtmaların çoğu kişi tarafından senaryo haline getirilmiş, alışkanlık yaratan ve davranışları belirleyen yapılar olarak görülmektedir (Kuyucu, 2007, ss. 22-23).

1.2.5.7. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar

Bilişsel kuramdaki bilişsel önyargılar veya işlevsiz inançlar üzerine yapılan araştırmalara ek olarak, bireylerin belirli yaşam evrelerinde bulunan inançlar veya önyargılar üzerine yapılan araştırmalar da son zamanlarda dikkat çekmektedir. İnsan yaşamının önemli bir bileşeni olan kişilerarası ilişkiler ile ilgili yapılan çalışmaların sayısında 1980'li yıllardan itibaren önemli bir artış görülmektedir (Hamamcı & Büyüköztürk, 2003; Safran, 1990).

Bilişsel bir plan olan şema, bireyin kendisinin, çevresinin ve içinde yaşadığı dünyanın yorumlanmasına katkıda bulunmaktadır. Birey işlevsel veya işlevsel olmayan bir şema içinde hareket etmektedir (Savaşır & Batur, 2003; Young vd., 2003). Çocukluk dönemine dayanan ve düşük işlevselliğe sahip olan şemaların oluşumu, önceden var olan bilişsel önyargılarla desteklenmektedir (Savaşır & Batur, 2003, s. 17). Kişinin kendisi ve kişilerarası ilişkileri hakkında geliştirdiği algı ve tutumlar da bakım verenin niteliği gibi bağlanma ile ilgili faktörlerden etkilenmekte ve şemaların oluşmasında etkili olmaktadır. Sonuç olarak, bireyin benliği ve diğer algıları, işlevsel veya işlevsel olmayan bir kişilerarası şema oluşturmak üzere birleşmektedir (Safran & Segal, 1996, s. 66). Bireyin başkalarıyla ilişki kurma ve sürdürme becerisini artıran ve erken çocukluk döneminden itibaren ilişki biçimlerini değerlendirmek için kullanılabilen kişilerarası şemalar, yalnızca bireyin kendi farkındalığını değil, aynı zamanda başkalarına karşı duygu, düşünce, davranışlarını ve genel olarak kişilerarası ilişkileri içermektedir (Hamamcı & Büyüköztürk, 2003; Soygüt & Barışkın, 2009). Kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar, kişilerin sahip olduğu işlevsel olmayan kişilerarası şemalarla ortaya çıkan katı ve irrasyonel mutlak inançlar, düşünceler, algılar ve değerlendirmeler olarak ifade edilmektedir (Hamamcı & Büyüköztürk, 2004, s. 291).

Literatürdeki araştırmalar, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları olan kişilerin çeşitli özelliklerini göstermektedir. Kişilerarası ilişkilerde işlevsel olmayan duygu ve davranışların gelişmesinde önemli rol oynayan ilişkiye bağlı bilişsel çarpıtmalar, bireyin kişilerarası ilişkilerini olumsuz etkilemekte, yanlış anlamalara neden olmakta ve psikolojik iyi oluşu bozmaktadır (Leung & Poon, 2001, s. 756). Bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişkilerde reddedilmeye, olumsuz yorumlara, bu yorumlardan dolayı söylenenlerin yanlış anlaşılmasına ve başkalarıyla çatışmaya yol açabilmektedir. Bireylerin sağlıklı kişilerarası örüntüler oluşturmalarını engelleyen bu bilişsel çarpıtmalar, sosyal ilişki doyumunda düşüşe neden olmaktadır (Murat, 2019, s. 30).

Hamamcı ve Büyüköztürk (2003) tarafından, Türk kültüründe bireylerin kişilerarası ilişkileriyle ilgili bilişsel çarpıtmaları tespit etmek için geliştirilen bir ölçek aracılığıyla bilişsel çarpıtmalar üç farklı boyutta incelenmiştir. Bu boyutlar yakınlıktan kaçma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma olarak isimlendirilmektedir. Yakınlıktan kaçınma, bireyin diğer insanlara karşı olumsuz bakış açısını ortaya çıkarmaktadır. Birey başkalarıyla yakın ilişkiler kurmanın olumsuz sonuçları olduğunu düşündüğü için ilişkilerde yakınlık geliştirmemesi gerektiğine dair inanç geliştirmektedir. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, bireyin hem kendi davranışları hem de diğer insanların davranışlarına yönelik kişilerarası ilişkilerde yüksek beklentileri ve kuralları olarak tanımlanmaktadır. Zihin okuma ise, bireyin bir ilişkide bulunduğu insanlar hakkındaki duygu ve düşüncelerinin işlevsel olmayacak şekilde değerlendirmelerine dayalı olarak ortaya çıkan bilişsel çarpıtmalardır (Freeman vd., 1990; Güven, 2005; Türkçapar, 2011).

1.2.6. Kişilerarası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Üzerine Yapılan Çalışmalar

Yazıcı-Çelebi ve Odacı (2016) tarafından bağlanma stilleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu yordama düzeylerini incelediği bir araştırma yürütülmüştür. Bu araştırma, en az bir yıllık evli olan ve eşiyle aynı evi paylaşan 423 yetişkin bireyin katılımıyla

gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda elde edilen bulgular, dışadönüklük ve psikotiklik, kaygı, kişilerarası ilişki tarzları ve ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaların ise evlilik uyumunu yordamadığını göstermektedir.

Başbuğ ve diğerleri (2016) tarafından üniversite öğrencilerinde algılanan ebeveynlik biçimi ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yetişkin ayrılma anksiyetesini ne ölçüde yordadığının belirlenmesi ve yetişkinin algıladığı aşırı izin verici/sınırsız ebeveynlik biçimi ile ayrılma anksiyetesi arasındaki ilişkide, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların aracı rolü ile ilgili bir çalışma yapılmıştır. Çalışma 281 yetişkin katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışmanın sonucu, yetişkin ayrılma anksiyetesi belirtilerini, bireyin yaşı ve algılanan kuralcı/kalıplayıcı baba ebeveynlik biçiminin negatif; algılanan aşırı izin verici/sınırsız anne, sömürücü/istismar edici ve aşırı koruyucu/evhamlı baba ebeveynlik biçimlerinin ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların alt boyutlarının pozitif yordadığı bulunmuştur.

Şirin (2017) tarafından yapılan, yetişkin bağlanma kalıplarının üniversite öğrencilerinin kişilerarası bilişsel çarpıtmalarını öngörme gücü ile ilgili çalışma yapılmıştır. Araştırma 413 üniversite öğrencisi ile yürütmüştür. Araştırmanın sonuçları, yetişkin bağlanmasının temel boyutlarının, bireylerin kişilerarası reddedilme, gerçekçi olmayan ilişki beklentileri ve kişilerarası yanlış algılamanın, bilişsel çarpıtmaların açıklanmasında önemli değişkenler olduğunu göstermektedir. Araştırma sonucunda, bağlanma kaynaklı kaçınma kişilerarası reddin en önemli yordayıcısı iken, bağlanma kaynaklı kaygının anlamlı bir etkisi olmadığı görülmektedir. Bağlanmayla ilgili kaçınma, bağlanmayla ilgili kaygı, gerçekçi olmayan ilişki beklentileri ve kişilerarası yanlış algılama çarpıtmalarının, bilişsel çarpıtma alt boyutlarının anlamlı yordayıcıları olduğu bulunmuştur.

Çam ve Çelik (2018) tarafından yapılan bir çalışma üniversite öğrencilerinin bağlanma stillerinin ilişkiler ile ilgili bilişsel çarpıtmalarını yordama düzeyi incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 223 üniversite öğrencisi oluşturmaktadır. Yapılan analizler sonucunda, değişkenler arasında düşük ve orta düzeyde ilişki

olduğu görülmektedir. Buna ek olarak, güvensiz bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların yaklaşık %22'sini açıkladığı görülmüştür.

Erok (2013) tarafından ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, ilişkide inançlar, kişilerarası ilişki kurma tarzı, kişilerarası öfke düzeyi ve evlilikte problem çözmenin evlilik çatışması yaygınlığı ve sıklığıyla ilişkisinin incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini 101 evli çift olmak üzere toplamda 202 katılımcı oluşturmaktadır. Araştırmanın sonuçlarına göre, katılımcıların evlilik çatışması yaygınlığı ilişkilere dair bilişsel çarpıtmalardan yakınlıktan kaçınma, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma ile yüksek düzey pozitif anlamlı ilişki göstermektedir. Evlilik çatışması yaygınlığı kişilerarası ilişki kurma tarzlarından baskın, kaçınan, öfkeli, manipülatif ve küçümseyici tarz ile, kişilerarası öfke düzeylerinden kişilerarası öfke intikama yönelik tepkiler ve kişilerarası öfke pasif agresif tepkiler ile yüksek düzey pozitif anlamlı ilişki göstermektedir. Bununla beraber, katılımcıların evlilik çatışması sıklığı ilişkilere dair bilişsel çarpıtmalardan zihin okuma ile yüksek düzey pozitif, evlilikte problem çözme ile yüksek düzey negatif anlamlı ilişki göstermektedir.

Uğur ve Murat (2014), lise öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve saldırganlık tepkileri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada 843 lise öğrencisinden veri toplamıştır. Araştırma sonucunda; kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyi yüksek öğrencilerin, saldırganlık düzeyleri; kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma düzeyi düşük öğrencilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur. Demokratik anne baba tutumuna sahip olan öğrencilerin, kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtma ve saldırganlık düzeylerinin; diğer öğrencilere göre daha düşük olduğu görülmüştür. Ayrıca, kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmanın yakınlıktan kaçınma, zihin okuma ve gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt boyutlarının saldırganlık düzeyinin anlamlı birer yordayıcısı olduğu saptanmıştır.

Kuzucu ve diğerkleri (2015) tarafından yapılan, ilişkilerde bilişsel çarpıtma ve öz-kontrol ilişkisinde, bir aracı değişken olarak sürekli öfkenin oynadığı rolünün incelendiğı çalışmaya 256 üniversite öğrencisi katılmıştır. Araştırmadan elde edilen bulgular, sürekli öfkenin ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar ile öz-kontrol arasındaki ilişkiye kısmi aracılık ettiğini göstermektedir.

Kılıç ve Yıldız (2017) tarafından kadın konukevinde kalan ve şiddet görmüş olan kadınların ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalarının örseleyici stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile olan ilişkisinin araştırıldığı bir çalışma yapılmıştır. Araştırma kapsamında konukevinde kalan 79 kadın ile görüşülmüştür. Araştırmanın sonuçları, katılımcıların eğitim düzeyinin ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmaların tüm alt etmenleriyle, kadın konukevinde kalış süresinin ise gerçekçi olmayan ilişki beklentisi ve zihin okuma alt etmenleriyle ilişkili olduğunu göstermiştir. Yanına alamadığı çocuğı bulunan kadınların ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar ve zihin okuma puanlarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar ve tüm alt boyutlarının, örseleyici stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Şahan ve Çapan (2017) tarafından, ergenlerin kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve sosyal kaygı düzeyleri ile problemli internet kullanımları arasındaki ilişkiyi incelemek üzere 312 lise öğrencisinin katıldığı bir çalışma yapılmıştır. Bulgular, ilişkilerle ilgili sosyal kaygı ve bilişsel çarpıtma düzeylerinin, problemli internet kullanımıyla pozitif olarak ilişkili olduğunu ve bunu yordadığını göstermektedir. Değişkenler internet kullanım sorunlarının yaklaşık %44'ünü açıklamaktadır. Ayrıca sosyal kaygı düzeyi cinsiyet değişkenine göre farklılık göstermezken, problemli internet kullanımı ve kişilerarası ilişkilerle ilişkili bilişsel çarpıtmalar erkeklerin lehine farklılık gözlemlenmektedir.

Bulut ve diğerkleri (2020) bir derleme çalışmasında bilişsel çarpıtmalar ile depresyon ve anksiyete düzeyleri arasındaki ilişki sistematik olarak incelemiştir. Değerlendirmeye 14 çalışma dahil edilmiştir. Çalışmanın bulguları, sağlıklı

bireylerde ile depresyon ve/veya anksiyete bozukluğu tanısı almış bireylerde bilişsel çarpıtma düzeyleri, kaygı veya depresyon düzeyleri arasında pozitif bir ilişki olduğunu göstermektedir. Çalışmalar bilişsel çarpıtmanın derecesinin; depresyon ve kaygı belirtileri, yetişkin ayrılık kaygısı, sosyal kaygı, olumsuz kendini ifade etme, sosyo-duygusal işlevsellikte azalma, umutsuzluk, ruminasyon, saldırganlık, sinirlilik ve intihar girişimi ile pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir.

Doğan (2016) genç yetişkinlerin romantik ilişkilerinde bilişsel çarpıtmalarının ve kişilerarası yetkinliğinin incelenmesi amacıyla 397 üniversite öğrencisi ile bir araştırma yürütmüştür. Araştırma bulgularına göre; genç yetişkinlerin kişilerarası yetkinlikleri cinsiyetlerine ve yaşa göre anlamlı olarak farklılaşmazken ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları cinsiyete ve yaşa göre istatistiksel açıdan anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Ayrıca ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları romantik ilişki deneyimlerine göre anlamlı olarak farklılaşmazken kişilerarası yetkinlikleri romantik ilişki deneyimlerine göre istatistiksel açıdan farklılaşmaktadır. Katılımcıların ilişkilerde bilişsel çarpıtmaları ve kişilerarası yetkinlikleri, fakültelere göre anlamlı olarak farklılaşmaktadır. Genç yetişkinlerin kişilerarası yetkinlikleri ile ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları arasında istatistiksel açıdan anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. Genç yetişkinlerin bilişsel çarpıtmalarının kişilerarası yetkinliği anlamlı derecede pozitif yönde yordadığı tespit edilmiştir.

Kervancıoğlu (2016) tarafından, evli bireylerin sahip oldukları ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ile evlilik doyumu arasındaki ilişkinin incelendiği 336 bireyin katıldığı bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, evlilik doyumu ile bilişsel çarpıtmalar arasında negatif yönde bir ilişki bulunmuştur. Yaş değişkeni ile bilişsel çarpıtmalar arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Fakat yaş değişkeni ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Kadınların erkeklere kıyasla bilişsel çarpıtma düzeylerinin daha yüksek olduğu bulunmuştur. Evlilik süresi ile bilişsel çarpıtmalar ve evlilik doyumu arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Eğitim seviyesi ile bilişsel çarpıtmalar arasında

negatif yönde bir ilişki gözlemlenmiştir. Eğitim seviyesi ile evlilik doyumu arasında ise pozitif yönde bir ilişki olduğu gözlemlenmiştir.

Dönmez ve Tunç (2019) çalışmasında, ilişkiye dair bilişsel çarpıtma, evlilikte problem çözme, tolerans düzeyi ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi incelemiş ve bunları çeşitli değişkenler açısından değerlendirmiştir. Araştırma 231 evli yetişkin katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonucunda, evli bireylerin ilişkide bilişsel çarpıtmalar ile tolerans düzeyi arasında zayıf, negatif bir ilişki olduğu görülmüştür. İlişkiye dair bilişsel çarpıtmaların, evlilikte problem çözme ve evlilik uyumunun eğitim düzeyi açısından anlamlı ölçüde farklılaştığı gözlemlenmiştir.

Yıldız (2021) tarafından yapılan araştırmada genç yetişkinlerin kişilerarası ilişkiler ile bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişkide affetmenin aracı rolü incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini 448 genç yetişkin oluşturmaktadır. Araştırmanın sonucu, kişilerarası ilişkiler ile bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkide affetmenin kısmi aracı rolü olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bilişsel çarpıtma düzeylerinin cinsiyete göre farklılık gösterdiği görülmektedir. Bununla birlikte; kişilerarası ilişkiler, bilişsel çarpıtmalar ve affetme düzeyleri medeni durum değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır.

Şimşek ve diğerleri (2021) çalışmasında yalnızlığın aracı rolünü öne sürerek bilişsel çarpıtmalar ile yaşam doyumu arasındaki etkiyi incelemiştir. Araştırmanın örneklemini 20 yaş üstü 978 katılımcı oluşturmuştur. Araştırmanın sonuçları, yalnızlığın bilişsel çarpıtmalar ile yaşam doyumu arasında temel bir belirleyici olduğunu göstermiştir. Ayrıca, yalnızlık ve yaşam doyumu arasında yaşa bağlı bazı farklılıklar bulunmuştur. Araştırmanın sonucuna göre, yaş arttıkça hem yalnızlık hem de yaşam doyumu artmaktadır. Ancak gençlerde yalnızlık arttıkça yaşam doyumu azalmaktadır.

Çelik ve Odacı (2013) tarafından yapılan çalışma üniversite öğrencilerinde problemli internet kullanımı ile kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar ve yaşam doyumu arasındaki ilişki incelenmiştir. Araştırmaya 418 üniversite öğrencisi katılmıştır. Bulgular, erkeklerin kadınlara göre daha problemli internet kullanımı sergilediklerini, kötümser olay algısına sahip deneklerin iyimser algıya sahip olanlara göre problemli internet kullanım düzeyinin daha yüksek olduğunu ve kendini sürekli yalnız hissedenlerin daha problemli internet kullanımı sergilediklerini ortaya koymuştur. Sonuç olarak kişilerarası ilişkilerde bilişsel çarpıtmalar, yaşam doyumu ve cinsiyet, problemli internet kullanımının önemli yordayıcıları olduğu görülmektedir. Problemli internet kullanımı cinsiyet, olayları algılama ve yalnızlık değişkenlerine göre anlamlı farklılıklar göstermektedir.

Ward vd. (1997) sosyal bilişsel bir çerçeve içinde, cinsel suçlarla ilişkili bilişsel faktörler üzerine derleme çalışması yürütmüştür. Araştırmanın sonucu bilişsel süreçlerin, ürünlerin ve yapıların, bunların duygusal durumlarla etkileşimlerinin ve zaman içinde tüm bu fenomenlerdeki değişkenliğin tam olarak anlaşılmasının, cinsel suçlulara yeterli tedavi sunma yeteneğimizi çok artıracığı inancı ortaya konulmuştur.

Gannon ve Polaschek (2006) tarafından çocuk tacizcilerinin bilişsel çarpıtmalarıyla ilgili teori, araştırma ve klinik uygulamaları incelendiği bir derleme çalışması yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda bilişsel çarpıtmaların tam doğası, cinsel suçlarda oynadıkları rol ve bunların varlığının kanıtını neyin oluşturduğu hakkında bir kafa karışıklığı olduğu sonucuna varılmaktadır.

Kişilerarası bilişsel çarpıtmaların siber zorbalık/mağduriyet üzerindeki doğrudan etkisinin incelendiği bir çalışma, Çetin ve diğerleri (2011) tarafından 350 lise öğrencisinin katılımıyla yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, siber zorbalığın kişilerarası bilişsel çarpıtmalar tarafından pozitif olarak yordandığını göstermektedir.

Rezaian ve diğerkleri (2022) Dattilio Bilişsel Çift Terapisinin kişilerarası bilişsel çarpıtmalar üzerindeki etkisini 14 çiftten oluşan 28 katılımcı üzerinde gözlemllemiştir. Sonuçlar, Dattilio bilişsel çift terapisini aldıktan sonra deney grubunda evlilik çatışmalarının ve kişilerarası bilişsel çarpıtmaların önemli ölçüde azaldığını gösterdi. Ayrıca, deney grubunda kontrol grubuna göre anlamlı azalma, Dattilio bilişsel çift terapisinin evlilik çatışmalarını ve çiftlerin bilişsel kişilerarası bilişsel çarpıtmaları azalttığını göstermiştir.

Navidian ve Bahari (2014) tarafından, karma, umut ve affetme odaklı evlilik danışmanlığının boşanma davası açan çiftlerin kişilerarası bilişsel çarpıtmalarına etkisinin incelendiğı, 20 çift ile deneysel bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonuçları, umut ve affetme odaklı müdahaleler, kontrol grubuyla karşılaştırıldığında, kişilerarası bilişsel çarpıtmaların toplam sayısı üzerinde anlamlı bir etkiye sahip olmadığı görölmüştür. Bununla birlikte, karma müdahalenin, çiftler arasında irrasyonel beklentileri ve kişilerarası reddi önemli ölçüde azalttığını belirtilmiştir.

Vakili ve diğerkleri (2017) Bilişsel - Davranışçı Çift Terapisi, Duygu Odaklı Çift Terapisinin çiftlerin kişilerarası bilişsel çarpıtmaları üzerindeki etkisini kıyaslamak üzere 15 çiftten oluşan bir araştırma yürütmüştür. Çalışmanın sonuçları, duygu odaklı çift terapisini ve bilişsel-davranışçı terapisinin çiftlerde kişilerarası bilişsel çarpıtmaları azalttığını göstermiştir. Sonuçlar ayrıca bilişsel-davranışçı terapisinin kişilerarası bilişsel çarpıtmaları azaltmada duygu odaklı çift terapisine kıyasla daha etkili olduğunu göstermiştir.

1.3. Ebeveynleşme ve İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Üzerine Yapılan Araştırmalar

Literatür incelendiğinde ebeveynleşme olgusu ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkinin incelendiğı çalışmaya pek rastlanmamıştır. Literatürde çocukluk çağı travmaları, ebeveynlik tutumu gibi değişkenlerin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ile ilişkisinin incelendiğı az çalışma yer almaktadır.

Ebeveynleşmenin olumsuz sonuçları ele alındığında bu kavramın çocukluk çağı travmaları ve ebeveynleşme tutumu çerçevesinde incelenebileceği ve bazı bulguların yapılan bu araştırmanın sonuçlarıyla kıyaslanabileceği görülmektedir. Araştırmanın tartışma bölümünde ebeveynleşmeye neden olan faktörlerin bir değişken olarak yer aldığı araştırmaların bulgularıyla yapılan bu araştırmanın bulguları kıyaslanacaktır.

Epkins (1998) bir çalışmada, çocukların anne ve baba tarafından algılanan akademik yeterliliği, algılanan sosyal yeterliliği ve bilişsel çarpıtmalarının, çocukların gösterdiği depresif belirtilerle olan ilişkilerini incelemiştir. Araştırma bulguları, depresif belirtilerin ebeveyn tarafından derecelendirilen sosyal kabul ve akademik yeterlilik ile negatif ilişkili olduğunu göstermektedir. Aynı zamanda depresif belirtilerin, çocukların algılanan sosyal yeterliliği ve algılanan akademik yeterliliği ile de negatif ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu bulgular ile beraber çocukların bilişsel çarpıtmalarının, çocukların algıladıkları yetkinliğin ötesinde depresif belirtilerde bir değişiklik gösterdiği açıklamıştır.

Türküm (2001) tarafından stresle başa çıkma, iyimserlik, bilişsel çarpıtma ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumların ilişkilerinin incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Bulgular, bilişsel çarpıtma düzeyi yüksek ve düşük olan grupların kullandıkları başa çıkma biçimi ve iyimserlik açısından farklılaştıklarını, kız öğrencilerin, sosyal destek arama ve soruna yönelme türünden başa çıkma yollarını daha çok kullanma ve psikolojik yardım almaya ilişkin daha olumlu tutumlara ve kişiye arası ilişkilerle ilgili daha yoğun bilişsel çarpıtmalara sahip olma açısından erkeklerden farklılaştığını yansıtmaktadır. Cinsiyet, stresle başa çıkma ve bilişsel çarpıtmanın psikolojik yardım almaya ilişkin tutumu yordadığı gözlenmiştir.

Kennedy (2012) çalışmada bilişsel çarpıtmalar, ebeveyn stresi ve algılanan çocuk psikopatolojisi düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonuçları, çarpıtılmış düşüncenin, hem ebeveyn hem de ebeveyn olmayan popülasyonlarda depresif belirtiler ve algılanan yetkinlik seviyeleri ile güçlü bir şekilde ilişkili olduğunu göstermektedir.

Muris ve Field (2013) tarafından çocukluk çağı kaygı sorunlarının patogenezinde çarpık bilişin rolü üzerine bir inceleme çalışması yapılmıştır. Çalışma sonucunda literatürde, endişeli çocuk ve ergenlerin, kodlama aşamasında tehdit için dikkatli bir önyargı sergilediklerini gösteren bazı kanıtlar yer alırken, bilgi işlemenin daha kavramsal aşamalarında meydana gelen çeşitli türde yorumlama yanlışlıklarının varlığına dair açık bulguların da yer aldığı görülmüştür.

Karabacak ve diğerleri (2015) tarafından, üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma düzeyleri ile sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkiyi aile ile ilgili çeşitli değişkenler açısından incelediği bir çalışma yapılmıştır. Araştırma sonucunda, ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların alt boyutları ile sosyal kaygının alt boyutları olan kaçınma, eleştirilme kaygısı ve bireysel değersizlik duygusu arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu saptanmıştır.

Türkkan ve Odacı (2019) tarafından, lise öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile bilişsel çarpıtma ve yalnızlık eğilimleri arasındaki ilişkilerin incelendiği bir araştırma yapılmıştır. Araştırmanın sonucunda, çocukluk çağı örselenme yaşantılarından fiziksel kötüye kullanım ve bilişsel çarpıtmalar alt boyutlarından yakınlıktan kaçınma arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki varken, zihin okuma boyutu arasında ise negatif yönde anlamlı ilişkinin varlığına değinilmiştir. Çocukluk çağı örselenme yaşantılarının diğer bir alt boyutu olan cinsel kötüye kullanım ile bilişsel çarpıtmalar alt boyutlarından yakınlıktan kaçma arasında pozitif anlamlı bir ilişki görülmüştür.

Kaya (2020) çalışmasında, ergenlerin algıladığı anne baba tutumları ile başarıya ilişkin bilişsel çarpıtmaları arasındaki ilişki incelemiştir. Araştırma sonucundan elde edilen bulgular, akademik başarıya ilişkin bilişsel çarpıtmaların cinsiyet ve okul türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediğini ortaya koymuştur. Bunun yanında anne baba tutumlarından kabul/ ilgi ve psikolojik özerklik cinsiyete göre farklılık göstermezken, denetleme boyutunda kadınlar lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Değişkenler arasındaki ilişkiler incelendiğinde, akademik başarıya

ilişkin bilişsel çarpıtmalar ile psikolojik özerklik arasında negatif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Ayrıca, akademik başarıya ilişkin bilişsel çarpıtmalar ile kabul/ ilgi ve denetleme arasında anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir.

Aras (2020) araştırmasında kadınlarda evlilik doyumunu, cinsel yaşam kalitesi ve bilişsel çarpıtmalar bağlamında incelemiştir. Araştırma sonucunda, bilişsel çarpıtmaları az ya da çok kullanmalarına göre karşılaştırılan kadınlarda, bilişsel çarpıtmaları daha çok kullananların daha az kullananlara göre evlilik doyumunun daha düşük olduğu görülmüştür.

Kaplan (2021) tarafından yapılan çalışmada, algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide öz duyarlılık ve ilişkilere dair bilişsel çarpıtmalar ile sosyal düşünceler ve inançların aracı rolü incelenmiştir. Araştırmanın bulguları, algılanan ebeveyn tutumlarının sosyal kaygı ile anlamlı düzeyde ilişkisi olduğunu, bunun yanı sıra ebeveyn tutumlarından reddedici baba ve aşırı koruyucu anne algısı ile azalan anne sıcaklığının, sosyal kaygı düzeyini yordadığını göstermiştir. Ayrıca, algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide öz duyarlılık, sosyal düşünceler ve inançların aracı rolünün olduğu gözlemlenmiştir.

Ertaç (2021) tarafından, obsesif inanışlar ile çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, ruminasyon ve bilişsel çarpıtmalar arasındaki ilişkilerin incelendiği bir çalışma yapılmıştır. Çalışmanın bulguları, yüksek obsesif inanışa sahip katılımcıların, düşük obsesif inanışa sahip katılımcılara kıyasla anlamlı ölçüde daha fazla çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, ruminasyon ve bilişsel çarpıtma skorlarına sahip olduğunu göstermektedir. Kadın katılımcılarda, erkek katılımcılara kıyasla daha fazla çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve felaketleştirme bilişsel çarpıtması gösterdiği bulunmuştur.

Epli ve diğerkleri (2021) yetişkinlerde algılanan ebeveyn reddi ile flört kaygısı arasındaki ilişkide kişilerarası bilişsel çarpıtmaların aracı rolünü inceleyen bir araştırma yürütmüştür. Araştırmanın sonuçları, algılanan ebeveyn reddi ile flört kaygısı ve kişilerarası bilişsel çarpıtmalar arasında pozitif anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Algılanan anne reddi ile flört kaygısı arasındaki ilişkide, kişilerarası bilişsel çarpıtmalar kısmi aracılık yapmıştır. Ancak baba reddinin flört kaygısı üzerinde doğrudan etkisi olduğu ve bilişsel çarpıtmaların bu ilişkide aracı rolü olmadığı saptanmıştır. Flört kaygısının cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediğı, sınıf düzeyine göre farklılaştığı bulunmuştur.

İKİNCİ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırma modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçlarının tanıtılması ve verilerin analizinde kullanılan istatistiksel yöntemler yer almaktadır.

2.1. Araştırmanın Modeli

Araştırmada yetişkin bireylerde Kişilerarası İlişkiler ile İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Ebeveynleşme olgusu arasındaki ilişki ilişkisel tarama modeli ile incelenmiştir. İlişkisel tarama modeli, iki ya da daha fazla değişkenin beraber değişiminin gözlemlenmesini amaçlayan bir araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır (Karasar, 2011).

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni Türkiye’de yaşayan 18 yaş üstü en az 1 kardeşe sahip bireylerden; örnekleme ise, bu özelliklere sahip 515 bireyden oluşmaktadır. Araştırmaya katılan 579 katılımcıya, çevrimiçi ortamda Google Formlar üzerinden oluşturulmuş anketin Facebook, Twitter, LinkedIn, Telegram ve WhatsApp sosyal medya platformlarında paylaşılması ile ulaşılmıştır. Araştırma verileri Eylül-Kasım 2022 süresince toplanmıştır. Katılımcılar arasından 64 katılımcı kardeşe sahip olmadığı için araştırmaya dâhil edilmemiştir. Araştırmaya katılan 515 katılımcının 276’sı kadın, 239’u ise erkek katılımcılardan oluşmaktadır.

2.3. Veri Toplama Araçlarının Tanıtımı

Araştırmada veri toplama aracı olarak Demografik Bilgi Formu, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri kullanılmıştır. Buna ek olarak katılımcılara araştırma ile ilgili bilgilerin verildiği ve araştırmaya katılma konusundaki rızalarının alındığı Bilgilendirilmiş Onam formu iletilmiştir.

3.3.1. Bilgilendirilmiş Onam Formu: Katılımcılara çalışma hakkında genel bilgiler verilmiş, çalışmanın gizlilik esasları belirtilmiş ve katılımcıların katılma onayı alınmıştır.

2.3.2. Demografik Bilgi Formu: Yaş, cinsiyet, aile gelir düzeyi, çocukluğunun geçtiği yerleşim yeri, ilişki durumu, kiminle yaşadığı, kardeş sayısı, kendini sosyal açıdan nasıl değerlendirdiği, aile tutumu, çocuklukta aile ile beraber sosyal aktivite ve çocuklukta ailede bir sağlık sorunu olup olmaması şeklinde 11 soru yer almaktadır. Yaş faktörü araştırmaya dâhil edilmemiş olup katılımcıların 18 yaşından büyük olduğunu doğrulayabilmek için ankete eklenmiştir.

2.3.3. İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği: Hamamcı ve Büyüköztürk (2004) tarafından, bireylerin kişilerarası ilişkilerindeki bilişsel çarpıtmaları değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. 19 maddeden oluşup 5’li likert tipi bir ölçektir. Ölçekten en yüksek 95, en düşük 19 puan alınabilmektedir. Puanların yükselmesi, kişinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarının fazla olduğu anlamına gelmektedir. Ölçek maddeleri üzerinde yapılan madde analizi sonucu her bir maddenin kendi alt boyutu ile olan düzeltilmiş madde toplam korelasyonu .49 ile .20 arasında; diğer boyutlarla olan ikili korelasyonu ise -.05 ile .20 arasında değiştiği görülmüştür. Ölçeğin alt boyutları arasındaki ikili korelasyonlar .07 ile .15 arasında bulunmuştur. Bu bulgu ölçeğin alt boyutları arasındaki ilişkinin çok düşük olduğunu göstermektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısı tüm ölçek için 0.67, Yakınlıktan Kaçınma boyutu için 0.73; Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi boyutu için 0.66; Zihin Okuma boyutu için 0.49 olarak belirlenmiştir (Hamamcı ve Büyüköztürk, 2004).

2.3.4. Ebeveynleşme Envanteri: Ebeveynleşme yaşantılarını belirlemek amacıyla Hooper (2009) tarafından geliştirilen Ebeveynleşme Envanteri’nin Türk kültürüne uyarlama çalışması Köyden (2015) tarafından yapılmıştır. Envanter, 5’li likert tipinde olup, 22 maddeden ve üç alt boyuttan (ebeveyn odaklı ebeveynleşme, kardeş odaklı ebeveynleşme ve ebeveynleşmenin algılanan yararları) oluşmaktadır.

Ölçekten en yüksek 110, en düşük 22 puan alınabilmektedir. Yüksek puanlar ebeveynleşmenin fazlalığını göstermektedir. Ölçek her bir alt boyut için toplam puan alınarak ayrı ayrı değerlendirilmektedir. Ebeveynleşme envanteri için ölçeğin iç tutarlılık kat sayısı alt ölçeklerde, Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme için .83, Kardeş Odaklı Ebeveynleşme için .73 ve Algılanan Yarar için .76, toplam da ise .82 olarak bulunmuştur. Birleşen geçerliğinin değerlendirilmesi için Ebeveynleşme Envanteri'nin alt boyutları ve SCL-90-R alt boyutları arasındaki ilişkiler incelenmiş ve envanterin geçerli olduğu sonucuna varılmıştır (Köyden, 2015).

2.4. Verilerin Analizi

Araştırmada kullanılmak üzere elde edilen veriler düzenlenerek IBM SPSS Statistics Versiyon 21 programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin normal dağılıp dağılmadığını anlayabilmek için çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır. Basıklık ve çarpıklık katsayıları +1,5 ile -1,5 aralığında yer aldığı için verilerin normal dağıldığı tespit edilmiş olup verilerin analizi için parametrik testler kullanılmıştır. Veriler analiz edilmek üzere Pearson Korelasyon Analizi, bağımsız örneklem t-test ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Grupların kıyaslamasında varyansların homojenliği durumunda Scheffe, homojenliği sağlanmadığı durumda ise Tamhane T2 testine başvurulmuştur.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, Demografik Bilgi Formu, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İİBÇÖ) ve Ebeveynleşme Envanteri (EE) kullanılarak elde edilen verilerin analizine yönelik bulgular ve açıklamalar yer almaktadır.

Tablo 1. Araştırmada Kullanılan Ölçeklere İlişkin Betimsel İstatistikler

	N	$\bar{x}$	ss	Çarpıklık		Basıklık		α
Yakınlıktan Kaçma	515	19.45	6.224	0.575	0.108	-0.002	0.215	0.843
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	515	20.96	5.962	0.002	0.108	-0.574	0.215	0.802
ZihinOkuma	515	9.41	2.971	-0.238	0.108	-0.694	0.215	0.817
İİBÇÖ Toplam	515	49.82	11.604	0.001	0.108	0.341	0.215	0.861
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	515	27.53	8.050	0.483	0.108	0.228	0.215	0.831
Algılanan Yarar	515	18.17	4.799	0.125	0.108	-0.357	0.215	0.758
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	515	10.20	3.733	0.853	0.108	0.350	0.215	0.736
EE Toplam	515	55.90	12.692	0.392	0.108	0.072	0.215	0.852

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 1’de araştırmada kullanılan ölçeklere ilişkin betimsel istatistikler verilmiştir. Yakınlıktan kaçma alt ölçeğinin ortalaması 19.45, standart sapması 6.224, çarpıklık değerleri .575/.108, basıklık değerleri -.002/.215, cronbach alfa değeri .843’tür. Gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeğinin ortalaması 20.96, standart sapması 5.962, çarpıklık değerleri .002/.108, basıklık değerleri -.574/.215, cronbach alfa değeri .802’dir. Zihin okuma alt ölçeğinin ortalaması 9.41, standart sapması 2.971, çarpıklık değerleri -.238/.108, basıklık değerleri -.694/.215, cronbach alfa değeri .817’dir. İİBÇÖ toplam ölçeğin ortalaması 49.82, standart sapması 11.604, çarpıklık değerleri .001/.108, basıklık değerleri .341/.215, cronbach alfa değeri .861’dir. Ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeğinin ortalaması 27.53, standart sapması 8.050, çarpıklık değerleri .483/.108, basıklık değerleri .228/.215, cronbach alfa değeri .831’dir. Algılanan yarar alt ölçeğinin ortalaması 18.17, standart sapması 4.799, çarpıklık değerleri .125/.108, basıklık değerleri -.357/.215, cronbach alfa değeri .758’dir. Kardeş odaklı ebeveynleşme alt ölçeğinin ortalaması 10.20, standart sapması 3.733, çarpıklık değerleri .853/.108, basıklık değerleri .350/.215,

cronbach alfa değeri .736'dır. EE toplam ölçeğin ortalaması 55.90, standart sapması 12.692, çarpıklık değerleri .392/.108, basıklık değerleri .072/.215, cronbach alfa değeri .852'dir.

Tablodan da görüldüğü üzere, basıklık ve çarpıklık katsayıları +1,5 ile -1,5 aralığında yer aldığı için verilerin normal dağıldığı tespit edilmiş olup verilerin analizi için parametrik testler kullanılmıştır.

Tablo 2. Katılımcıların Demografik Özelliklerine Göre Dağılımı

	Grup	N	%
Cinsiyet	Kadın	276	53.6
	Erkek	239	46.4
	Toplam	515	100.0
Çocukluğunuza baktığınızda ailenizin gelir düzeyini nasıl değerlendirirsiniz?	Düşük	141	27.4
	Orta	333	64.7
	Yüksek	41	8.0
	Toplam	515	100.0
Çocukluğunuzun geçtiği yerleşim yerini nasıl değerlendirirsiniz?	Kentsel	341	66.2
	Kırsal	174	33.8
	Toplam	515	100.0
İlişki Durumu	Evli	275	53.4
	İlişkisi Var	93	18.1
	İlişkisi Yok	147	28.5
	Toplam	515	100.0
Kiminle yaşıyorsunuz?	Aile	438	85.0
	Arkadaş veya Tek başına	77	15.0
	Toplam	515	100.0
Kardeş Sayısı	2 kardeş	162	31.5
	3 kardeş	148	28.7
	4 ve üstü kardeş	205	39.8
	Toplam	515	100.0
Kendinizi sosyal açıdan nasıl değerlendirirsiniz?	İçe Dönük	181	35.1
	Dışa Dönük	334	64.9
	Toplam	515	100.0
Ailenizin size karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?	İlgisiz	107	20.8
	Demokratik	139	27.0
	Baskıcı-Otoriter	94	18.3
	Koruyucu	175	34.0
	Toplam	515	100.0
Çocukluk ve gençlik döneminizde anneniz/ babanız ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yaptınız mı?	Evet	264	51.3
	Hayır	251	48.7
	Toplam	515	100.0
Çocukluk ve gençlik döneminizde aile üyelerinizden birinin fiziksel/ psikolojik bir rahatsızlığı var mıydı?	Evet	126	24.5
	Hayır	389	75.5
	Toplam	515	100.0

Tablo 2’de çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler verilmiştir. Ankette yer alan yaş bilgisi katılımcıların 18 yaş üstünde olduğunu doğrulamak amacıyla katılımcılara sorulmuştur. Katılımcıların %53.6’sı kadın, %46.4’ü erkektir.

Katılımcılar çocukluk döneminde ailelerinin gelir düzeyini %27,4'ü düşük, %64.7'si orta, %8'i yüksek olacak şekilde bildirmiştir. Katılımcıların %66.2'si çocukluğunu kentsel bölgede, %33.8'i kırsal bölgede geçirmiştir. Veri toplama sürecinde ankette ilişki durumu evli, ilişkisi var, ilişkisi yok ve sözlü/nişanlı olarak sunulmuştur. Sözlü/nişanlı kategorisinde az katılımcı yer aldığı için ve verilerin analizinde gruplar arasındaki dağılımın dengede tutulması amacıyla bu kategori ile ilişkisi var kategorisi birleştirilmiştir. Katılımcıların %53.4'ü evli, %18.1'inin ilişkisi var, %28.5'inin ise ilişkisi yoktur. Katılımcıların birlikte yaşadığı kişiye verdikleri cevaplar aile kategorisinde yoğunlaşmıştır. Diğer kategorilerde cevaplarının dağılımının farklılık göstermesi nedeniyle yurt, arkadaş ve tek başına kategorileri arkadaş veya tek başına kategorisinde birleştirilmiştir. Katılımcıların %85'i ailesi ile birlikte, %15'i ise arkadaşıyla veya tek başına yaşamaktadır. Veri toplama sürecinde ankette yer alan kardeş sayısı katılımcılara açık uçlu olarak sorulmuştur. Katılımcıların kardeş sayısı dağılımını dengede tutmak amacıyla bu soruya verilen cevaplar 2 kardeş, 3 kardeş ve 4 ve üstü kardeş olmak üzere 3 kategoride analiz edilmiştir. Katılımcıların %31.5'i 2 kardeşe, %28.7'si 3 kardeşe %39.8'i 4 ve üstü kardeşe sahip olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların %35.1'i içe dönük, %64.9'u dışa dönük yapıda olduğunu bildirmiştir. Katılımcıların %20.8'i ilgisiz, %27'si demokratik, %18.3'ü baskıcı-otoriter ve %34'ü koruyucu aile tutumuna sahiptir. Katılımcıların %51.3'ü çocukluk ve gençlik dönemlerinde ailesi ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yaptığını, %48.7'si yapmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %24.5'i çocukluk ve gençlik döneminde aile üyelerinden birinin fiziksel/psikolojik bir rahatsızlığı olduğunu, %75.5'i olmadığını belirtmiştir.

Tablo 3. Ölçek Puanlarına İlişkin Korelasyon Analizi

		Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	Algılanan Yarar	Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	EE Toplam
Yakınlıktan Kaçma	r	0.121**	-0.081	0.251**	0.120**
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	r	0.202**	0.043	0.249**	0.218**
ZihinOkuma	r	0.182**	0.077	0.108*	0.177**
İİBÇÖ Toplam	r	0.215**	-0.002	0.290**	0.221**

**p<.001, *p<.05; İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 3’te araştırmada kullanılan ölçek puanlarına ilişkin Pearson korelasyon analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanıyla EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme ($r=.121$), kardeş odaklı ebeveynleşme ($r=.251$) ve toplam puanları ($r=.120$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<.001$). İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği puanıyla EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme ($r=.202$), kardeş odaklı ebeveynleşme ($r=.249$) ve toplam puanları ($r=.218$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<.001$). İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği puanıyla EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme ($r=.182$, $p<.05$), kardeş odaklı ebeveynleşme ($r=.108$, $p<.05$) ve toplam puanları ($r=.177$, $p<.001$) arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. İİBÇÖ toplam ölçek puanıyla EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme ($r=.215$), kardeş odaklı ebeveynleşme ($r=.290$) ve toplam puanları ($r=.221$) arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($p<.001$).

Tablo 4. Cinsiyet Değişkenine Göre Ölçek Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi

	Grup	N	$\bar{x}$	t	sd	p
Yakınlıktan Kaçma	Kadın	276	19.47	0.051	513	0.959
	Erkek	239	19.44			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Kadın	276	20.41	-2.243	513	0.025
	Erkek	239	21.59			
Zihin Okuma	Kadın	276	8.89	-4.325	513	0.000
	Erkek	239	10.00			
İİBÇÖ Toplam	Kadın	276	48.77	-2.218	513	0.027
	Erkek	239	51.03			
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	Kadın	276	27.48	-0.147	513	0.883
	Erkek	239	27.59			
Algılanan Yarar	Kadın	276	19.08	4.759	513	0.000
	Erkek	239	17.12			
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	Kadın	276	10.36	1.058	513	0.290
	Erkek	239	10.01			
EE Toplam	Kadın	276	56.92	1.968	513	0.050
	Erkek	239	54.72			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 4’te cinsiyet değişkenine göre puanların karşılaştırılmasına yönelik bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği ($t=-2.243$), zihin okuma alt ölçeği ($t=-4.325$) ve toplam puanlarında ($t=-2.218$) anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$).

Bununla birlikte EE algılanan alt ölçeğinde ($t=4.759$) anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Erkeklerin İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği, zihin okuma alt ölçeği ve İİBÇÖ toplam puanları anlamlı şekilde daha yüksekken, kadınların EE algılanan yarar alt ölçeği puanı anlamlı bir şekilde daha yüksektir. İİBÇÖ yalnızlıktan kaçma alt ölçeği ile EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeği, kardeş odaklı ebeveynleşme alt ölçeği ve toplam puanlarında cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 5. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik ANOVA Analizi

		N	$\bar{x}$	Σ Kare	sd	$\bar{x}$ Kare	F	p
Yakınlıktan Kaçma	1-Düşük	141	20.709	347.89	2	173.95	4.552	0.011
	2-Orta	333	19.099	19565.78	512	38.21		
	3-Yüksek	41	18.024	19913.68	514			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	1-Düşük	141	20.560	35.90	2	17.95	0.504	0.604
	2-Orta	333	21.069	18232.25	512	35.61		
	3-Yüksek	41	21.439	18268.14	514			
Zihin Okuma	1-Düşük	141	9.504	5.71	2	2.86	0.323	0.724
	2-Orta	333	9.333	4532.47	512	8.85		
	3-Yüksek	41	9.659	4538.18	514			
İİBÇÖ Toplam	1-Düşük	141	50.773	181.83	2	90.91	0.674	0.510
	2-Orta	333	49.502	69032.38	512	134.83		
	3-Yüksek	41	49.122	69214.21	514			
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	1-Düşük	141	28.255	448.66	2	224.33	3.495	0.031
	2-Orta	333	26.919	32863.62	512	64.19		
	3-Yüksek	41	30.000	33312.28	514			
Algılanan Yarar	1-Düşük	141	17.255	178.32	2	89.16	3.915	0.021
	2-Orta	333	18.444	11660.64	512	22.77		
	3-Yüksek	41	19.098	11838.96	514			
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	1-Düşük	141	10.135	25.27	2	12.63	0.906	0.405
	2-Orta	333	10.132	7138.53	512	13.94		
	3-Yüksek	41	10.951	7163.80	514			
EE Toplam	1-Düşük	141	55.645	769.33	2	384.67	2.401	0.092
	2-Orta	333	55.495	82035.42	512	160.23		
	3-Yüksek	41	60.049	82804.75	514			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 5’te çocuklukta ailenin gelir düzeyi değişkenine göre araştırmada kullanılan ölçek puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=4.552$), EE

ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=3.495$) ve algılanan yarar alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=3.915$) puanlarında anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Diğer ölçek puanlarında çocuklukta ailenin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 6. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine İlişkin Homojenlik Testi Tablosu

	Levene İstatistiği	df1	df2	p
Yakınlıktan Kaçma	2.203	2	512	.112
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	5.375	2	512	.005
Algılanan Yarar	.063	2	512	.939

Tablo 6’da ANOVA sonucunda hangi Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için Levene’s testi kullanılarak grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmıştır. Yakınlıktan Kaçma alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=2.203$) ve Algılanan Yarar alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=.063$) puanlarının karşılaştırılması için Scheffe testi kullanılmıştır ($p>.05$). Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=5.375$) puanlarının karşılaştırılması için ise Tamhane T2 testi kullanılmıştır ($p<.05$).

Tablo 7. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Yakınlıktan Kaçma Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi

Aile Gelir Düzeyi(i)	Aile Gelir Düzeyi(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
Düşük	Orta	1.61012*	.036
	Yüksek	2.68483	.051
Orta	Düşük	-1.61012*	.036
	Yüksek	1.07471	.576
Yüksek	Düşük	-2.68483	.051
	Orta	-1.07471	.576

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 7’ye göre çocuklukta ailesinin gelir düzeyi düşük olanların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanları, aile gelir düzeyi orta olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir ($p<.05$).

Tablo 8. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi

Aile Gelir Düzeyi(i)	Aile Gelir Düzeyi(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
Düşük	Orta	1.33640	.238
	Yüksek	-1.74468	.711
Orta	Düşük	-1.33640	.238
	Yüksek	-3.08108	.229
Yüksek	Düşük	1.74468	.711
	Orta	3.08108	.229

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 8'e göre çocuklukta ailesinin gelir düzeyinde gruplar arası farklılaşma tespit edilememiştir ($p > .05$).

Tablo 9. Aile Gelir Düzeyi Değişkenine Göre Algılanan Yarar Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi

Aile Gelir Düzeyi(i)	Aile Gelir Düzeyi(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
Düşük	Orta	-1.18913*	.047
	Yüksek	-1.84224	.095
Orta	Düşük	1.18913*	.047
	Yüksek	-.65312	.711
Yüksek	Düşük	1.84224	.095
	Orta	.65312	.711

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 9'a göre çocuklukta ailesinin gelir düzeyi orta olanların algılanan yarar alt ölçeği puanları, aile gelir düzeyi düşük olanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p < .05$).

Tablo 10. "Çocukluğunuzun geçtiği yerleşim yerini nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Ölçek Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi

	Grup	N	$\bar{x}$	t	sd	p
Yakınlıktan Kaçma	Kentsel	341	19.39	-0.328	513	0.743
	Kırsal	174	19.58			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Kentsel	341	20.77	-1.017	513	0.309
	Kırsal	174	21.33			
Zihin Okuma	Kentsel	341	9.09	-3.369	513	0.001
	Kırsal	174	10.02			
İİBÇÖ Toplam	Kentsel	341	49.25	-1.555	513	0.121
	Kırsal	174	50.93			
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	Kentsel	341	27.87	1.424	513	0.155
	Kırsal	174	26.86			
Algılanan Yarar	Kentsel	341	18.74	3.830	513	0.000
	Kırsal	174	17.05			
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	Kentsel	341	10.24	0.350	513	0.727
	Kırsal	174	10.12			
EE Toplam	Kentsel	341	56.85	2.400	513	0.017
	Kırsal	174	54.03			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği. EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 10'da "Çocukluğunuzun geçtiği yerleşim yerini nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuna verilen yanıta göre ölçek puanların karşılaştırılmasına yönelik bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre, İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği ($t=-3.369$), EE algılanan yarar alt ölçeği ($t=3.830$) ve EE toplam ölçek ($t=2.400$) puanlarında anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Çocukluğunu kırsal bölgede geçiren katılımcıların zihin okuma alt ölçeği puanları anlamlı şekilde daha yüksekken, çocukluğunu kentsel bölgede geçirenlerin EE algılanan yarar alt ölçeği ve EE toplam ölçek puanları anlamlı bir şekilde daha yüksektir. İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği, yalnızlıktan kaçma alt ölçeği ve toplam ölçek puanları ile EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeği ve kardeş odaklı ebeveynleşme alt ölçeği puanlarında çocukluğun geçtiği yerleşim yeri değişkenine göre anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 11. İlişki Durumu Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik ANOVA Analizi

		N	$\bar{x}$	Σ Kare	sd	$\bar{x}$ Kare	F	p
Yakınlıktan Kaçma	1-Evli	275	18.88	390.14	2	195.07	5.116	0.006
	2-İlişkisi Var	93	18.99	19523.53	512	38.13		
	3-İlişkisi Yok	147	20.83	19913.68	514			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	1-Evli	275	20.92	402.56	2	201.28	5.768	0.003
	2-İlişkisi Var	93	22.63	17865.59	512	34.89		
	3-İlişkisi Yok	147	19.98	18268.14	514			
Zihin Okuma	1-Evli	275	9.65	91.24	2	45.62	5.252	0.006
	2-İlişkisi Var	93	9.73	4446.94	512	8.69		
	3-İlişkisi Yok	147	8.74	4538.18	514			
İİBÇÖ Toplam	1-Evli	275	49.44	268.67	2	134.34	0.998	0.369
	2-İlişkisi Var	93	51.35	68945.53	512	134.66		
	3-İlişkisi Yok	147	49.55	69214.21	514			
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	1-Evli	275	27.56	1.36	2	0.68	0.010	0.990
	2-İlişkisi Var	93	27.57	33310.92	512	65.06		
	3-İlişkisi Yok	147	27.45	33312.28	514			
Algılanan Yarar	1-Evli	275	18.09	117.04	2	58.52	2.556	0.079
	2-İlişkisi Var	93	19.13	11721.92	512	22.89		
	3-İlişkisi Yok	147	17.72	11838.96	514			
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	1-Evli	275	10.34	18.96	2	9.48	0.679	0.507
	2-İlişkisi Var	93	9.82	7144.84	512	13.96		
	3-İlişkisi Yok	147	10.18	7163.80	514			
EE Toplam	1-Evli	275	55.99	82.28	2	41.14	0.255	0.775
	2-İlişkisi Var	93	56.52	82722.47	512	161.57		
	3-İlişkisi Yok	147	55.35	82804.75	514			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 11’de ilişki durumu değişkenine göre araştırmada kullanılan ölçek puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=5.116$), gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=5.768$) ve zihin okuma alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=5.252$) puanlarında anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Diğer ölçek puanlarında ilişki durumu değişkenine göre anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 12. İlişki Durumu Değişkenine İlişkin Homojenlik Testi Tablosu

	Levene İstatistiği	df1	df2	P
Yakınlıktan Kaçma	.573	2	512	.564
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	.001	2	512	.999
Zihin Okuma	2.106	2	512	.123

Tablo 12’de ANOVA sonucunda hangi Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için Levene’s testi kullanılarak grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmıştır. Yakınlıktan Kaçma alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=.573$), Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=.001$) ve Zihin Okuma alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=2.106$) puanlarının karşılaştırılması için Scheffe testi kullanılmıştır ($p>.05$).

Tablo 13. İlişki Durumu Değişkenine Göre Yakınlıktan Kaçma Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi

İlişki Durumu(i)	İlişki Durumu(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	P
Evli	İlişkisi Var	-.11288	.988
	İlişkisi Yok	-1.95357*	.009
İlişkisi Var	Evli	.11288	.988
	İlişkisi Yok	-1.84068	.081
İlişkisi Yok	Evli	1.95357*	.009
	İlişkisi Var	1.84068	.081

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 13’e göre, ilişkisi olmayan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanları, evli olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir ($p<.05$).

Tablo 14. İlişki Durumu Değişkenine Göre Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi

İlişki Durumu(i)	İlişki Durumu(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	P
Evli	İlişkisi Var	-1.71804	.054
	İlişkisi Yok	.93677	.301
İlişkisi Var	Evli	1.71804	.054
	İlişkisi Yok	2.65482*	.003
İlişkisi Yok	Evli	-.93677	.301
	İlişkisi Var	-2.65482*	.003

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 14'e göre, ilişkisi olan katılımcıların İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği puanları, ilişkisi olmayanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p < .05$).

Tablo 15. İlişki Durumu Değişkenine Göre Zihin Okuma Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi

İlişki Durumu(i)	İlişki Durumu(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
Evli	İlişkisi Var	-.08027	.975
	İlişkisi Yok	.90941*	.011
İlişkisi Var	Evli	.08027	.975
	İlişkisi Yok	.98969*	.041
İlişkisi Yok	Evli	-.90941*	.011
	İlişkisi Var	-.98969*	.041

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 15'e göre, evli ve ilişkisi olan katılımcıların İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği puanları, ilişkisi olmayanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p < .05$).

Tablo 16. "Kiminle yaşıyorsunuz?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi

	Grup	N	$\bar{x}$	T	sd	p
Yakınlıktan Kaçma	Aile	438	19.37	-0.695	513	0.488
	Arkadaş veya Yalnız	77	19.91			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Aile	438	20.96	-0.021	513	0.983
	Arkadaş veya Yalnız	77	20.97			
Zihin Okuma	Aile	438	9.46	1.008	513	0.314
	Arkadaş veya Yalnız	77	9.09			
İİBÇÖ Toplam	Aile	438	49.79	-0.127	513	0.899
	Arkadaş veya Yalnız	77	49.97			
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	Aile	438	27.63	0.642	513	0.521
	Arkadaş veya Yalnız	77	26.99			
Algılanan Yarar	Aile	438	18.27	1.137	513	0.256
	Arkadaş veya Yalnız	77	17.60			
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	Aile	438	10.31	1.600	513	0.110
	Arkadaş veya Yalnız	77	9.57			
EE Toplam	Aile	438	56.21	1.308	513	0.192
	Arkadaş veya Yalnız	77	54.16			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 16’da "Kiminle yaşıyorsunuz?" sorusuna verilen yanıtı göre araştırmada kullanılan ölçek puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre, yaşadığı kişi değişkenine göre hiçbir ölçek puanında anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 17. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik ANOVA Analizi

		N	$\bar{x}$	Σ Kare	sd	$\bar{x}$ Kare	F	p
Yakınlıktan	1-2 kardeş	162	18.951	119.39	2	59.70	1.544	0.214
Kaçma	2-3 kardeş	148	19.203	19794.28	512	38.66		
	3-4 ve üstü kardeş	205	20.034	19913.68	514			
Gerçekçi	1-2 kardeş	162	21.154	11.37	2	5.69	0.159	0.853
Olmayan	2-3 kardeş	148	20.966	18256.77	512	35.66		
İlişki	3-4 ve üstü kardeş	205	20.800	18268.14	514			
Beklentisi								
Zihin Okuma	1-2 kardeş	162	9.006	40.81	2	20.40	2.323	0.099
	2-3 kardeş	148	9.480	4497.38	512	8.78		
	3-4 ve üstü kardeş	205	9.668	4538.18	514			
İİBÇÖ	1-2 kardeş	162	49.111	181.23	2	90.61	0.672	0.511
Toplam	2-3 kardeş	148	49.649	69032.98	512	134.83		
	3-4 ve üstü kardeş	205	50.502	69214.21	514			
Ebeveyn	1-2 kardeş	162	27.265	114.11	2	57.06	0.880	0.415
Odaklı	2-3 kardeş	148	28.270	33198.17	512	64.84		
Ebeveynleşme	3-4 ve üstü kardeş	205	27.205	33312.28	514			
Algılanan	1-2 kardeş	162	19.494	502.87	2	251.43	11.356	0.000
Yarar	2-3 kardeş	148	18.155	11336.10	512	22.14		
	3-4 ve üstü kardeş	205	17.137	11838.96	514			
Kardeş Odaklı	1-2 kardeş	162	9.759	55.21	2	27.61	1.988	0.138
Ebeveynleşme	2-3 kardeş	148	10.595	7108.58	512	13.88		
	3-4 ve üstü kardeş	205	10.259	7163.80	514			
EE Toplam	1-2 kardeş	162	56.519	594.17	2	297.08	1.850	0.158
	2-3 kardeş	148	57.020	82210.58	512	160.57		
	3-4 ve üstü kardeş	205	54.600	82804.75	514			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 17’de kardeş sayısı değişkenine göre araştırmada kullanılan ölçek puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre EE algılanan yarar alt ölçeği puanlarında ($F_{(2, 512)}=11.356$) anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Diğer ölçek puanlarında kardeş sayısı değişkenine göre anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 18. Kardeş Sayısı Değişkenine İlişkin Homojenlik Testi Tablosu

	Levene İstatistiği	df1	df2	p
Algılanan Yarar	1.525	2	512	.219

Tablo 18’de ANOVA sonucunda hangi Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için Levene’s testi kullanılarak grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmıştır. Algılanan Yarar alt ölçeği ($F_{(2, 512)}=.573$) puanlarının karşılaştırılması için Scheffe testi kullanılmıştır ($p>.05$).

Tablo 19. Kardeş Sayısı Değişkenine Göre Algılanan Yarar Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi

Kardeş Sayısı(i)	Kardeş Sayısı(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
2 kardeş	3 kardeş	1.33842*	.045
	4 ve üstü kardeş	2.35724*	.000
3 kardeş	2 kardeş	-1.33842*	.045
	4 ve üstü kardeş	1.01882	.134
4 ve üstü kardeş	2 kardeş	-2.35724*	.000
	3 kardeş	-1.01882	.134

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 19’a göre, 2 kardeşe sahip olan katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları, 3 kardeşe sahip olanlar ile 4 ve üstü kardeşe sahip olanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$).

Tablo 20. "Kendinizi sosyal açıdan nasıl değerlendirirsiniz?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Ölçek Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi

	Grup	N	$\bar{x}$	t	sd	p
Yakınlıktan Kaçma	İçe Dönük	181	21.75	6.115	513	0.000
	Dışa Dönük	334	18.21			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	İçe Dönük	181	20.62	-.954	513	0.341
	Dışa Dönük	334	21.14			
Zihin Okuma	İçe Dönük	181	8.81	-3.403	513	0.001
	Dışa Dönük	334	9.73			
İİBÇÖ Toplam	İçe Dönük	181	51.17	1.861	513	0.064
	Dışa Dönük	334	49.09			
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	İçe Dönük	181	26.04	-3.121	513	0.002
	Dışa Dönük	334	28.34			
Algılanan Yarar	İçe Dönük	181	17.29	-3.082	513	0.002
	Dışa Dönük	334	18.65			
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	İçe Dönük	181	9.94	-1.134	513	0.257
	Dışa Dönük	334	10.34			
EE Toplam	İçe Dönük	181	53.28	-3.489	513	0.001
	Dışa Dönük	334	57.32			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 20’de "Kendinizi sosyal açıdan nasıl değerlendirirsiniz?" sorusuna verilen yanıta göre ölçek puanların karşılaştırılmasına yönelik bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre, İİBÇÖ yakınlıktan kaçınma alt ölçeği ($t=6.115$) ve zihin okuma alt ölçeği ($t=-3.403$) puanlarında anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Bununla birlikte, EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeği ($t=-3.121$), algılanan yarar alt ölçeği ($t=-3.082$) ve EE toplam ölçek puanlarında ($t=-3.489$) anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). İçe dönük olanların İİBÇÖ yakınlıktan kaçınma alt ölçeği puanları anlamlı şekilde daha yüksekken, dışa dönük olanların İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği, İİBÇÖ toplam ölçek, EE kardeş odaklı ebeveynleşme alt ölçeği, EE algılanan yarar alt ölçeği ve EE toplam puanları anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Diğer ölçek puanlarında “Kendinizi sosyal açıdan nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplara göre anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 21. "Ailenizin size karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına Yönelik ANOVA Analizi

		N	$\bar{x}$	Σ Kare	sd	$\bar{x}$ Kare	F	p
Yakınlıktan Kaçma	1-İlgisiz	107	19.83	252.91	3	84.30	2.191	0.088
	2-Demokratik	139	18.71	19660.77	511	38.48		
	3-Baskıcı-Otoriter	94	20.69	19913.68	514			
	4-Koruyucu	175	19.15					
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	1-İlgisiz	107	22.09	404.92	3	134.97	3.861	0.009
	2-Demokratik	139	21.62	17863.22	511	34.96		
	3-Baskıcı-Otoriter	94	20.68	18268.14	514			
	4-Koruyucu	175	19.89					
Zihin Okuma	1-İlgisiz	107	10.38	268.01	3	89.34	10.691	0.000
	2-Demokratik	139	9.96	4270.18	511	8.36		
	3-Baskıcı-Otoriter	94	8.63	4538.18	514			
	4-Koruyucu	175	8.79					
İİBÇÖ Toplam	1-İlgisiz	107	52.31	1385.13	3	461.71	3.478	0.016
	2-Demokratik	139	50.28	67829.07	511	132.74		
	3-Baskıcı-Otoriter	94	50.00	69214.21	514			
	4-Koruyucu	175	47.83					
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	1-İlgisiz	107	26.64	148.24	3	49.41	0.761	0.516
	2-Demokratik	139	28.19	33164.04	511	64.90		
	3-Baskıcı-Otoriter	94	27.39	33312.28	514			
	4-Koruyucu	175	27.62					
Algılanan Yarar	1-İlgisiz	107	15.30	2254.64	3	751.55	40.070	0.000
	2-Demokratik	139	20.11	9584.32	511	18.76		
	3-Baskıcı-Otoriter	94	15.89	11838.96	514			
	4-Koruyucu	175	19.61					
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	1-İlgisiz	107	9.98	10.18	3	3.39	0.242	0.867
	2-Demokratik	139	10.24	7153.62	511	14.00		
	3-Baskıcı-Otoriter	94	10.43	7163.80	514			
	4-Koruyucu	175	10.18					
EE Toplam	1-İlgisiz	107	51.93	3505.38	3	1168.46	7.529	0.000
	2-Demokratik	139	58.54	79299.37	511	155.18		
	3-Baskıcı-Otoriter	94	53.71	82804.75	514			
	4-Koruyucu	175	57.41					

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 21’de "Ailenizin size karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?" sorusuna verilen yanıta göre araştırmada kullanılan ölçek puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin ANOVA testi sonuçları verilmiştir. Buna göre; İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği ($F_{(3, 511)}=3.861$), İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği ($F_{(3, 511)}=10.691$), İİBÇÖ toplam ölçek ($F_{(3, 511)}=3.478$), EE algılanan yarar alt

ölçeği ($F_{(3, 511)}=40.070$) ve EE toplam ölçek ($F_{(3, 511)}=7.529$) puanlarında anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Diğer ölçek puanlarında çocuklukta ailenin gelir düzeyi değişkenine göre anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 22. Aile Tutumu Değişkenine İlişkin Homojenlik Testi Tablosu

	Levene İstatistiği	df1	df2	p
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	3.283	3	511	.021
Zihin Okuma	2.838	3	511	.038
İİBÇÖ Toplam	2.141	3	511	.094
Algılanan Yarar	4.039	3	511	.007
EE Toplam	2.056	3	511	.105

Tablo 22’de ANOVA sonucunda hangi Post-Hoc çoklu karşılaştırma tekniğinin kullanılacağına karar vermek için Levene’s testi kullanılarak grup dağılımlarının varyanslarının homojen olup olmadığı hipotezi sınanmıştır. Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi alt ölçeği ($F_{(3, 511)}=3.283$), Zihin Okuma alt ölçeği ($F_{(3, 511)}=2.838$) ve Algılanan Yarar alt ölçeği ($F_{(3, 511)}=4.039$) puanlarının karşılaştırılması için Scheffe testi kullanılmıştır ($p>.05$). İİBÇÖ Toplam ($F_{(3, 511)}=2.141$) ve EE Toplam ($F_{(3, 511)}=2.056$) puanlarının karşılaştırılması için ise Tamhane T2 testi kullanılmıştır ($p<.05$).

Tablo 23. Aile Tutumu Değişkenine Göre Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi

Aile Tutumu(i)	Aile Tutumu(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
İlgisiz	Demokratik	.47475	.985
	Baskıcı-Otoriter	1.41261	.482
	Koruyucu	2.20203*	.011
Demokratik	İlgisiz	-.47475	.985
	Baskıcı-Otoriter	.93785	.836
	Koruyucu	1.72728	.052
Baskıcı-Otoriter	İlgisiz	-1.41261	.482
	Demokratik	-.93785	.836
	Koruyucu	.78942	.916
Koruyucu	İlgisiz	-2.20203*	.011
	Demokratik	-1.72728	.052
	Baskıcı-Otoriter	-.78942	.916

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 23'e göre, ailesinin tutumu ilgisiz olanların İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentesi alt ölçeği puanları, ailesinin tutumu koruyucu olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir ($p<.05$).

Tablo 24. Aile Tutumu Değişkenine Göre Zihin Okuma Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi

Aile Tutumu(i)	Aile Tutumu(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
İlgisiz	Demokratik	.42634	.772
	Baskıcı-Otoriter	1.75552*	.000
	Koruyucu	1.59461*	.000
Demokratik	İlgisiz	-.42634	.772
	Baskıcı-Otoriter	1.32917*	.004
	Koruyucu	1.16826*	.003
Baskıcı-Otoriter	İlgisiz	-1.75552*	.000
	Demokratik	-1.32917*	.004
	Koruyucu	-.16091	.999
Koruyucu	İlgisiz	-1.59461*	.000
	Demokratik	-1.16826*	.003
	Baskıcı-Otoriter	.16091	.999

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 24'e göre, ailesinin tutumu ilgisiz ve demokratik olanların İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği puanları, ailesinin tutumu baskıcı-otoriter ve koruyucu olanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$).

Tablo 25. Aile Tutumu Değişkenine Göre İİBÇÖ Toplam Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Scheffe Değerlendirmesi

Aile Tutumu(i)	Aile Tutumu(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
İlgisiz	Demokratik	2.02784	.600
	Baskıcı-Otoriter	2.30841	.571
	Koruyucu	4.47413*	.019
Demokratik	İlgisiz	-2.02784	.600
	Baskıcı-Otoriter	.28058	.998
	Koruyucu	2.44629	.323
Baskıcı-Otoriter	İlgisiz	-2.30841	.571
	Demokratik	-.28058	.998
	Koruyucu	2.16571	.540
Koruyucu	İlgisiz	-4.47413*	.019
	Demokratik	-2.44629	.323
	Baskıcı-Otoriter	-2.16571	.540

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir, İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

Tablo 25'e göre, ailesinin tutumu ilgisiz olanların İİBÇÖ toplam ölçek puanları, ailesinin tutumu koruyucu olanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p < .05$).

Tablo 26. Aile Tutumu Değişkenine Göre Algılanan Yarar Alt Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi

Aile Tutumu(i)	Aile Tutumu(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
İlgisiz	Demokratik	-4.80885*	0.000
	Baskıcı-Otoriter	-.59455	.869
	Koruyucu	-4.31236*	.000
Demokratik	İlgisiz	4.80885*	0.000
	Baskıcı-Otoriter	4.21430*	.000
	Koruyucu	.49649	.919
Baskıcı-Otoriter	İlgisiz	.59455	.869
	Demokratik	-4.21430*	.000
	Koruyucu	-3.71781*	.000
Koruyucu	İlgisiz	4.31236*	.000
	Demokratik	-.49649	.919
	Baskıcı-Otoriter	3.71781*	.000

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir.

Tablo 26'ya göre, ailesinin tutumu demokratik ve koruyucu olanların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları, ailesinin tutumu ilgisiz ve baskıcı-otoriter olanlardan anlamlı bir şekilde daha yüksektir ($p<.05$).

Tablo 27. Aile Tutumu Değişkenine Göre EE Toplam Ölçek Puanlarının Karşılaştırılmasına İlişkin ANOVA Analizinin Post-Hoc Tamhane T2 Değerlendirmesi

Aile Tutumu(i)	Aile Tutumu(j)	$\bar{X}_i - \bar{X}_j$	p
İlgisiz	Demokratik	-6.61433*	.001
	Baskıcı-Otoriter	-1.78753	.794
	Koruyucu	-5.48048*	.005
Demokratik	İlgisiz	6.61433*	.001
	Baskıcı-Otoriter	4.82680*	.039
	Koruyucu	1.13385	.887
Baskıcı-Otoriter	İlgisiz	1.78753	.794
	Demokratik	-4.82680*	.039
	Koruyucu	-3.69295	.148
Koruyucu	İlgisiz	5.48048*	.005
	Demokratik	-1.13385	.887
	Baskıcı-Otoriter	3.69295	.148

* işaretli gruplarda anlamlı farklılık görülmektedir. EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 27'ye göre, aile tutumu demokratik olanların EE toplam puanları, ailesinin tutumu ilgisiz ve baskıcı-otoriter olanlardan anlamlı bir şekilde yüksek olmakla beraber; aile tutumu koruyucu olanların EE toplam puanları, ailesinin tutumu ilgisiz olanlardan anlamlı bir şekilde yüksektir ($p<.05$).

Tablo 28. "Çocukluk ve gençlik dönemlerinizde anneniz/babanız ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yaptınız mı?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi

	Grup	N	$\bar{x}$	t	sd	p
Yakınlıktan Kaçma	Evet	264	18.72	-2.779	513	0.006
	Hayır	251	20.23			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Evet	264	20.89	-0.255	513	0.799
	Hayır	251	21.03			
Zihin Okuma	Evet	264	9.29	-0.894	513	0.372
	Hayır	251	9.53			
İİBÇÖ Toplam	Evet	264	48.90	-1.845	513	0.066
	Hayır	251	50.78			
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	Evet	264	27.19	-0.987	513	0.324
	Hayır	251	27.89			
Algılanan Yarar	Evet	264	19.31	5.673	513	0.000
	Hayır	251	16.98			
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	Evet	264	10.09	-0.691	513	0.490
	Hayır	251	10.31			
EE Toplam	Evet	264	56.58	1.255	513	0.210
	Hayır	251	55.18			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 28’de, "Çocukluk ve gençlik dönemlerinizde anneniz/babanız ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yaptınız mı?" sorusuna verilen yanıta göre ölçek puanların karşılaştırılmasına yönelik bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre, İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği ($t=-2.779$), EE algılanan yarar alt ölçeği ($t=5.673$) puanlarında anlamlı farklılaşma olduğu tespit edilmiştir ($p<.05$). Çocukluk ve gençlik dönemlerinizde anneniz/babanız ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yapmayan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma puanları anlamlı şekilde daha yüksekken, yapanların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları anlamlı bir şekilde daha yüksektir. Diğer ölçek puanlarında "Çocukluk ve gençlik dönemlerinizde anneniz/babanız ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yaptınız mı?" sorusuna verilen cevaplara göre anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

Tablo 29. "Çocukluk ve gençlik döneminizde aile üyelerinizden birinin fiziksel/psikolojik bir rahatsızlığı var mıydı?" Sorusuna Verilen Yanıta Göre Ölçek Puanların Karşılaştırılmasına Yönelik Bağımsız Örneklem T-Test Analizi

	Grup	N	$\bar{x}$	T	sd	p
Yakınlıktan Kaçma	Evet	126	20.05	1.232	513	0.219
	Hayır	389	19.26			
Gerçekçi Olmayan İlişki Beklentisi	Evet	126	20.56	-0.857	513	0.392
	Hayır	389	21.09			
Zihin Okuma	Evet	126	9.41	0.030	513	0.976
	Hayır	389	9.40			
İİBÇÖ Toplam	Evet	126	50.02	0.227	513	0.820
	Hayır	389	49.75			
Ebeveyn Odaklı Ebeveynleşme	Evet	126	28.67	1.649	513	0.101
	Hayır	389	27.16			
Algılanan Yarar	Evet	126	17.51	-1.788	513	0.074
	Hayır	389	18.39			
Kardeş Odaklı Ebeveynleşme	Evet	126	10.60	1.274	513	0.204
	Hayır	389	10.07			
EE Toplam	Evet	126	56.78	0.814	513	0.417
	Hayır	389	55.61			

İİBÇÖ: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, EE: Ebeveynleşme Envanteri

Tablo 29’da, "Çocukluk ve gençlik döneminizde aile üyelerinizden birinin fiziksel/psikolojik bir rahatsızlığı var mıydı?" sorusuna verilen yanıta göre araştırmada kullanılan ölçek puanlarının karşılaştırılmasına ilişkin bağımsız örneklem t-test analizi sonuçları verilmiştir. Buna göre, ailede hastalık öyküsü değişkenine göre hiçbir ölçek puanında anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir ($p>.05$).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

TARTIŞMA

Bu araştırmanın sonucuna göre, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri toplam puanlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu söylenebilmektedir. Aynı zamanda İİBÇÖ tüm alt ölçek puanları ile EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeği ve kardeş odaklı ebeveynleşme alt ölçeği arasında da pozitif ilişki olduğu görülmüştür. Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan kardeşe sahip yetişkinler oluşturmaktadır. Ebeveynleşmenin yaşanmasındaki risk faktörlerine bakıldığı zaman, göç ve ailenin sosyo-ekonomik durumu, ailedeki alkol ve madde kullanımı, ailedeki fiziksel/psikolojik rahatsızlıklar, ebeveynler arasındaki sorunlar/boşanma, cinsel/fiziksel istismar ve güvensiz bağlanma, ailedeki çocuk sayısı ve çocukların cinsiyeti gibi birçok faktör karşımıza çıkmaktadır (Köyden, 2018). Ülkemizde bu faktörler aile yapılarında sıklıkla görülebilmektedir. Ebeveynleşme olgusundan etkilenen çocukların ailelerinde rol karmaşası olduğu düşünüldüğünde, bu ortamda yetişen çocukların ilişkilere bakışı da ona göre şekillenmiş olabilir. Ayrıca sahip olduğumuz kültürün ebeveynleşme üzerinde etkisi olduğunu söyleyebilmek de mümkündür. Araştırmanın sonuçları doğrultusunda, Türk kültüründe ebeveynleşme sürecinin yetişkinlik döneminde ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalara etki ettiğini söyleyebilmek mümkündür. EE algılanan yarar alt ölçeği puanları ile İİBÇÖ alt ölçeklerinin puanları arasında anlamlı bir ilişkinin olmaması Türk kültüründe ebeveynleşme sürecinden olumsuz etkilenildiğini daha fazla düşündürmektedir.

Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre erkeklerin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İİBÇÖ)’nde gerçekçi olmayan ilişki beklentileri alt ölçek puanları, zihin okuma alt ölçek puanları ve toplam ölçek puanları kadınlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. İlişkilerde bilişsel çarpıtmalar ilişkilerdeki dinamiğin bir parçası haline gelmiştir. Kişilerarası ilişkide cinsiyet kavramına göre bazı farklılıkların görülmesi mümkün olabilmektedir. Erkeklerin kişilerarası duyarlılığının daha yüksek olması başkalarının kendileri ile ilgili düşüncelerine daha fazla önem vermesine yol açmaktadır (Erözkan, 2005). Ayrıca ataerkil toplum yapısında yetişen

erkeklerin mükemmeliyetçi yaklaşıma sahip olmaları nedeniyle kişilerarası ilişkilerde de mükemmeli aradıkları görülmektedir (Pirinççi, 2009). Dolayısıyla erkeklerin gerçekçi olmayan ilişki beklentilerine sahip olması bu temellere dayandırılabilir. Kişilerarası ilişkilerde diğer insanlardan aldıkları geri bildirim farklılığının bir sonucu olarak erkeklerin daha fazla zihin okuma davranışında bulundukları söylenebilir. Literatürdeki bazı araştırmaların bulguları bu araştırma bulgularıyla örtüşmektedir (Doğan, 2016; Gülbayrak, 2016; Şahan ve Çapan, 2017; Yıldız, 2021). Literatürde yer alan bazı araştırmaların bulguları ise bu araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir (Çam ve Çelik, 2018; Dönmez ve Tunç, 2020). Kadınların Ebeveynleşme Envanteri (EE)'nde algılanan yarar alt ölçek puanları erkeklerden anlamlı şekilde daha yüksektir. Erkeklerin ebeveynleşme rollerini daha kadınsı algılaması nedeniyle ebeveynleşme süreci daha olumsuz deneyimlenmektedir (Chase, 1999; East, 2010; Larsen ve Krumow, 2012). Ek olarak Türk toplumunda kadınların erken yaşta olgunlaşması ve aile üyelerine yönelik çeşitli bakım verme davranışı göstermek durumunda kalması yetişkinler tarafından ödüllendirici olabilmektedir. Bu doğrultuda kadınların bu süreçte ebeveynleşme sürecinde algıladıkları yararın daha yüksek olması beklenebilir. Bu bulgu literatürdeki bazı bulgularla örtüşmektedir (Chase, 1999; Köyden, 2015; Sarıkaya, 2019). Ancak literatürdeki bazı araştırmaların bulguları ise bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmemektedir (Yıldırım, 2016; Zencir, 2018; Arıkan-Çolak, 2019; Ekşisu, 2021).

Yapılan araştırmanın bulgularına göre, çocuklukta ailenin gelir düzeyi düşük olan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanları aile gelir düzeyi orta olanlardan daha yüksektir. Aile gelir düzeyi, sosyalleşme ve yeni ortamlarda bulunarak insanlarla tanışabilme açısından önemli bir değişken olarak değerlendirilebilir. Gelir düzeyi düşük olan ailelerin çocukları daha izole büyümek durumunda kaldıkları için daha fazla yakınlıktan kaçma davranışı sergileyebilmesi mümkün olabilir. Aynı zamanda çocuklukta ailenin gelir durumu orta olan katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları aile gelir düzeyi düşük olan katılımcılardan daha yüksektir. Gelir düzeyi düşük olan ailelerde çocuklar ebeveynleşme sürecinde aldıkları sorumlulukların, ailesi için gerekli ve önemli

olduğunu düşünerek ailesine yardımcı olma konusunda daha uyumlu davranış sergilemiş olabilir. Literatürde bu bulguyu destekleyen araştırmalar yer almaktadır (Gülbayrak, 2016; Durmuş ve Altuntaş, 2017; Dönmez ve Tunç, 2020). Bazı araştırmanın bulguları ise bu araştırmanın bulguları ile örtüşmemektedir (Erok, 2013; Yiğitbaş, 2016; Yıldız, 2021).

Yapılan araştırmanın bulgularına göre, çocukluğunun geçtiği yerleşim yeri kırsal bölge olan katılımcıların İİBÇÖ zihin okuma alt ölçek puanları, yerleşim yeri kentsel bölge olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Kırsal bölgede yaşayan bireylerin kültür özelliklerini daha fazla taşıdığı ve insanların düşüncelerini okumaya daha meyilli oldukları düşünülebilmektedir. Aynı zamanda çocukluğunun geçtiği yerleşim yeri kentsel bölge olan katılımcıların İİBÇÖ algılanan yarar alt ölçeği puanları ve EE toplam puanları, yerleşim yeri kırsal bölge olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Çocukluğu kentsel bölgede geçen bireylerin eğitime ulaşabilme olanağının ve gelişime uyum sağlayabilme potansiyelinin daha yüksek olduğu düşünülebilir. Bu durum ebeveynleşmenin destekleyici bir tutumda gerçekleşmesine ve olumlu bir süreç olarak karşımıza çıkmasına neden olabilir. Çocuklukta yerleşim yerine göre ebeveynleşme düzeyinde bulunan anlamlı fark literatürdeki bulgularla örtüşmemektedir (Zencir, 2017; Sarıkaya, 2019). Çocuklukta yerleşim yeri ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların beraber incelendiği pek fazla araştırmaya ulaşamadığı için bulgular literatür ile karşılaştırılamamıştır.

Bu araştırmanın bulgularına göre, ilişkisi olmayan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanları evli olanlardan anlamlı şekilde yüksektir. Bulgular, ilişkisi olan katılımcıların İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği puanlarının, ilişkisi olmayan katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek olduğunu göstermektedir. Buna ek olarak evli ve ilişkisi olan katılımcıların İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği puanları ilişkisi olmayanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Yakınlıktan kaçma davranışı gösteren katılımcıların evliliğe daha uzak olduğu söylenebilmektedir. Ayrıca bireyin, romantik bir ilişki içerisinde olsa dahi, gerçekçi olmayan bir ilişki beklentisi ve zihin okuma gibi sağlıklı bir ilişki kurmanın önüne

geçen davranışlarda bulunması ilişkinin evlilikle sonuçlanma durumunu olumsuz etkileyebilir. Bu araştırmanın bulguları, Yıldız (2021) tarafından yapılan araştırmanın bulgularıyla örtüşmemektedir. Literatürde medeni duruma göre ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların incelendiği pek fazla çalışma yer almamaktadır.

Araştırmanın bulguları, kiminle yaşadığı değişkenine göre hiçbir ölçek puanında anlamlı farklılaşmanın olmadığını göstermektedir. Ebeveynleşme olgusunun çocukluk döneminde başladığı ve etkilerinin yetişkinlik döneminde de sürdüğü bu nedenle yaşadığı kişilerden bağımsız olarak düşünülebileceği yorumu yapılabilir. Ayrıca yaşam şartlarının zorlaştığı bu dönemde, kişinin evde geçirdiği vakit azaldığı için kiminle yaşadığı değişkeni bireylerin ebeveynleşme düzeylerine ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalarına etki etmemiş olabilir. Literatürde bu değişkenlerle yapılan pek fazla araştırma yer almamaktadır. Bu nedenle bulguların literatür ile örtüşüp örtüşmediği söylenememektedir.

Yapılan araştırmanın sonucunda 2 kardeşe sahip katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları 3 kardeşe sahip olan ile 4 ve üstü kardeşe sahip olan katılımcılardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Ebeveynleştirme olgusunda kardeşe sahip olma faktörü koruyucu bir faktör olarak karşımıza çıkabilmektedir (Zencir, 2018; Borchet vd., 2020). Kardeşe sahip olma, ebeveynleşme olgusunda özellikle algılanan yarar boyutunda olumlu etkiler meydana getirebilmektedir. Ancak, kardeş sayısının artması bireyin kardeşlerine bakım verme yükünün artmasıyla beraber bireyin algıladığı yararın azalmasına sebep olduğu düşünülebilmektedir (Zencir, 2012; Sarıkaya, 2019; Büyük, 2020).

Bu araştırmanın bulguları, içe dönük olan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanlarının dışa dönük olanlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu göstermektedir. İnsanların kişilik yapıları kişilerarası ilişkilerini etkileyebilmektedir. Aynı zamanda dışa dönük olan katılımcıların, İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği, EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeği, EE algılanan yarar alt ölçeği, EE toplam ölçek puanları içe dönük olanlardan anlamlı şekilde daha

yüksektir. Eysenck'e göre, dışa dönük bireyler diğer insanların yanında olmaktan hoşlanır, sosyal yaşantılarında girişken, iddialı, baskın ve risk almaktan hoşlanan kişilik yapısına sahiptir (Cüceloğlu, 1993). İçe dönük bireylerin tam tersi özellikler gösterdiğini düşünerek kişilerarası ilişkilerde yakınlıktan kaçma davranışı göstermeleri daha olası görülmektedir. Dışa dönük bireylerin ise fazla bireyle iletişim kurması sonucunda bireylerin düşüncelerini okuma davranışı sergilediği düşünülebilmektedir. Bu araştırmanın bulguları literatürde yer alan bir araştırmanın bulgularıyla paralellik göstermektedir (Şahan ve Çapan, 2017). Literatürde bu değişkenlerin araştırıldığı pek fazla çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın bulgularına göre, ilgisiz aile tutumuna sahip olan katılımcıların İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği puanları koruyucu aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. İlgisiz ve demokratik aile tutumuna sahip olan katılımcıların İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği puanları baskıcı-otoriter ve koruyucu aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Aile tutumu ilgisiz olanların İİBÇÖ toplam ölçek puanları, aile tutumu koruyucu olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Demokratik ve koruyucu aile tutumuna sahip katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları ilgisiz ve baskıcı-otoriter aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Son olarak, demokratik aile tutumuna sahip olan katılımcıların EE toplam ölçek puanları ilgisiz ve baskıcı-otoriter aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksek olmakla beraber, aile tutumu koruyucu olanların EE toplam puanları, ilgisiz olanlardan anlamlı şekilde yüksektir. Yalçın (2004), tercihlerine saygı duyulan, fikirleri önemsenen, destekleyici ve demokratik bir anne babaya sahip bireylerin kendilerini doğrudan ve sağlıklı ifade edebileceklerini belirtmiştir. Bu durum, demokratik aile tutumuna sahip katılımcıların ebeveynleşme düzeylerinin yüksek olmasına rağmen bu süreçte algıladıkları yararın da yüksek çıkmasını açıklayabilmektedir. Literatürde bu değişkenlerin araştırıldığı az sayıda araştırma yer almaktadır. Aile tutumuna göre ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların düzeylerinin incelendiği bir araştırmanın (Uğur ve Murat, 2014) bulguları bu araştırmanın bulgularıyla örtüşmekle beraber aile tutumuna ait kategoriler arasında değişiklikler görülmektedir.

Çocukluk ve gençlik dönemlerinde ebeveyni ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yapmayan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçek puanları yapanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde ebeveyni ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yapan katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları yapmayanlardan anlamlı şekilde yüksektir. Aile ile geçirilen zaman aile aidiyeti açısından çok kıymetli görülmektedir (Aslantürk vd., 2020). Aile aidiyeti güçlü olan bireylerin yetişkinlik dönemlerinde kurduğu ilişkilerin daha sağlam olması beklenebilmektedir. Dolayısıyla aile ile yapılan aktivitelerin varlığı bireylerin kişilerarası ilişkilerinde yakın ilişkiler kurabilmesine olanak sağlayabilir. Aynı zamanda aile aidiyeti olan bireyler ebeveynleşme durumunda bu süreci daha yararlı ve uyumlu geçirebilir. Literatürde aile ile yapılan aktivitelerin varlığına göre ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların incelendiği pek fazla araştırmaya ulaşılamamıştır. Literatürde aile ile yapılan aktivitenin varlığına göre ebeveynleşme düzeyinin incelendiği bir araştırma aile ile yapılan aktivitelerin varlığının ebeveynleşme puanlarını azalttığını göstermektedir ve bu yönüyle araştırmanın sonuçlarıyla örtüşmektedir (Zencir, 2018).

Araştırmanın bulguları, ailede hastalık öyküsü değişkenine göre hiçbir ölçek puanında anlamlı farklılaşma olmadığını göstermektedir. Araştırmanın bulguları literatürde yer alan evli bireyler ile yapılmış ebeveynleşme ve hastalık öyküsünün incelendiği araştırma ile örtüşmemektedir (Zencir, 2018). Günümüzde sağlık sisteminin her sosyoekonomik düzeye sahip bireyler tarafından ulaşılabilir olması hasta aile bireyine tümüyle bakım verme davranışının önüne geçmiş olabilir. Bu sayede çocuklar ağır sorumluluklar almadıkları için verdikleri destek onlarda ebeveynleşme olgusu geliştirmemiş olabilir. Ayrıca müslümanların yoğunlukta olduğu toplumumuzda hastalıkları kader ile ilişkilendirmenin ilişkilerde bilişsel çarpıtmaları engelleyebileceği yorumu yapılabilir. Literatürde ailede hastalık öyküsü değişkenine göre ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların incelendiği araştırmaya rastlanmamıştır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

1. Bu araştırmanın sonucuna göre, İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği ve Ebeveynleşme Envanteri toplam puanlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki vardır. İİBÇÖ tüm alt ölçek puanları ile EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeği ve kardeş odaklı ebeveynleşme alt ölçeği arasında da pozitif ilişki olduğu görülmüştür.

2. Bu çalışmada elde edilen bulgulara göre, erkeklerin İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği (İİBÇÖ)'nde gerçekçi olmayan ilişki beklentileri alt ölçek puanları, zihin okuma alt ölçek puanları ve İİBÇÖ ölçek toplam puanları anlamlı şekilde daha yüksektir. Bununla beraber, kadınların EE algılanan yarar alt ölçek puanları, erkeklerden anlamlı şekilde daha yüksektir.

3. Yapılan araştırmanın bulgularına göre, aile gelir düzeyi düşük olan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanları orta olanlardan daha yüksekken, aile gelir düzeyi orta olan katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları, aile gelir düzeyi düşük olan katılımcılardan daha yüksektir.

4. Yapılan araştırmanın bulguları, çocukluğunun geçtiği yerleşim yeri kırsal bölge olan katılımcıların İİBÇÖ zihin okuma alt ölçek puanları, kentsel olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Çocukluğunun geçtiği yerleşim yeri kentsel bölge olan katılımcıların İİBÇÖ algılanan yarar alt ölçeği puanları ve EE toplam puanları, kırsal olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir.

5. Bu araştırmanın bulgularına göre, ilişkisi olmayan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanları evli olanlardan anlamlı şekilde yüksektir. Bulgular, ilişkisi olan katılımcıların İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği puanlarının ilişkisi olmayan katılımcılardan anlamlı şekilde yüksek olduğunu göstermektedir. Evli ve ilişkisi olan katılımcıların İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği puanları, ilişkisi olmayanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir.

6. Araştırmanın bulguları kiminle yaşadığı değişkenine göre hiçbir ölçek puanında anlamlı farklılaşma olmadığını göstermektedir.

7. Yapılan araştırmanın bulgularına göre, 2 kardeşe sahip katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları, 3 kardeşe sahip olan ile 4 ve üstü kardeşe sahip olan katılımcılardan anlamlı şekilde daha yüksektir.

8. Bu araştırmanın bulguları, içe dönük olan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçeği puanlarının dışa dönük olanlardan anlamlı şekilde daha yüksek olduğunu göstermektedir. Dışa dönük olan katılımcıların, İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği, EE ebeveyn odaklı ebeveynleşme alt ölçeği, EE algılanan yarar alt ölçeği, EE toplam ölçek puanları içe dönük olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir.

9. Araştırmanın bulgularına göre, ilgisiz aile tutumuna sahip olan katılımcıların İİBÇÖ gerçekçi olmayan ilişki beklentisi alt ölçeği puanları, koruyucu aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. İlgisiz ve demokratik aile tutumuna sahip olan katılımcıların İİBÇÖ zihin okuma alt ölçeği puanları, baskıcı-otoriter ve koruyucu aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. İlgisiz aile tutumuna sahip olanların İİBÇÖ toplam ölçek puanları, koruyucu aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Demokratik ve koruyucu aile tutumuna sahip katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları, ilgisiz ve baskıcı-otoriter aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Demokratik aile tutumuna sahip olan katılımcıların EE toplam ölçek puanları, ilgisiz ve baskıcı-otoriter aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksek olmakla beraber; koruyucu aile tutumuna sahip olan katılımcıların EE toplam ölçek puanları ilgisiz aile tutumuna sahip olanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir.

10. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde ebeveyni ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yapmayan katılımcıların İİBÇÖ yakınlıktan kaçma alt ölçek puanları, yapanlardan anlamlı şekilde daha yüksektir. Çocukluk ve gençlik dönemlerinde ebeveyni ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yapan katılımcıların EE algılanan yarar alt ölçeği puanları, yapmayanlardan anlamlı şekilde yüksektir.

11. Araştırmanın bulguları doğrultusunda ailede hastalık öyküsü değişkenine göre hiçbir ölçek puanında anlamlı farklılaşma tespit edilmemiştir.

Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular doğrultusunda aşağıdaki önerilerde bulunulabilmektedir.

- Bu çalışmanın sonuçları dikkate alınarak, erken çocukluk döneminde ebeveynleşme süreci ile ilgili olarak ebeveynleri bilinçlendirerek onlara yol gösterilmesi önerilebilir.
- Bu çalışmanın sonucundan yola çıkarak bu alanda çalışan çeşitli meslek uzmanlarına koruyucu önlemler sağlama ve ebeveynlere rehberlik etme konusunda bu araştırmadan faydalanılması önerilebilir.
- Literatürde bu konuyla ilgili az sayıda çalışma yer almaktadır. Bu konuda daha fazla çalışma yapılması ve bu çalışma bulgularından yararlanılması önerilebilir.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Akın, A., & Şahin R. (Eds.). (2014). *Bilişsel terapi*. Lisans Yayıncılık.
- Beck, A. (2005). *Bilişsel danışma ve duygusal bozukluklar*. Litera Yayıncılık.
- Beck, J. S. (2011). *Cognitive Therapy: Basics and Beyond*. (2. baskı). Guilford Press.
- Bee, H., & Boyd, D. (2009). *Çocuk gelişim psikolojisi* (O. Gündüz, Çev.; 11. baskı). Kaknüs Yayınları.
- Boszormenyi-Nagy, I., & Krasner, B. R. (1986). *Between give and take: A clinical guide to contextual therapy*. Brunner/Mazel Publishers, INC. <https://doi.org/10.4324/9780203776315>
- Burger, J. M. (2006). *Kişilik* (E. Sarioğlu, Çev.). Kaktüs Yayınları.
- Chase, N. D. (1999). *Burdened children: Theory, research, and treatment of parentification*. Sage Publication.
- Clark, D.A. (2004). *Cognitive-behavioural therapy for OCD*. Guilford Press.
- Corey, G. (2019). *Psikolojik danışma psikoterapi kuram ve uygulamaları* (T. Ergene, Çev.; 8. baskı). Mentis Yayınları.
- Corsini, R. J., & Wedding, D. (2012). *Modern psikoterapiler*. Kaknüs Yayınları.
- Cozolino, L. J. (2010). *The neuroscience of psychotherapy: Building and rebuilding the human brain*. Norton & Company.
- Cüceloğlu, D. (1993). *İnsan ve davranışı*. Remzi Kitabevi.
- Dökmen, Ü. (2011). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati* (ss. 103-110). Remzi Kitabevi.

- Ellis, A. (1994). *Reason and emotion in psychotherapy, revised*. Kensington.
- Erikson, E. H. (2014). *İnsanın 8 Evresi* (G. Akkaya, Çev.). Okuyan Us Yayınları.
- Evans, F. (2005). *Harry Stack Sullivan: Interpersonal theory and psychotherapy*. Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203978160>
- Fair, S. E. (1986). *Cognitive content and distortion associated with mood-induced depressive and anxious states*. Arizona State University ProQuest Dissertations Publishing.
- Freeman A., Pretzer J., Fleming B., & Simon K. M. (1990). *Clinical applications of cognitive therapy*. Plenum Press
- Freud, S. (2012). *Dinin kökenleri* (A. T. Kapkın, Çev.; 2. baskı.). Payel Yayınları.
- Gander, M. J., & Gardiner, H. W. (2001). *Çocuk ve Ergen Gelişimi* (A. Dönmez; N. Çelen; B. Onur, Çev.; 4. baskı). İmge Kitabevi.
- Geçtan, E. (2004). *İnsan olmak* (3. baskı). Metis Yayınları.
- Geçtan, E. (2012). *Psikanaliz ve sonrası* (15. baskı). Metis Yayınları.
- Hackney, H., & Cormier, S. (2005). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci el kitabı* (T. Ergene; S. Aydemir, Çev.). Mentis Yayıncılık.
- Hetherington, E. M., Parke, R. D., & Locke, V. O. (1999). *Child psychology: A contemporary viewpoint*. McGraw-Hill.
- Hooper, L. M. (2012). Parentification. İçinde R. Levesque (Ed.), *Encyclopedia of adolescence* (ss. 2023-2031). Springer.
- Hortaçsu, N. (1991). *İnsan ilişkileri*. İmge Kitabevi Yayınları.
- Jurkovic, G. J. (1997). *Lost childhood: The plight of the parentified child*. Brunner/Mazel Publishers.

- Karahan, T. F., & Sardoğan, M. E. (2004). *Psikolojik danışma ve psikoterapide kuramlar*. Deniz Kültür Yayınları.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Köroğlu, E., & Türkçapar, M. H. (2009) *Psikoterapi yöntemleri: Kuramlar ve uygulama yönergeleri*. Hekimler Yayın Birliği.
- Larsen, K. S., & Krumov, K. (2013). The relationship between men and women: Culture, sex and gender. İçinde T. K. Shackelford, & V. A. Weekes-Shackelford (Eds.), *Advances in International Psychology: Research Approaches and Personal Dispositions, Socialization Processes and Organizational Behavior* (ss. 267-302). Springer.
- Marotta, S. A. (2003). Integrative systemic approaches to attachment-related trauma. P. Erdman, & T. Caffery (Eds.), *Attachment and family systems: Conceptual, empirical, and therapeutic relatedness* (ss. 225-240). Brunner-Routledge.
- Miller, A. (1981). *Prisoners of childhood: The drama of the gifted child and the search for the true self* (R. Ward, Çev.). Basic Books.
- Minuchin, S. (2018). *Families and family therapy*. Routledge.
- Munichin, S., Montalvo, B. Guernsey, B. G., Rosman, B.L., & Schumer, F. (1967). *Families of the slums*. Basic Books.
- Murdock, N. L. (2004). *Theories of counseling and psychotherapy: A case approach*. Pearson Education.
- Ohntrup, J. M., Pollak, E., Plaß-Christl, A., & Wiegand-Grefe, S. (2011). Parentifizierung. Elternbefragung zur destruktiven Parentifizierung von Kindern psychisch erkrankter Eltern. In *Kinder mit psychisch kranken Eltern. Klinik und Forschung* (ss. 375-398).

- Pearson, J. C., & Nelson, P. E. (2000). *An introduction to human communication: Understanding and sharing*. McGraw-Hill.
- Roelens, L. (2009). Being a brain-wise therapist. A practical guide to interpersonal neurobiology. In de serie The Norton Series on Interpersonal Neurobiology. *Tijdschrift voor Psychiatrie* (ss. 966-966).
- Safran, J., & Segal, Z. V. (1996). *Interpersonal process in cognitive therapy*. Jason Aronson, Incorporated.
- Savaşır, I., & Batur, S. (2003). Bilişsel-davranışçı görüşme ve değerlendirme süreçleri. I. Savaşır, G. Soygüt, & E. Kabakçı (Eds.), *Bilişsel davranışçı terapiler içinde* (s. 17). Psikologlar Derneği Yayınları.
- Savaşır, I., Soyöğüt, G., & Barışkın, E. (Eds.). (2009). *Bilişsel davranışçı terapiler*. Türk Psikologlar Derneği Yayınları.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2016). *Theories of personality*. Cengage Learning.
- Sharf, R. (2000). *Theories of psychotherapy and counselling concepts and cases* (2. baskı). Brooks/Cole.
- Siegel, D. J. (2012). *The developing mind: How relationships and the brain interact to shape who we are* (2. baskı). The Guilford Press.
- Sullivan, H. S. (1953). *The interpersonal theory of psychiatry*. W W Norton & Co.
- Türkçapar, M. H. (2007). *Bilişsel terapi temel ilkeler ve uygulamalar*. HYB Yayıncılık.
- Türkçapar, M. H. (2011). *Bilişsel terapi*. HYB Yayıncılık.
- Weishaar, M. E. (1993). *Aaron T. Beck*. Sage Publication.
- Young, J., E., Klosko, J., S., & Weishaar, M., E. (2003). *Schema therapy: A Practitioner's guide*. Guilford Press.

Yager, J. (2003). *Arkadaşlık Acıtmaya Başladığında* (A. Mercan, Çev.) Beyaz Balina Yayınları.

Wasilewska, M. (2012). Parentyfikacja jako efekt miğdzypokoleniowego dziedzictwa traumy. W: D. Kubacka-Jasiecka, M. Kuleta (red.), *Reflection on psychological mechanisms of trauma and posttraumatic development*, 39-53.

Sürelili Yayınlar

- Akın, A. (2010). Öz duyarlılık ve ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 39, 01-09.
- Akkoyunlu, S., & Türkçapar, M. H. (2013). Bir teknik: Alternatif düşünce oluşturulması. *Bilişsel Davranışçı Psikoterapi ve Araştırmalar Dergisi*, 2(1), 53-59.
- Akün, E. (2017). Çocukluktaki ebeveynleşme yaşantılarının özellikleri ve birey üzerindeki etkileri. *Nesne-Psikoloji Dergisi*, 5(10), 219-246.
- Alexander, P. C., Teti, L., & Anderson, C. L. (2000). Childhood sexual abuse history and role reversal in parenting. *Child Abuse and Neglect*, 24(6), 829-838. [https://doi.org/10.1016/S0145-2134\(00\)00142-3](https://doi.org/10.1016/S0145-2134(00)00142-3)
- Alford, B. A., & Beck, A. T. (1997). The relation of psychotherapy integration to the established systems of psychotherapy. *Journal of Psychotherapy Integration*, 7(4), 275. <https://doi.org/10.1023/B:JOPI.0000010884.36432.0b>
- Aras, E. N. (2020). Kadınlarda evlilik doyumunun cinsel yaşam kalitesi ve bilişsel çarpıtmalar bağlamında incelenmesi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 6(22), 70-87. <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.243>
- Aslantürk, H., Kesen, N. F., & Daşbaş, S. (2020). Üniversite öğrencilerinin aile aidiyetinin aile ilişkileri açısından incelenmesi. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 31(4), 1579-1598. <https://doi.org/10.33417/tsh.739505>
- Bagget, E., Shaffer, A., & Muetzelfeld, H. (2015). Father-daughter parentification and young adult romantic relationships among college women. *Journal of Family Issues*, 36(6), 760-783. <https://doi.org/10.1177/0192513X13499759>
- Barnett, B., & Parker, G. (1998). The parentified child: Early competence or childhood deprivation?. *Child Psychology and Psychiatry Review*, 3(4), 146-155. <https://doi.org/10.1017/S1360641798001695>
- Bartholomew, K., & Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: A test of a four-category model. *Journal of Personality and Social Psychology*, 61(2), 226. <http://dx.doi.org/10.1037/0022-3514.61.2.226>

- Başbuğ, S., Cesur, G., & Durak-Batıgün, A. (2016). Algılanan ebeveynlik biçimi ve yetişkin ayrılma anksiyetesi: Kişilerarası bilişsel çarpıtmaların aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 27, 1-13. <https://doi.org/10.5080/u14889>
- Beck, A. T., Baruch, E., Balter, J. M., Steer, R. A., & Warman, D. M. (2004). A new instrument for measuring insight: The Beck Cognitive Insight Scale. *Schizophrenia Research*, 68(2-3), 319-329. [https://doi.org/10.1016/S0920-9964\(03\)00189-0](https://doi.org/10.1016/S0920-9964(03)00189-0)
- Beffel, J. H., & Nuttall, A. K. (2020). Influences of parentification and benefit finding on prosocial behavior among typically developing siblings of individuals with autism spectrum disorder. *Research in Developmental Disabilities*, 104, 103694. <https://doi.org/10.1016/j.ridd.2020.103694>
- Borchet, J., Lewandowska-Walter, A., Połomski, P., Peplińska, A., & Hooper, L. M. (2020). We are in this together: Retrospective parentification, sibling relationships, and self-esteem. *Journal of Child and Family Studies*, 29(10), 2982-2991. <https://doi.org/10.1007/s10826-020-01723-3>
- Boszormanyi-Nagy, I., & Spark, G.M. (1973). *Invisible loyalties*. Brunner/Mazel Publishers, INC. <https://doi.org/10.1080/00207284.1974.11491860>
- Bowlby, J. (1980). By ethology out of psycho-analysis: An experiment in interbreeding. *Animal Behaviour*, 28(3), 649-656. [https://doi.org/10.1016/S0003-3472\(80\)80125-4](https://doi.org/10.1016/S0003-3472(80)80125-4)
- Bowlby, J. (1982). Attachment and loss: Retrospect and prospect. *American journal of Orthopsychiatry*, 52(4), 664. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1939-0025.1982.tb01456.x>
- Bulut, M., Mercan, N., & Yüksel, Ç. (2020). Bilişsel çarpıtma düzeyi ile depresyon ve anksiyete düzeyi arasındaki ilişki: Sistematiik derleme. *Balıkesir Sağlık Bilimleri Dergisi*, 9(3), 215-226.
- Bulut, N. (2007). Okul psikolojik danışmanlarının yaşam doyumu, stresle başaıkma stratejileri ve olumsuz otomatik düşünceleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 1-13.
- Buren, A. V., & Nowicki, S. (1997). Awareness of interpersonal style and self-evaluation. *The Journal of Social Psychology*, 137, 429-434. <https://doi.org/10.1080/00224549709595458>

- Burnett, G., Jones, R. A., Bliwise, N. G., & Thomson Ross, L. (2006). Family unpredictability, parental alcoholism, and the development of parentification. *The American Journal of Family Therapy*, 34, 181–189. <https://doi.org/10.1080/01926180600550437>
- Burt, A. M. (1992). Generational boundary distortion: Implications for object relations development. *Dissertation Abstracts International*, 53(08), 317-325. <http://dx.doi.org/10.1111/j.1467-8624.1985.tb00108.x>
- Burton, L. (2007). Childhood adultification in economically disadvantaged families: A conceptual model. *Family Relations*, 56(4), 329-345. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3729.2007.00463.x>
- Byng- Hall, J. (2002). Relieving parentified children's burdens in families with insecure attachment patterns. *Family Process*, 41(3), 375-388. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.2002.41307.x>
- Byng- Hall, J. (2008). The significance of children fulfilling parental roles: Implications for family therapy. *Journal of Family Therapy*, 30(2), 147-162. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6427.2008.00423.x>
- Carroll, J. J., & Robinson, B. E. (2000). Depression and parentification among adults as related to parental workaholism and alcoholism. *The Family Journal: Counseling and Therapy for Couples and Families*, 8(4), 360–367. <https://doi.org/10.1177/1066480700084005>
- Castro, D. M., Jones, R. A., & Mirsalımlı, H. (2004). Parentification and the impostor phenomenon: An empirical investigation. *The American Journal of Family Therapy*, 32(3), 205-216. <https://doi.org/10.1080/01926180490425676>
- Chase, N. D., Demming, M., & Wells, M. (1998). Parentification, parental alcoholism, and academic status among young adults. *The American Journal of Family Therapy*, 25, 105–114. <https://doi.org/10.1080/01926189808251091>
- Çam, Z., & Çelik, G. Ş. (2018). Üniversite öğrencilerinde bağlanma stillerinin ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları yordama gücünün incelenmesi. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi*, 6(6), 787-797. <https://doi.org/10.18506/anemon.403559>

- Çelik, Ç. B., & Odacı, H. (2013). The relationship between problematic internet use and interpersonal cognitive distortions and life satisfaction in university students. *Children and Youth Services Review*, 35(3), 505-508. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2013.01.001>
- Çetin, B., Peker, A., Eroğlu, Y., & Çitemel, N. (2011). Interpersonal cognitive distortions as a predictor of cyber victimization and bullying: A preliminary report in adolescents. *International Online Journal of Educational Sciences*, 3(3), 1064-1080.
- DiCaccavo, A. (2006). Working with parentification: Implications for clients and counselling psychologists. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 79(3), 469-478. <https://doi.org/10.1348/147608305X57978>
- Doğan, T. (2016). Psikolojik belirtilerin yordayıcısı olarak sosyal destek ve iyilik hali. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(30).
- Dönmez, M., & Tunç, E. (2019). İlişkide bilişsel çarpıtma, evlilikte problem çözme, evlilik uyumu ve tolerans arasındaki ilişki. *Gaziantep Üniversitesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 3(2), 112-124.
- East, P. L. (2010). Children's provision of family caregiving: Benefit or burden?. *Child Development Perspectives*, 4(1), 55-61. <https://doi.org/10.1111/j.1750-8606.2009.00118.x>
- Eberhart, N. K., & Hammen, C. L. (2006). Interpersonal predictors of onset of depression during the transition to adulthood. *Personal Relationships*, 13(2), 195-206. <https://doi.org/10.1111/j.1475-6811.2006.00113.x>
- Emre, O. (2016). Ebeveynleştirmenin çocukların gelişim sürecine etkisi. *Annals of Health Sciences Research*, 5(2), 29-34.
- Engelhardt, J. A. (2012). The developmental implications of parentification: Effects on childhood attachment. *Graduate Student Journal of Psychology*, 14, 45-52.
- Epkins, C. C. (1998). Mother- and father-rated competence, child-perceived competence, and cognitive distortions: Unique relations with children's depressive symptoms. *Journal of Clinical Child Psychology*, 27(4), 442-451. https://doi.org/10.1207/s15374424jccp2704_8

- Epli, H., Batik, M. V., Çabuker, N. D., & Çelik, S. B. (2021). The relationship between perceived parental rejection and dating anxiety: The mediating role of interpersonal cognitive distortions. *International Journal of Progressive Education*, 17(3), 70-85. <http://dx.doi.org/10.29329/ijpe.2021.346.5>
- Erözkan, A. (2005). Üniversite öğrencilerinin kişilerarası duyarlılık ve depresyon düzeylerinin bazı değişkenlere göre incelenmesi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (14), 129-155.
- Erwin, P., Salter, K., & Purves, D. (2001). Attachment style, family and romantic relationships. *Psychological Reports*, 88, 1251-1252. <https://doi.org/10.2466/pr0.2001.88.3c.1251>
- Eskisu, M. (2021). The Role of proactive personality in the relationship among parentification, psychological resilience and psychological well-being. *International Online Journal of Education and Teaching*, 8(2), 797-813.
- Gannon, T. A., & Polaschek, D. L. (2006). Cognitive distortions in child molesters: A re-examination of key theories and research. *Clinical Psychology Review*, 26(8), 1000-1019. <https://doi.org/10.1016/j.cpr.2005.11.010>
- Gençtanırım, D., & Voltan-Acar, N. (2007). Rational emotive behaviour therapy and of Sezen Aksu's songs. *Eğitim ve Bilim*, 32(143), 27.
- Gladstone, B. M., Boydell, K. M., & McKeever, P. (2006). Recasting research into children's experiences of parental mental illness: Beyond risk and resilience. *Social Science and Medicine*, 62(10), 2540-2550. <https://doi.org/10.1016/j.socscimed.2005.10.038>
- Gökçakan, Z., & Gökçakan, N. (2005). Depresyonda bilişsel terapi. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1, 91-101.
- Haaga, D. A. F., & Beck, A. T. (1995). Perspectives on depressive realism: Implications for cognitive theory of depression. *Behaviour Research and Therapy*, 33(1), 41-48. [https://doi.org/10.1016/0005-7967\(94\)E0016-C](https://doi.org/10.1016/0005-7967(94)E0016-C)
- Haaga, D. A., & Davison, G. C. (1993). An appraisal of rational-emotive therapy. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 61(2), 215. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.61.2.215>

- Hamamcı, Z., & Büyüköztürk, Ş. (2004). The interpersonal cognitive distortions scale: Development and psychometric characteristics. *Psychological Reports*, 95(1), 291-303. <https://doi.org/10.2466/pr0.95.1.291-303>
- Hamamcı, Z., & Büyüköztürk, Ş. (2003). İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ölçeği: Ölçeğin geliştirilmesi ve psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(25), 107-111.
- Hargie, O., Dickson, D., & Tourish, D. (2004). The world of the communicative manager. In *Communication Skills for Effective Management* (ss. 1-34). Palgrave, London. https://doi.org/10.1007/978-1-4039-3893-0_1
- Hendricks, B. A., Vo, J. B., Dionne-Odom, J. N., & Bakitas, M. A. (2021). Parentification among young carers: A concept analysis. *Child and Adolescent Social Work Journal*, 38(5), 519-531. <https://doi.org/10.1007/s10560-021-00784-7>
- Hooper, L. M. (2007). The application of attachment theory and family systems theory to the phenomena of parentification. *The Family Journal*, 15(3), 217-223. <https://doi.org/10.1177/1066480707301290>
- Hooper, L. M. (2008). Defining and understanding parentification: Implications for all counselors. *Alabama Counseling Association Journal*, 34(1), 34-43.
- Hooper, L. M., & Wallace, S. A. (2009). Evaluating the parentification questionnaire: psychometric properties and psychopathology correlates. *Contemporary Family Therapy: An International Journal*, 32, 52-68. <https://doi.org/10.1007/s10591-009-9103-9>
- Hooper, L. M., DeCoster, J., White, N., & Voltz, M. L. (2011). Characterizing the magnitude of the relation between self-reported childhood parentification and adult psychopathology: A meta-analysis. *Journal of clinical psychology*, 67(10), 1028-1043. <https://doi.org/10.1002/jclp.20807>
- Hooper, L. M., Doehler, K., Wallace, S. A., & Hannah, N. J. (2011). The parentification inventory: Development, validation, and cross-validation. *The American Journal of Family Therapy*, 39(3), 226-241.
- Hooper, L. M., Marotta, S. A., & Lanthier, R. P. (2008). Predictors of growth and distress following childhood parentification: A retrospective exploratory

- study. *Journal of Child and Family Studies*, 17(5), 693-705.
<https://doi.org/10.1007/s10826-007-9184-8>
- İplikçi, A. B., & Şahin-Acar, B. (2019). Kim ebeveyn? 12-yaş çocuklarının ebeveynleşme davranışlarını yordayan etkenler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 34(84), 1-18. <http://dx.doi.org/10.31828/tpd1300443320180704m000007>
- Jacobvitz, D. B., & Bush, N. F. (1996). Reconstructions of family relationships: Parent- child alliances, personal distress, and self-esteem. *Developmental Psychology*, 32(4), 732–743. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.32.4.732>
- Johnston, J. R. (1990). Role diffusion and role reversal: Structural variations in divorced families and children's functioning. *Family Relations*, 39, 405–413. <https://doi.org/10.2307/585220>
- Jurkovic, G. J., Thirkield, A., & Morrell, R. (2001). Parentification of adult children of divorce: A multidimensional analysis. *Journal of Youth and Adolescence*, 30(2), 245-257. <https://doi.org/10.1023/A:1010349925974>
- Karabacak, A., Yıldırım, N., Adıgüzel, E., & Ediz, K. (2015). Üniversite öğrencilerinin bilişsel çarpıtma ve sosyal kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin aile ile ilgili değişkenler açısından incelenmesi. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 10(2).
- Karataş, A., & Gündüz, B. (2021) Ebeveynleşme ile depresyon, kaygı, stres arasındaki ilişkide benliğin ayrımlaşmasının aracı rolü. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4453-4481. <https://doi.org/10.26466/opus.883816>
- Kaya, İ. (2020). Ergenlerde akademik başarıya ilişkin bilişsel çarpıtmalar ile algılanan anne baba tutumu arasındaki ilişki. *OPUS International Journal of Society Researches*, 16(Eğitim ve Toplum Özel sayısı), 5565-5584. <https://doi.org/10.26466/opus.791965>
- Kelley, M. L., French, A., Bountress, K., Keefe, H. A., Schroeder, V., Ster, K., ... Gumienny, L. (2007). Parentification and family responsibility in the family of origin of adult children of alcoholics. *Addictive Behaviors*, 32, 675-685. <https://doi.org/10.1016/j.addbeh.2006.06.010>

- Kerig, P. K. (2005). Revisiting the construct of boundary dissolution: A multidimensional perspective. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 5-42. https://doi.org/10.1300/J135v05n02_02
- Kılıç, G., & Yıldız, M. (2017). Kadın konukevinde kalan ve şiddete uğramış kadınların ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtma düzeylerinin örseleyici stres, depresyon ve umutsuzluk düzeyleri ile ilişkisi. *Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(2), 1-5. <https://doi.org/10.30934/kusbed.313436>
- Kılıç, H., & Sevim, S. A. (2005). Loneliness and cognitive distortions among adolescents. *Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES)*, 38(2), 69-88. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000000114
- Kiesler, D. J. (1991). Interpersonal methods of assessment and diagnosis. İçinde C. R. Snyder, & D. R. Forsyth (Eds.), *Handbook of social and clinical psychology: The health perspective* (ss. 438-468). Pergamon Press.
- Koydemir, S., & Demir, A. (2008). Shyness and cognitions: An examination of Turkish university students. *The Journal of psychology*, 142(6), 633-644. <https://doi.org/10.3200/JRLP.142.6.633-644>
- Köyden, D., & Uluç, S. (2018). Ebeveynleşme ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide cinsiyetin ve ebeveynleşmeden algılanan yararın rolü. 1. *Türk Psikoloji Dergisi*, 33(81), 28-40.
- Kuzucu, Y., Tunçer, İ., & Şeyma, A. (2015). İlişkilerde bilişsel çarpıtmalar ve öz-kontrol ilişkisinde sürekli öfkenin aracılık rolü. *Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(1), 48-56.
- Leung, P. W., & Poon, M. W. (2001). Dysfunctional schemas and cognitive distortions in psychopathology: A test of the specificity hypothesis. *The Journal of Child Psychology and Psychiatry and Allied Disciplines*, 42(6), 755-765. <https://doi.org/10.1017/S0021963001007442>
- Macfie, J., Houts, R. M., Pressel, A. S., & Cox, M. J. (2008). Pathways from infant exposure to marital conflict to parent-toddler role reversal. *Infant Mental Health Journal*, 29(4), 297-319. <https://doi.org/10.1002/imhj.20181>
- Main, M., & Cassidy, J. (1988). Categories of response to reunion with the parent at age 6: Predictable from infant attachment classifications and stable over a 1-

- month period. *Developmental Psychology*, 24, 415–426.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0012-1649.24.3.415>
- Mika, P., Bergner, R. M., & Baum, M. C. (1987). The development of a scale for the assessment of parentification. *Family Therapy*, 14(3), 229.
- Morris, M. G., & Gould, R. W. (1963). Role reversal: A necessary concept in dealing with the battered-child syndrome. *In American Journal of Orthopsychiatry* 33(2), 298-299.
- Muris, P. & Field, A. P. (2008). Distorted cognition and pathological anxiety in children and adolescents. *Cognition and Emotion*, 22(3), 395-421.
<https://doi.org/10.1080/02699930701843450>
- Navidian, A., & Bahari, F. (2014). The impact of mixed, hope and forgiveness- focused marital counselling on interpersonal cognitive distortions of couples filing for divorce. *Journal of Psychiatric and Mental Health Nursing*, 21(7), 658-666. <https://doi.org/10.1111/jpm.12058>
- Nebbitt, V. E., & Lombe, M. (2010). Urban African American adolescents and adultification. *Families in Society*, 91(3), 234-240.
<https://doi.org/10.1606/1044-3894.4000>
- Oznobishin, O., & Kurman, J. (2009). Parent–child role reversal and psychological adjustment among immigrant youth in Israel. *Journal of Family Psychology*. 23, 405–415. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0015811>
- Pasternak, A., & Schier, K. (2014). Życie bez dzieciństwa–parentyfikacja u kobiet z syndromem DDA. *Psychiatria Polska*, 48(3), 553-562.
- Peris, T. S., Goeke-Morey, M. C., Cummings, E. M., & Emery, R. E. (2008). Marital conflict and support seeking by parents in adolescence: Empirical support for the parentification construct. *Journal of Family Psychology*, 22(4), 633–642. <https://doi.org/10.1037/a0012792>
- Połomski, P., Peplińska, A., Lewandowska-Walter, A., & Borchet, J. (2021). Exploring resiliency and parentification in Polish adolescents. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 18(21), 11454.
<https://doi.org/10.3390/ijerph182111454>
- Ponizowsky, Y., Kurman, J., & Roer-Strier, D. (2012). When role reversal and brokering meet: Filial responsibility among young immigrants to Israel from

- the Former Soviet Union. *Journal of Family Psychology*, 26(6), 987–997.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0029913>
- Qayyum, S., Qayyum, S., & Qayyum, N. (2021). Emotional enlightenment: An optimistic approach towards parentification. *Pakistan Journal of Social Research*, 3(4), 37-51. <https://doi.org/10.52567/pjsr.v3i4.278>
- Quilty, L. C. (2020). Beck, Aaron T. İçinde B. J. Carducci, C. S. Nave, J. S. Mio, & R. E. Riggio (Eds.), *The wiley encyclopedia of personality and individual differences: clinical, applied, and cross- cultural research* (ss. 637-641). John Wiley and Sons. <https://doi.org/10.1002/9781118970843.ch371>
- Rezaian, A., Mashhadi, A., Rezaian, E., Nazarifar, E., & Kimiaee, S. A. (2022). The effectiveness of dattilio cognitive couple therapy on interpersonal cognitive distortions in conflicting couples in Mashhad. *Journal of Health Sciences and Surveillance System*, 10(1), 119-125.
<https://doi.org/10.30476/jhsss.2021.90007.1174>
- Rolland, J. S. (1999). Parental illness and disability: A family systems framework. *Journal of Family Therapy*, 21(3), 242–266. <https://doi.org/10.1111/1467-6427.00118>
- Safran, J. D. (1990). Towards a refinement of cognitive therapy in light of interpersonal theory: I. theory. *Clinical Psychology Review*, 10(1), 87-105.
[https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0272-7358\(90\)90108-M](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/0272-7358(90)90108-M)
- Safran, J. D., Segal, Z. V., Hill, C., & Whiffen, V. (1990). Refining strategies for research on self-representations in emotional disorders. *Cognitive Therapy and Research*, 14(2), 143-160.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1007/BF01176206>
- Shaffer, A., & Sroufe, L. A. (2005). The developmental and adaptational implications of generational boundary dissolution: Findings from a prospective, longitudinal study. *Journal of Emotional Abuse*, 5(2-3), 67-84.
https://psycnet.apa.org/doi/10.1300/J135v05n02_04
- Stein, J. A., Riedel, M., & Rotheram- Borus, M. J. (1999). Parentification and its impact on adolescent children of parents with AIDS. *Family Process*, 38(2), 193-208. <https://doi.org/10.1111/j.1545-5300.1999.00193.x>

- Sullivan, B. F., & Schwebel, A. I. (1995). Relationship beliefs and expectations of satisfaction in marital relationships: Implications for family practitioners. *The Family Journal*, 3(4), 298-305. <https://doi.org/10.1177/1066480795034003>
- Sümer, N., & Güngör, D. (1999). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14(44), 35-58.
- Szentagotai, A., & Freeman, A. (2007). An analysis of the relationship between irrational beliefs and automatic thoughts in predicting distress. *Journal of Evidence-Based Psychotherapies*, 7(1), 1.
- Şahan, M., & Çapan, B. E. (2017). Ergenlerin problemlı internet kullanımında kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve sosyal kaygının rolü. *Ege Eğitim Dergisi*, 18(2), 887-913. <https://doi.org/10.12984/eggefd.336391>
- Şimşek, O. M., Koçak, O., & Younis, M. Z. (2021). The impact of interpersonal cognitive distortions on satisfaction with life and the mediating role of loneliness. *Sustainability*, 13(16), 9293. <https://doi.org/10.3390/su13169293>
- Şirin, H. D. (2017). The predictive power of adult attachment patterns on interpersonal cognitive distortions of university students. *Educational Research and Reviews*, 12(18), 906-914. <https://doi.org/10.5897/ERR2017.3306>
- Titzmann, P. F. (2012). Growing up too soon? Parentification among immigrant and native adolescents in Germany. *Journal of Youth and Adolescence*, 41, 880–893. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9711-1>
- Tompkins, T. L. (2007). Parentification and maternal HIV infection: Beneficial role or pathological burden?. *Journal of Child and Family Studies*, 16(1), 108-118. <https://doi.org/10.1007/s10826-006-9072-7>
- Türkkan, T., & Odacı H. (2019). Lise öğrencilerinin çocukluk çağı örselenme yaşantıları ile bilişsel çarpıtma ve yalnızlık eğilimleri arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(1).
- Türküm, S. (2001). Stresle başa çıkma biçimi, iyimserlik, bilişsel çarpıtma düzeyleri ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumlar arasındaki ilişkiler: Üniversite

- öğrencileri üzerinde bir araştırma. *Sosyal Bilimler Dergisi* 2000 2001, 1(2).
<https://hdl.handle.net/11421/562>
- Uğur, E.. & Murat, M. (2014). Lise öğrencilerinin kişilerarası ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaları ve saldırganlık tepkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 13(2).
- Vakili, M., Kimiaei, A., Mashhadi, A., & Fatehizadeh, M. (2017). To compare the effectiveness of cognitivebehavioral couple therapy, emotion-focused couple therapy on interpersonal cognitive distortions of couples. *Journal of Philosophy and Social-Psychological Sciences*, 3(2), 1-11.
- Van der Mijl, R. C., & Vingerhoets, A. J. (2017). The positive effects of parentification: An exploratory study among students. *Psychological Topics*, 26(2), 417-430. <https://doi.org/10.31820/pt.26.2.8>
- Walsh, S., Shulman, S., Bar-On, Z., & Tsur, A. (2006). The role of parentification and family climate in adaptation among immigrant adolescents in Israel. *Journal of Research on Adolescents*, 16(2), 321-350. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1111/j.1532-7795.2006.00134.x>
- Ward, T., Hudson, S. M., Johnston, L., & Marshall, W. L. (1997). Cognitive distortions in sex offenders: An integrative review. *Clinical Psychology Review*, 17(5), 479-507. [https://doi.org/10.1016/S0272-7358\(97\)81034-3](https://doi.org/10.1016/S0272-7358(97)81034-3)
- Wells, M., & Jones, R. (2000). Childhood parentification and shame-proneness: A preliminary study. *American Journal of Family Therapy*, 28(1), 19-27. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1080/019261800261789>
- Yavuzer, Y., & Karataş, Z. (2012). Ergenlerde otomatik düşünceler ile fiziksel saldırganlık arasındaki ilişkide öfkenin aracı rolü. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 23(2013), 24.
- Yazıcı-Çelebi, G., & Odacı, H. (2018). Bağlanma stilleri, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, kişilerarası ilişki tarzları ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumunu yordamadaki rolünün incelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40), 89-1. <https://doi.org/10.21560/spcd.v18i38117.356353>

Tezler

- Akdur, S. (2014). *Kişilik özellikleri ile psikolojik belirtiler arasındaki ilişkide kişilerarası ilişki tarzları ve mizah tarzlarının aracı rolü* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Alkan, E. (2008). *Cinsel işlev bozuklukları ve kişilerarası tarz, öfke, kendilik algısı* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Altıntaş, G. (2006). *Liseli ergenlerin kişilerarası iletişim becerileri ile akılcı olmayan inançları arasındaki ilişkinin bazı değişkenler açısından incelenmesi* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Arıkan-Çolak, D. (2019). *Özel gereksinimli ve sağlıklı kardeşe sahip bireylerde ebeveynleşme olgusu ile ilişkili değişkenlerin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <http://www.openaccess.hacettepe.edu.tr:8080/xmlui/handle/11655/7525>
- Erok, M. (2013). *İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, ilişkiye dair inançlar, kişilerarası öfke, kişilerarası ilişkiler, problem çözme ve evlilik çatışması* [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi]. Maltepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <http://openaccess.maltepe.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12415/3059>
- Ertaç, B. (2021). *Yetişkin bireylerde obsesif inanış düzeyleri ile çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, bilişsel çarpıtmalar ve ruminasyon arasındaki ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Kent Üniversitesi]. Kent Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <https://acikerisim.kent.edu.tr/xmlui/bitstream/handle/20.500.12780/293/10334290.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Ferguson, T. M. (2022). *Contributing factors of childhood parentification: An examination of familial characteristics*. [Yüksek lisans tezi, California State University]. Social Work Commons. <https://scholarworks.lib.csusb.edu/etd>
- İmamoğlu, S. (2008). *Genç yetişkinlikte kişilerarası ilişkilerin cinsiyet, cinsiyet rolleri ve yalnızlık algısı açısından incelenmesi* [Yayımlanmış doktora tezi, Marmara Üniversitesi]. ProQuest Dissertations Publishing.

- Kaplan, D. (2021). *Algılanan ebeveyn tutumları ile sosyal kaygı arasındaki ilişkide öz duyarlılık, ilişkilere dair inançlar ve bilişsel çarpıtmaların aracı rolü*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Maltepe Üniversitesi.
- Karlı, E. (2008). *Kişilerarası tarz, kendilik algısı, öfke ve psikosomatik bozukluklar*. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Kennedy, D. (2012). *The relationship between parental stress, cognitive distortions, and child psychopathology* [Doktora Tezi, Philadelphia College of Osteopathic Medicine]. PCOM Psychology Dissertations. https://digitalcommons.pcom.edu/psychology_dissertations/207
- Kervancıoğlu, H. (2016). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların evlilik doyumunu yordama gücü* [Yüksek lisans tezi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi]. Hasan Kalyoncu Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <https://openaccess.hku.edu.tr/xmlui/handle/20.500.11782/1213>
- Köyden, D. (2015). *Ebeveynleşme olgusunun depresyon, kaygı, öfke ve obsesif inanış biçimleriyle ilişkisinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <http://hdl.handle.net/11655/1320>
- Kuyucu, Y. (2007). *Boşanmış ailede yetişen ergenlerin bilişsel çarpıtmalarıyla benlik değeri arasındaki ilişki* [Yayımlanmamış doktora tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Murat, D. (2019). *Çiftlerin arasındaki evlilik uyumunun evli kalma sürelerine bağlı olarak beden algısı, kıskançlık düzeyleri ve akılcı olmayan inançları ile ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi]. Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Akademik Arşiv Sistemi. <https://hdl.handle.net/11352/2837>
- Pirinççi, L. N. (2009). *Lise öğrencilerinin mükemmeliyetçilik düzeyleri ile kaygı düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Maltepe Üniversitesi]. Maltepe Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşiv Sistemi.
- Sarıkaya, B. (2019). *Üniversite öğrencilerinin ebeveynleşme yaşantıları ile psikolojik dayanıklılık düzeyleri arasındaki ilişki* [Yüksek lisans tezi, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurumu Açık Erişim. <https://acikbilim.yok.gov.tr/handle/20.500.12812/257212>

- Yıldız, H. V. (2021). *Genç yetişkinlerde kişilerarası ilişkilerle bilişsel çarpıtmalar arasında affetmenin aracı rolü* [Yüksek lisans tezi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi] İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Kurumsal Akademik Arşiv Sistemi. <https://hdl.handle.net/20.500.12436/3594>
- Yıldırım, F. (2016). *Aile öngörülemezliği ve ebeveynleşmenin üniversite öğrencilerinin depresyon düzeyleri, öfke tarzları ve obsesif inanışları üzerindeki etkilerinin incelenmesi* [Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi]. Hacettepe Üniversitesi Açık Erişim Sistemi. <http://hdl.handle.net/11655/3658>
- Yalçın, İ. (2004). *Ailelerinden algıladıkları destek düzeyleri farklı lise öğrencilerinin saldırganlık düzeyleri* [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- Zencir, T. (2021). The examination of relationships among personal-familial qualifications, levels of parentification, depression and marital satisfaction of married individuals. *Eğitim ve Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8(2), 258-279. <https://doi.org/10.51725/etad.923021>
- Zlotnick, C., Kohn, R., Keitner, G., & Della Grotta, S. A. (2000). The relationship between quality of interpersonal relationships and major depressive disorder: Findings from the National Comorbidity Survey. *Journal of Affective Disorders*, 59(3), 205-215. [https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/S0165-0327\(99\)00153-6](https://psycnet.apa.org/doi/10.1016/S0165-0327(99)00153-6)

Ek-1: Etik Kurul Onayı

Tarih ve Sayı: 02.08.2022-64518

BEYKENT ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER İÇİN YAYIN ETİĞİ KURULU

Sayı : E-45778635-050.99-64518
Konu : Aycan Geyik'in Etik Kurul Onay Yazısı

02.08.2022

REKTÖRLÜK MAKAMINA

İlgi : Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü, 02.08.2022 Tarihli ve 74966756- - 249 Sayılı Yazı,

Beykent Üniversitesi 2020039023 numaralı Klinik Psikoloji yüksek lisans öğrencisi Aycan Geyik'in Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Müdürlüğü'nden gelen "Yetişkin Bireylerde Kişiler Arası İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar ve Ebeveynleşme Olgusu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi" başlıklı yüksek lisans tez çalışmasının etik açıdan uygun olduğuna karar verilmiş ve ekte onay yazısı sunulmuştur.

Gereğini saygılarımla arz ederim

Prof.Dr. Akile Reşide GÜRSOY
ŞATIROĞLU
Başkan

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Belge Doğrulama Kodu :BSM3A6KRT2 Pin Kodu :59862 Belge Takip Adresi : <https://turkiye.gov.tr/ebd?eK=5700&eD=BSM3A6KRT2&eS=64518>
Adres:Beykent Üniversitesi Ayazağa-Maslak Yerleşkesi Ayazağa Mah. Hadımkoru Yolu Cad. No: 19 Sarıyer/İstanbul Bilgi için: Akile Reşide Gürsoy
Telefon:444 1997 Faks:(0 212) 289 64 90 Şatiroğlu
e-Posta:info@beykent.edu.tr Web:www.beykent.edu.tr Unvanı: Başkan
Kep Adresi:beykentuniv@hs01.kep.tr

Bu belge, güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Ek-2: Bilgilendirilmiş Onam Formu

Değerli Katılımcılar,

Bu araştırma Beykent Üniversitesi Klinik Psikoloji Yüksek Lisans Programı tez çalışması kapsamında Ayca GEYİK tarafından Doç. Dr. Pervin NEDİM BAL danışmanlığında yürütülmektedir.

Araştırmaya 18 yaşından büyük olan en az 1 kardeşe sahip bireyler katılım sağlayabilir. Araştırma kapsamında sizden bir dizi ölçek doldurmanız istenmektedir. Bu ölçekleri doldurmak yaklaşık 5 dakikanızı alacaktır. Soruların doğru ya da istenilir cevapları yoktur. Sizden beklentimiz bütün soruları eksiksiz, kimsenin baskısı veya telkini altında olmadan, size en uygun gelen cevapları içtenlikle cevaplamanızdır. Sizden kimliğinizi belli edecek bilgiler alınmayacaktır.

Çalışmaya katılım gönüllülük esasına dayanmaktadır. Çalışmadan elde edilen bilgiler gizli tutulacak ve yalnızca bilimsel araştırma amaçlı kullanılacaktır. Katılımcıların verdikleri yanıtlar bireysel olarak değil toplu olarak değerlendirilecektir. Çalışmaya katılmamayı tercih edebilir ya da istediğiniz an çalışmadan çekilebilirsiniz. Araştırmadan çekilmek istediğiniz takdirde sizden bir şey talep edilmeyecektir.

Araştırmaya yönelik sorularınız varsa araştırmacı ile iletişime geçebilirsiniz. Katılımınız için teşekkür ederiz.

Ayca GEYİK

Ek-3: Demografik Bilgi Formu

- 1) Yaşınız: ____
- 2) Cinsiyetiniz: ☐Kadın ☐Erkek
- 3) Çocukluğunuza baktığınızda ailenizin gelir düzeyini nasıl değerlendirirsiniz?
☐Düşük ☐Orta ☐Yüksek
- 4) Çocukluğunuzun geçtiği yerleşim yerini nasıl değerlendirirsiniz?
☐Kırsal [Nüfusu 10.000'den az] ☐Kentsel [Nüfusu 10.000 ve daha fazla]
- 5) İlişki Durumunuz:
☐Evli
☐İlişkisi var
☐İlişkisi yok
☐Sözlü/Nişanlı
- 6) Kiminle yaşıyorsunuz?
☐Aile
☐Ev arkadaşı
☐Yurt
☐Tek başına
- 7) Kardeş Sayısı: ____
- 8) Kendinizi sosyal açıdan nasıl değerlendirirsiniz?
☐İçe dönük ☐Dışa dönük
- 9) Ailenizin size karşı tutumunu nasıl değerlendiriyorsunuz?
☐İlgisiz
☐Demokratik
☐Baskıcı-Otoriter
☐Koruyucu
- 10) Çocukluk ve gençlik döneminizde anneniz/babanız ile birçok defa hafta sonu gezisi, ortak etkinlikler yaptınız mı?
☐Evet ☐Hayır
- 11) Çocukluk ve gençlik döneminizde aile üyelerinizden birinin fiziksel/psikolojik bir rahatsızlığı var mıydı?
☐Evet ☐Hayır

Ek-4: İlişkilerle İlgili Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği

	Bu ölçek insanların kişilerarası ilişkilerle ilgili olarak benimsedikleri bazı düşünceleri içermektedir. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyup, bu düşüncelere ne derece katıldığınızı aşağıdaki şıkları dikkate alarak belirtiniz. Her düşünce katılma derecenizi hemen yanındaki cevap formu üzerene (X) işaretle koyarak belirtiniz. Okuduğunuz her bir ifade için tek bir işaretleme yapmaya özen gösteriniz. Her insanın kendine özgü bir kişisel görüşü bulunduğundan bu ifadelerin doğru ya da yanlış cevapları yoktur. İşaretlemelerinizi sizin genel olarak düşündüğünüzü dikkate alarak cevaplayınız.	Hiç katılmıyorum	Çok az katılıyorum	Kısmen Katılıyorum	Oldukça Katılıyorum	Tamamen Katılıyorum
1	İnsanlarla fazla samimi olmak genellikle sorun yaratır.					
2	İnsanlar beni hiç anlamıyor.					
3	Çevremdeki insanlara gerçek duygu ve düşüncelerimi ifade edersem onlar tarafından reddedileceğime inanıyorum.					
4	Bu hayatta gerçek dost yoktur.					
5	İlişki kurduğum herkesin tüm duygu ve düşüncelerimi benimle paylaşmasını isterim.					
6	Bir insanın gözünden nasıl bir insan olduğumu anlarım.					
7	Karşımdaki kişiler ifade etmeseler de onların ne düşündüğünü anlarım.					
8	Karşımdaki kişi ben ifade etmesem de benim ne düşündüğümü anlayabilmelidir.					
9	Kendimi iyi hissedebilmem için başkalarının benim hakkımdaki duygu ve düşünceleri olumlu olmalıdır.					
10	İnsanlar verdiği sözleri yerine getirmezler.					
11	Her zaman sosyal bir grupta yer almalıyım.					
12	Sosyal ortamlarda insanların beni olduğum gibi kabul etmeyeceğini düşünüyorum.					
13	Çevremizdeki insanlara karşı sürekli tetikte olmakta yarar var.					
14	Çevremdeki insanları üzmemek için hep kendimden ödün vermeliyim.					
15	İlişkilerimde insanları hoşnut kılmak için onların istediği gibi davranmalıyım.					
16	Her zaman çevremde birilerinin olmasını isterim.					
17	İnsanların bana daima anlayışlı davranmasını isterim.					
18	İlişkilerde insanlar birbirlerinin tüm beklentilerini karşılamalıdır.					
19	İnsanlarla ilişkileri yüzeysel tutmakta her zaman yarar vardır.					

Ek-5: Ebeveynleşme Envanteri

YÖNERGE: Aşağıdaki sorular siz büyürken, kendiniz ve ailenizle ilgili sahip olduğunuz düşünceleriniz, davranışlarınız ve duygularınız ile ilgilidir. Lütfen her cümleyi dikkatle okuyun. Cümlelerin 1 (hiçbir zaman doğru değil) ve 5 (her zaman doğru) arasında sizin için ne kadar doğru olduğuna dayanarak bir cevap seçin. Her soruyu mümkün olduğunca doğru yanıtladığınızdan emin olun.

BU SORULARIN SİZİN BÜYÜDÜĞÜNÜZ DÖNEM HAKKINDA OLDUĞUNU UNUTMAYIN.

Yanıt Seçenekleri:

(1) Hiçbir zaman **(2)** Nadiren **(3)** Kimi zaman **(4)** Sık sık **(5)** Her zaman

	Durum	Hiçbir zaman	Nadiren	Kimi zaman	Sık sık	Her zaman
1	Üzgün olduklarında ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında, kardeş(ler)imi rahatlatmam beklendi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
2	Anne babam sık sık diğer aile üyeleri hakkındaki sırları benimle paylaştı.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
3	Benim yaşadığım yerdeki çoğu çocuk aile bütçesine katkıda bulunurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
4	Aile üyelerimle ilgilenmek zorunda olduğumda bile, mutlu ya da üzgün olabilecek zamana sahiptim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
5	Anne babama önemli kararlar almalarında yardım ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
6	Her gece kardeşlerimin yattığından emin olmak benim görevimdi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
7	Ailem tarafından takdir edildiğimi hissettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
8	Benim yaşımdaki çoğu çocuk benimle aynı rol ve sorumluluklara sahipti.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
9	Ailevi sorumluluklarım olsa da oyun ya da okul ödevleri için zamanım olurdu.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
10	Çalıştım ve aile bütçesine katkıda bulundum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
11	Kardeşlerimin (kız ya da erkek) ev ödevlerini tamamlamalarına yardımcı olmaktan sorumluydum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
12	Ailemde bir anlaşmazlık olduğunda aile üyelerimin yardım istediği ilk kişiydim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
13	Kardeşlerimi disipline eden esas kişi bendim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

14	Sık sık anne babamın (ya da ailedeki bakım veren yetişkinlerin) arasındaki sorunları çözmeye yardım ettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
15	Aile içindeki rolümden gerçekten keyif aldım.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
16	Üzgün olduklarında ya da duygusal zorluklar yaşadıklarında, anne babamı rahatlatmam beklendi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
17	Haftanın çoğu günü ailenin çamaşırlarını yıkamaktan ben sorumluydum.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
18	Ailem için hakem rolünü üstlendim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
19	Aile üyelerimin sırlarını paylaştığı kişi bendim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
20	Ailemizin bir takım olduğunu ve birlikte iyi çalıştığını hissettim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
21	Market alışverişinin yapılması diğer aile üyelerinden daha fazla benden talep edildi.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)
22	Aile üyelerim için çevirmen rolünü üstlendim.	(1)	(2)	(3)	(4)	(5)

Copyright 2009 by Lisa Hooper'ın izniyle Türkçeye uyarlanmış ve kullanılmaktadır.

